

Delavska enotnost

Glasiló Zveze sindikatov Slovenije

Glavni urednik Dušan Gačnik
Odgovorni urednik Franček Kavčič

Ljubljana, 24. november 1984
letnik 43, številka 46-47, cena 25 din

Bralcem in delovnim ljudem čestitamo
za 29. november DAN REPUBLIKE

Republiški svet Zveze sindikatov Slovenije
republiški odbori sindikatov
Delavska enotnost

Vsebina:

Manjši kamen s pleč, težjega na rame

Kdor bolje gospodari, naj več deli

Kako do večje motivacije za delo

Kdo režira režijo, ni povsem jasno

Ne ustava in ne zakon o združenem delu nista kriva za širjenje administracije

Za večglavega zmaja še ni meča (o administraciji in birokraciji)

Zaton črnih narokavnikov

Z manj delavcev tudi manjša strokovnost?

A ni čudno, da smo čudni

Četrtna proračuna za strokovne službe in delegatski sistem

Pojavov družbene neenakosti je vse več

Delo z ljudmi ni šala

Tudi občanov čas je dragocen

Mož, ki ima oblast (občinski Marjan)

Kako je Jaka preganjal birokrate

Učinkovitost je moč takoj povečati

Odmiranje države je zgodovinski proces

Birokrat ne bo pljunil v lastno skledo

V ospredju je skrb za invalide

Sabotinska cesta prijateljstva

Na izročilih gradimo današnje kulturno življenje

Kadrovska politika se začne s poklicnim usmerjanjem

Primanjkuje denarja za obnovo strojev

Kako je z glavo pod vodo

Trideset let kegljanja

Praznična križanka

Ni težko, če je treba

V SREDIŠČU POZORNOSTI

Zveza komunistov
pred
novo preizkušnjo

Jugoslovanska družbena kriza je bila tudi po 12. kongresu Zveze komunistov Jugoslavije osrednja tema številnih okroglih miz, razprav in neformalnih razmišljanj komunistov, sindikalnih delavcev, mladine, borcev in drugih politično angažiranih ljudi. Slednji so v odkritih in kritičnih izmenjavah mnenj načelnjali vprašanja o značaju te krize, poglobitvi vzrokih zanjo, njenih posledicah in možnih poteh iz nje. Široka paleta miselnih prebliskov je marsikdaj zameglila razredno bistvo krize, na koncu koncev pa se je vendarle izkristaliziralo večinsko mnenje, da je izvor vseh težav spopad med združenim delom: na eni strani in državo o tehnokratsko-birokratskim monopolom odločanja o presežni vrednosti na drugi.

Vse bolj se potrjuje, da se globoka protislovja razvoja novih proizvodnih odnosov še zaostrejujejo, da nam ne uspeva tako hitro, kot bi želeli, razviti proizvodnih sil, pa tudi stari družbeni odnosi so si nadeli ustavno preobleko, njihovo bistvo pa se skorajda ni spremenilo. Država v praksi še vedno odloča o ustvarjanju in delitvi presežne vrednosti in ker je vse že vnaprej odmerjeno, ne more povsem zaživeti politični sistem delegatskega odločanja. Nikakor se ne moremo otresti birokratske iluzije o neomejeni moči državnih predpisov, za samoupravno regulativo pa ostaja zelo malo prostora. Poraja se vtis, kot da se posamezni deli družbe dobesedno utapljujejo v gorah papirja, normativizma in formalizma.

Moč in nemoč
zveze komunistov

Ljudje se sprašujejo, kakaj zveza komunistov kot vodilna idejno-politična sila ne more zajeti teh in drugih negativnih razvojnih težav. Pripravljenost za nova odrekanja in še večje napore je zlasti med delavci presenetljivo velika, hkrati pa se je marsikdo prepustil malodušju. Boj za obstoj je namreč vse trši, zapletenost družbenega dogajanja je povsem razumljiva vse manjšemu številu ljudi, možnosti za manipuliranje s čustvi naših ljudi pa je vse več in zlasti nazadnjaške sile jih s pridom izkoriščajo. Draginja in padanje realne življenjske ravni predstavlja plodna tla za splošno družbeno nervozo, nezadovoljstvo se širi in vsak si pač politični vsakdanjik razlaga po svoje, kot ve in zna. Pri ljudeh se na primer utrjuje bojazen, da subjektivne sile in celo zveza komunistov ne obvladujejo vseh gospodarskih in političnih slabosti, o čemer se lahko najbolje prepričajo na delovnem mestu in kot delegati, ki večino odločitev sprejemajo le z dvigom rok. Kljub temu pa se večina delovnih ljudi ne predaja brezčelnemu obupu, saj se dobro zavedajo, da je graditev delavske oblasti najtežja in dolgotrajna naloga spherne socialistične družbe. Toda nasprotniki našega sistema jim kar naprej prišepetavajo, da je zveza komunistov »glavna ovira« družbenega razvoja in da je samoupravni sistem le »manipulativni mehani-

zma« zveze komunistov za krepitev njene oblasti. S prstom kažejo na tiste komuniste, ki jim gre le za kariero in za uveljavljanje ozkih osebnih interesov, čes, vsi so taki. Hkrati pa »pozablja-jó« povedati, da so pojavi karcizma, birokratskih metod dela, zlorabljanja funkcij in podobno zgodovinska posledica premalo razvite družbene zavesti in da se z njimi spopadajo in se jih ne morejo otresti celo v najrazvitejših industrijskih družbah.

Nujne so
konkretne rešitve

Prav gotovo bo morala zveza komunistov odločneje obračunati s členi, ki ji delajo moralno in politično škodo. Hkrati pa bo morala v pripravah na prihodnji kongres poiskati konkretne rešitve za vse tiste hibe našega družbenega razvoja, ki nas oddaljujejo od načrtanega revolucionarnega razvoja, krepitev družbeno-ekonomskega položaja delavskega razreda. Očitno je, da subjektivne sile in zveza komunistov ne smejo več pristajati na vlogo kritika — opazovalca, pa tudi ne na pretirano ukvarjanje zgolj z upravljaljskimi in poslovnimi funkcijami v organizacijah združenega dela, na kar je opozarjal že Edvard Kardelj v študiji Smeri razvoja političnega sistema socialističnega samoupravljanja. Ljudje od ZKJ predvsem pričakujejo, da bo sposobna določiti pravo smer družbenega razvoja in da bo delovni človek lahko bolj kot doslej vplival nanjo, da bi gmotno in duhovno blagostanje zagotovila predvsem delavskim slojem. Le tako bomo namreč sebi in svetu dokazali, da gradimo socializem človeških barv.

Na pragu predkongresnih partijskih priprav in v luči razprav o 13. seji CK ZKJ nas prevema spoznanje, da bogate zakladnice Titovih in Kardeljevih misli še nismo uspeli povsem uveljaviti v samoupravni praksi. To je po svoje tudi razumljivo, saj gre za zgodovinski proces osvoboditve delavcev vseh spon odtujenosti. Toda bolj kot kdajkoli v povojnem obdobju je pomembno, da se tlakovanja naše skupne prihodnosti lotimo predvsem z ekonomske plat. Dobro politično razpoloženje in goli politični aktivizem nas ne bosta nikamor pripeljala, če ne bomo načrtno in preudarno dograjevali našega gospodarskega sistema in spreminjali gospodarske prakse. Ekonomske zakonitosti se vedno niso zaživele tako, kot bi morale, družbeno koristnega dela v vsej družbi je še vedno premalo. Spremeniti pa moramo tudi družbene odnose, ki tudi državi in preobčutnemu profesionalnemu političnemu aparatu omogočajo, da se celo širi.

Zveza komunistov je pred izzivi in preizkušnjo, ki je podobna že preseženim razvojnim težnjam in ki jih je nekajkrat že uspešno premagala. Če bo tudi tokrat gradila svojo akcijo z in med najširimi ljudskimi množicami, potem vsi skupaj moramo uspeli. Gre za usodo jugoslovanskega samoupravljanja in njegovih človeških vrednot, ki gredo nekaterim doma in v tujini tako zelo na živce.

Emil Lah

Izvoznih možnosti je dovolj, treba pa se je zanje potruditi

Mačje udobje za pol
milijona dolarjev

»Veste, tudi s skromnimi družbenimi sredstvi in brez uvoza je mogoče napraviti dober izvozni posel. Nam se je letos to posrečilo, prepričan pa sem, da je podobnih priložnosti pri nas še precej, samo iskati in najti jih je treba!« Tako je naš pogovor o možnostih gospodarstva, da v prihodnjem letu doseže cilje iz resolucije o družbenoekonomskem razvoju, začel Stefan Nemeš, direktor tovarne umetnih brusov Comet iz Zreč.

Comet je letos svojim izvoznim dosežkom dodal pol milijona dolarjev, ki jih je iztržil na račun udobja hišnih mačk (in njihovih lastnikov). Brez kančka uvoza, iz domačih surovin in z minimalnimi vlaganji je začel izdelovati sintetični pesek za »mačje toalete«, ki ga Evropa letno porabi nekaj milijonov (!) ton. Delež Cometa v tej trgovini je za zdaj sicer malenkosten — samo 10 tisoč ton in tudi devizni iztržek ni dosti povečal izkupička slovenskega gospodarstva v tujini.

Pomembnejše od tega je dejstvo, ki smo ga omenili na začetku: izkoristili so možnost, ki se je pokazala — da v težavnih gospodarskih razmerah izdelajo in prodajo na tuje konkurenčen izdelek. Lepo bi bilo, če bi se takšne »izvozne filozofije« oprjelo še veliko delovnih organizacij, zlasti tistih, ki tarnajo, da so njihovi izdelki namenjeni predvsem domačemu trgu.

»Naš glavni izvozni artikel so seveda brusci,« je nadaljeval Stefan Nemeš. »Toda povsem jasno je, da moramo intenzivno iskati možnosti za izvoz vseh naših izdelkov. Konjunktura za bruse v razvitih državah je vse manjša, zato nam v prihodnjem letu devizni iztržek ne bo kaj prida rasel. Toda kljub temu smo optimisti, saj smo ugotovili, da je moč zelo dobro prodajati tudi kaj drugega.«

V Cometu se bodo lotili izvoza tehnologije zlasti v manjše države, toda tudi v SZ so našli ugodne razmere za takšen posel. Takšen izvoz pa je zanimiv tudi za druge

slovenske proizvajalce, na primer izdelovalce strojne opreme. Zaradi tega v Cometu računajo, da bodo v prihodnjem letu povečali izvoz za kakih 30 odstotkov in zaslužili približno 5,8 milijona dolarjev (od tega 4,8 milijona na konvertibilnem trgu).

Seveda v Cometu niso zadovoljni s pogoji, pod kakršnimi izvažajo: devizne pravice so preveč linearno omejene. Devizni sistem pa bi moral izvoznikom na konvertibilni trg omogočiti, da bi čimbolj izrabili naše »primerjalne prednosti«, se pravi dosti cenejšo delovno silo. Taki izvozniki bi morali pravzaprav uvoziti toliko, kolikor potrebujejo (surovin ali opreme), pod pogojem seveda, da za izvoz iztržijo več, kakor so porabili dolarjev za uvoz... Žal pa je danes pri nas sistem tak, da sili proizvajalce v dodelavne posele in v kooperacije, saj drugače ni mogoče izdelati vsega, kar tuji kupec terja. Druga slaba plat so kompenzacijski posli, ki se jim sicer ni moč vedno izogni-

ti, toda z ustreznim sistemom uvoznih pravic bi se tudi ti posli v Jugoslaviji lahko močno zmanjšali.

Drugo področje, ob katerega smo se v pogovoru obregnili, so bili osebni dohodki, oziroma resolucijska (in nekatera druga) predvidevanja o gibanjih realnih OD v prihodnjem letu. Stefan Nemeš ne verjame, da bi le-ti lahko realno zrasli, kot menijo nekateri, saj gospodarske razmere tega najbrž ne bodo dovolile (razen v redkih izjemah). Vsekakor pa se administracija vse preveč vtika v politiko oblikovanja in delitve sredstev za OD. V strukturi proizvodnih stroškov osebni dohodki le redkokje presežejo 10-odstotni delež. Koliko lahko tu privarčujemo, se sprašujejo v Cometu, kjer je delež OD v stroških 5-odstoten. Vse, kar potrebujemo, je prava spodbuda za boljše delo in več dela skozi politiko nagrajevanja, pravijo.

Boris Rugelj

Samoupravna
organiziranost ne bi
smela biti
nerešljiva uganka

Nedavni posvet o organiziranju združenega dela po ustavi in zakonu o združenem delu bi lahko strnili v tri ugotovitve. Prvi so menili, da je zakon o združenem delu dober, zato ga sploh ni treba ne spreminjati ne dopolnjevati, treba se ga je le dosledneje držati. Drugi so poudarjali, da problem ni praksa, saj se dosledno drži zakona, problem pa so nekatera zakonska določila, ki bi jih bilo treba spremeniti. Tretji pa so trdili, da so za težave pri organiziranju združenega dela kriva nekatera zakonska določila, ki bi jih bilo treba dograditi, in tudi praksa, ki vse prepočas sledi osnovnim usmeritvam zakona in ki bi jo bilo treba spodbuditi z odločnejšo družbenopolitično akcijo.

Komisija skupščine SFRJ, ki je s podobno komisijo skupščine BiH pripravila posvet v Sarajevu, se je odločila, da bo odgovorila na zastavljena vprašanja in na prihodnjem zasedanju ponudila tudi ustrezne rešitve. Naloga nikakor ni preprosta, kot je bilo razmeroma preprosto na posvetu ugotoviti, da imajo najbolj prav tretji, ki trdijo, da šepa praksa, da pa so nejasnosti tudi v zakonu. Za želene spremembe vedenja združenega dela, ki jih zahteva tudi stabilizacijski program (odgovorneje ravnanje vseh delov združenega dela in njegova čvrstejša povezanost na dohodkovnih osnovah) je namreč treba ponuditi povsem podrobne odgovore na najbolj pogosta vprašanja, ki se pojavljajo ponekod v združenem delu.

Iz ugotovitev, da slabi moč delovnih organizacij, da se združeno delo atomizira, ker imajo temeljne organizacije preveč pravic (ali si jih samovoljno lastijo), izhaja vprašanje o določanju gospodarskega subjekta. In sicer, ali v našem sistemu mora delovati kot samostojen gospodarski subjekt temeljna organizacija združenega dela, delovna organizacija ali obe hkrati.

S tem je povezano tudi vprašanje o osnovni delovni organizaciji: ali naj bo enoten sistem dela, kjer so temeljne organizacije samo medsebojno pogojeni in v delovnem procesu soodvisni deli, ali pa naj bo v delovno organizacijo povezanih in združenih več sporednih, samostojnih sistemov dela.

Tretje vprašanje v zvezi z združevanjem temeljnih organizacij v delovno organizacijo pa je, ali naj se v delovno organizacijo združujejo samo temeljne organizacije, ki so proizvodno oziroma poslovno vezane, ali pa se lahko združujejo vse temeljne organizacije brez razlike, če le njihovi delavci to želijo in v tem ugotavljajo skupen interes.

Vsiljuje se tudi vprašanje o urejanju ekonomskih odnosov temeljnih organizacij v delovni organizaciji in širše, v sestavljeni organizaciji združenega dela. Mnogi namreč želijo natančen odgovor na vprašanje, kdaj lahko temeljna organizacija samostojno pridobiva dohodek iz lastnega prihodka s samostojnim nastopanjem na tržišču, kdaj pa je treba prikazovati skupni prihodek, ki ga pridobivajo in pri-

USTVARJALNO
DELO
NAJVIŠJA
VREDNOTA

Na posvetu o razvijanju inovativne dejavnosti, ki je bil v petek v Domu sindikatov v Ljubljani, je udeležencem uvodoma govoril Marjan Orožen, predsednik RS ZSS, ki je med drugim dejal: »Danes se v Zvezi sindikatov Slovenije in z nami večina delavcev zavedamo, da brez inovacij ni napredka pa tudi ne izboljšanja delovnih in življenjskih razmer.«

Če hočemo naprej, moramo vsestransko uporabiti znanje, amatersko in akademsko. Za delavski razred zdaj ni bistveno, koliko imamo magistrov in doktorjev. Bistveno pa je, koliko imamo inovacij, izumov, novih in boljših programov, zamisli za boljše izrabo družbenih sredstev za proizvodnjo, kajti to je naša glavna, če ne edina rezerva, ali če hočete, rezerva socializma v tekmi s kapitalizmom, ki je ekonomsko bogatejši, tehnološko razvitejši — če pri tej primerjavi seveda zanemarimo socialistične samoupravne proizvodne odnose, ki zmanjšujejo to prednost kapitala.

Posvet je pomemben tudi zato, ker je prvi korak v pripravah na prihodnji kongres Zveze sindikatov Slovenije, ki bo marca 1986.

Glavno geslo kongresa naj bi bilo: »Ustvarjalno delo — najvišja vrednota človeka.«

S tem hočemo tudi na kongresu dati glavni poudarek boju za odpravljanje klasično razdvojenega dela in ustvarjanje možnosti za ustvarjalno delo tudi v delovnem procesu.

kazujejo na ravni delovne organizacije, nato pa razporejajo po temeljnih organizacijah.

Niz najbolj pogostih vprašanj o organiziranju združenega dela po zakonu o združenem delu bi lahko končali z vprašanjem o združevanju in načrtovanju akumulacije: ali delavci temeljnih organizacij morajo ali jim ni treba združevati svojih sredstev akumulacije.

Čeprav so globalne odgovore na ti vprašanja dali na posvetu že nekateri razpravljalci, ki so z rešitvami v svojih delovnih okoljih dokazovali, da za tiste, ki so doželi bistvo teženj zakona o združenem delu, skorajda ni nerešljivih vprašanj, je treba upoštevati tudi druge, ki se iz takšnih ali

drugačnih vzrokov vendarle še »lovijo«. Kajti dejstvo je, da so marsikje le prekrstili bivša podjetja v organizacije združenega dela, delovnim enotam pa dali nazive temeljnih organizacij. Nič pa niso storili proti podjetniškemu razmišljanju. Takim so potrebni natančni odgovori na omenjeni vprašanja, saj je očitno, da ne znajo (ali pa nočejo) urediti svojih notranjih družbeno-ekonomskih odnosov, kar je pogoj tudi za uspešno povezovanje nazven. Povsem zgrešeno pa je pričakovati, da je možno s kakršnimkoli dopolnjevanjem zakonskih določil dati rešitve prav za vse probleme, ki se vsakodnevno pojavljajo v praksi.

Helena Kos

V SPREDIŠČU POZORNOSTI

Devetmesečni finančni rezultati gospodarstva v Sloveniji

Manjši kamen s pleč, težjega na rame

Devetmesečni rezultati gospodarjenja v Sloveniji so letos bolj zanimivi kot prejšnja leta. Letos so na zvezni ravni sprejeli nekaj predpisov in ukrepov, ki so nekoliko bolj odprli vrata ekonomskim zakonitostim. Zanimanje za finančne rezultate po devetih mesecih pa je seveda utemeljeno s tem, da se v veliki večini primerov rezultati, kazalci, do konca leta le še malenkostno spreminjajo. Kaj bi lahko dejali za letošnje rezultate? Dejali bi lahko, kljub nekaterim predpisom, ki naj bi olajšali poslovanje in pridobivanje dohodka, rezultati v bistvenih točkah niso pomembneje izboljšani: gospodarstvo ustvarja še vedno premalo akumulacije, glavni vir dohodka so še vedno cene, inflacija še naprej izničuje ukrepe in prizadevanja gospodarstva ter spodbija standard občanov.

Tako sliko kažejo finančni rezultati, ki jih je zbrala služba družbenega knjigovodstva. Iz njih se seveda da izluščiti tudi marsikak pozitiven podatek, na primer pokritost uvoza z izvozom, presežek v zunanjetrgovinski menjavi, manjši padec realnih osebnih dohodkov kakor lani, rahlo rast produktivnosti, ugoden obseg industrijske proizvodnje, gospodarnejše ravnanje izgubarjev in smotrna splošna in skupna poraba, razbremenjevanje gospodarstva in še kaj. Seveda je mogoče vse te spremembe spraviti na skupni imenovalec: na boljše se obračajo nekateri kazalci gospodarjenja. V zneskih pa ti premiki še ne dajejo pomembnega učinka.

Kaj se je premaknilo na boljše? Najprej pogledimo ukrepe in predpise, ki so bili sprejeti v letošnjem letu, da bi izboljšali pogoje gospodarjenja. Maja je nehala veljati zamrznitev cen, ki je »sprostila« cene skoraj polovice izdelkov in storitev, septembra pa se je obseg prosto oblikovanih cen še povečal. Maja je izvršni svet predložil tudi program ukrepov in aktivnosti, s katerimi naj bi se obveznosti gospodarstva zmanjšale. V drugi polovici leta se je tečaj dinarja hitreje prilagajal »dejanskemu« razmerju dejanskim stopnjam pa so se začele približevati tudi obresti. Zaostrila se je zakonodaja o finančni disciplini, pokrivanju obratnih sredstev s lastnimi trajnimi in dolgoročnimi viri. Zmanjšal pa se je odstotek deviz za »prosto« razpolaganje, administracija se še naprej vpleta v omejevanje splošne in skupne porabe in razpolaganje s sredstvi za osebne dohodke pri nerednih plačnikih in izgubarjih.

Vse to so zdravila z nekaterimi nezaželenimi stranskimi učinki. Ti pa so pridobitve tako rekoč izničili, tako da gospodarstvo, kot smo dejali, v bistvu še vedno ostaja v najpomembnejših postavkah tam, kjer je bilo; skoraj polovica tozdrov ustvarja mnogo premalo akumulacije (manj kot 5 odstotkov), da bi lahko razmišljali o pomembnejših ukrepih za doseganje ciljev stabilizacije; pospešena je rast izgub; izvoz postaja dohodkovno spet vse manj zanimiv; »nove« obremenitve zavoljo obresti pa so večje kakor rezultati razbremenitev, čeprav le-ti na prvi pogled niso majhni. Skratka, premiki posameznih prvin gospodarjenja na boljše so, vendar premajhni in premalo celoviti, da bi gospodarstvo kaj bolj usposobili za stabilizacijo, za močnejše vključevanje v mednarodno delitev dela in da bi se življenjska raven začela izboljševati.

Ključni problem je vsekakor velika inflacija, spodbujena predvsem ne toliko s preveliko porabo, kakor s prevelikimi stroški. (Ne)zmožnost gospodarstva in družbe, da odločilneje poseže v boj na tem delu bojišča za stabilizacijo, bo postala »jeziček na tehtnici« pri doseganju ciljev

dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije.

Inflacija zadnjih dveh let je tako rekoč povsem izničila kategorijo »amortizacija po predpisanih stopnjah«. Ta je lani zrasla (v primerjavi devetih mesecev tekočega in prejšnjega leta) za 38,2, letos pa za 37,9 odstotka. V kolikšni meri takšna rast zadošča za obnavljanje in posodobitev industrijskih zmogljivosti, vedo najbolje povedati v gospodarstvu samem. Vsekakor bi bilo treba rast amortizacije prilagoditi vsaj rasti celotnega prihodka.

Čeprav je program razbremenjevanja gospodarstva dal pomembne rezultate, jih je že rast obresti na posojila izničila. Razbremenitve so gospodarstvu »prinesle« 3,9 odstotka v dohodku, toda delež obresti v dohodku se je povečal za 4,3 odstotne točke. Dodajmo k temu še, da presežek plačanih obresti

TABELA 1
Osnovni finančni rezultati

	v milijonih din		
	Januar-september		Indeks
	1983	1984	
1. Celotni prihodek	1.525.055	2.521.504	165,3
Od tega:			
prihodi na tujem trgu	153.299	269.833	176,0
2. Foreblijena sredstva	1.198.154	1.985.390	165,7
Od tega:			
amortizacija po predpisanih stopnjah	54.546	75.212	137,9
3. Dohodek	331.202	538.282	162,5
4. Izguba	12.945	14.678	113,4
5. Bruto osebni dohodki	135.056	198.156	146,7
6. Akumulacija	63.301	113.175	178,8

nad prejetimi dosega v sestavi dohodka 8,8 odstotnih točk...

Navedeno ugodno so tudi podatki o letošnji rasti akumulacije. Le-ta se je od lanskega 18,7-odstotnega deleža v dohodku povečala na 20,6-odstotnega. Toda v znesku samem ta rezultat ni tako lep: za akumulacijo je združeno delo zbralo 113 milijard dinarjev. Toda samo štirideset odstotkov te vsote bodo lahko namenili za naložbe, ostalo

bo šlo za združevanje za dejavnosti posebne pomena v republiki, za združevanje sredstev za nezadostno razvite republike in Kosovo ter za zagotovitev primanjkljaja lastnih dolgoročnih in trajnih obratnih sredstev. Toda samo v letošnjem letu se je vrednost zalog (trajnih obratnih sredstev) povečala za 133 milijard dinarjev...

Poslovna uspešnost slovenskega gospodarstva, gledana

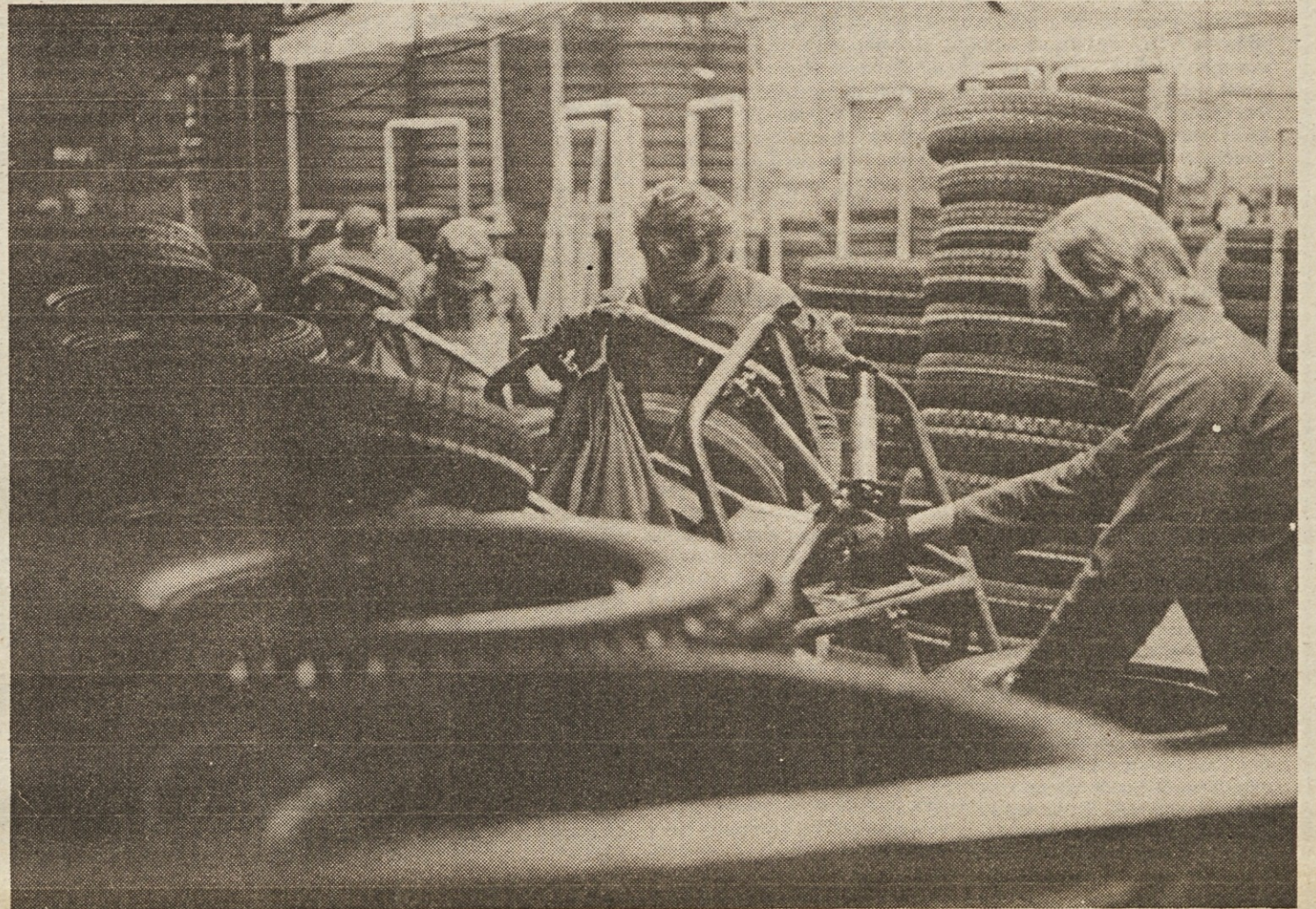

TABELA 2
Razporeditev dohodka

	v milijonih din					
	Januar-september		In-		Struktura	
	1983	1984	deks	1983	1984	
1. Razporejeni dohodek*	338.797	548.733	162,0	100,0	100,0	
2. Obresti za kredite	42.214	92.051	218,1	12,5	16,8	
3. Obveznosti za skupno in splošno porabo (iz dohodka in osebnih dohodkov)	67.430	94.297	139,8	19,9	17,2	
- za skupno porabo	60.415	86.780	143,6	17,8	15,8	
- za splošno porabo	7.015	7.517	107,2	2,1	1,4	
4. Druge obveznosti iz dohodka	54.686	81.818	149,6	16,1	14,9	
5. Čisti osebni dohodki in skupna poraba delavcev v TOZD	111.125	167.353	150,6	32,8	30,5	
- čisti osebni dohodki	97.012	146.799	151,3	28,6	26,8	
- skupna poraba delavcev	14.113	20.554	145,6	4,2	3,7	
6. Akumulacija	63.301	113.175	178,8	18,7	20,6	
- amortizacija nad predpisanimi stopnjami	4.810	7.055	146,7	1,4	1,3	
- materialna osnova dela	51.289	87.732	171,1	15,2	16,0	
- rezerve	7.202	18.388	255,3	2,1	3,3	

*Razporejeni dohodek je višji od doseženega dohodka za znesek izgube zaradi nekritih obveznosti iz dohodka in čistega dohodka (12.509 milijonov din) ter manjši za del dohodka, ki pripada drugim OZD iz naslova nadomestila za gospodarjenje z združenimi sredstvi (2.065 milijonov din). Preostanek gre na račun izrednega povečanja dohodka.

TABELA 3
Akumulacijska sposobnost gospodarstva

	Število TOZD in enovitih DO (2 do 7)	TOZD in enovite DO brez sred. akumulacije		Število OZD in enovitih DO, kjer znaša po POB 1-9/84 stopnja akumulacije									
		šte- vilo	%	do 2,0 %		od 2,1% do 5,0%		od 5,1% do 10,0%		od 10,1% do 15,0%		nad 15,1%	
				šte- vilo	%	šte- vilo	%	šte- vilo	%	šte- vilo	%	šte- vilo	%
GOSPODARSTVO	3.370	269	8,0	710	21,1	660	19,6	732	21,7	410	12,1	589	17,5
- industrija in rudarstvo	1.380	128	9,3	279	20,2	192	13,9	278	20,1	182	13,2	321	23,3
- kmetijstvo in ribištvo	188	17	9,0	87	46,3	33	17,6	23	12,2	13	6,9	15	8,0
- gozdarstvo	116	2	1,7	9	7,8	20	17,2	37	31,9	21	18,1	27	23,3
- vodno gospodarstvo	10	-	-	6	60,0	2	20,0	1	10,0	-	-	1	10,0
- gradbeništvo	281	28	10,0	51	18,1	60	21,3	78	27,8	35	12,5	29	10,3
- promet in zveze	189	39	20,6	23	12,2	48	25,4	51	27,0	19	10,0	9	4,8
- trgovina	401	15	3,7	85	21,2	121	30,2	97	24,2	40	10,0	43	10,7
- gostinstvo in turizem	192	13	6,8	46	23,9	46	23,9	51	26,6	19	9,9	17	8,9
- obrt	253	7	2,8	38	15,0	56	22,1	40	15,8	38	15,0	74	29,3
- stanovanjsko-komunalna dejavnost	139	15	10,8	52	37,4	32	23,0	16	11,5	8	5,8	16	11,5
- tehnične in poslovne storitve	221	5	2,3	34	15,4	50	22,6	60	27,2	35	15,8	37	16,7

skozi prizmo akumulativne sposobnosti (ki pa seveda ni edini dokaz uspešnosti gospodarjenja), torej ni ravno obetavna.

Osem odstotkov vseh organizacij združenega dela, zajetih v tej obdelavi podatkov, ni ustvarilo nobene akumulacije, večina med temi pa izgubo. Le-te je za skoraj 14,7 milijarde dinarjev ali za 13 odstotkov več kot lani ob tem času. Toda nekaj se je pri izgubarjih vendarle premaknilo na boljše. Bistveno manjši je delež tako imenovane izgube substance (nepokritih porabljenih sredstev), pa tudi sicer so se izgubarji letos vedli preudarnje kot lani — pri izplačilih za osebne dohodke in pri skupni porabi. Postali so »varčnejši«, razen pri izplačilih za prehrano, kjer so celo za 6,6 odstotka preslegli rast izplačil pri drugih organizacijah.

Skoraj polovica od 3101 »obdelanega« tozda ali enovite delovne organizacije je dosegla manj kot 5-odstotno akumulacijo. Več kakor polovica le-teh je na robu donosnosti, saj akumulativna sposobnost ne presega dveh odstotkov. Petino zavzemajo delovne organizacije iz industrije in rudarstva... Na srečo je iz industrije in rudarstva tudi največ, skoraj četrtina organizacij dosegla akumulativnost, ki je večja od 15 odstotkov. Kot zanimivost omenimo, da ima največjo akumulativnost, 86,6 odstotka, Tovarna frit, temeljna organizacija Tovarne Emo iz Celja...

Kaj naj rečemo za konec? Le to nemara, da bodo razmere na domačem in na tujih trgih prihodnje leto še zahtevnejše, usposobljenost gospodarstva, da se jim prilagaja, pa nemara manjša.

S to ugotovitvijo pa je že nakazana potrebna naravnost ukrepov ekonomske politike v prihodnjem in naslednjih letih.

7 DNI V SINDIKATIH

Seja predsedstva RS ZSS o osebnih dohodkih in delitvi po delu

Kdor bolje gospodari, naj več deli

Skrbno pripravljena analiza o osebnih dohodkih, njihovi višini in primerjavi OD med dejavnostmi ter znotraj njih, pa poročilo o sprejemanju panožnih samoupravnih sporazumov in dograjevanju delitvenih sistemov v ozdih — o obojem je uvodoma govoril član predsedstva Brane Mišič — je skupaj z razpravo ponovno pokazala, da se sindikati resno zavedajo svoje odgovornosti na tem, za delavca izjemno pomembnem področju. Zato bo odslej sindikalno predsedstvo vsake tri mesece obravnavalo potek akcije in položaj na področju delitve OD.

Predsedstvo je na tej seji obravnavalo tudi analizo o uresničevanju svobodne menjave dela v družbenih dejavnostih in se dogovorilo za nadaljnje delo.

Sprejelo je tudi osnutek programa dela RS ZSS za leto 1985, o katerem bo dokončno odločal RS ZSS na seji 13. decembra, ter informacijo o sanaciji Gorenja iz Titovega Velenja.

Ko je Brane Mišič na zadnji seji predsedstva RS ZSS končal uvodno besedo o uresničevanju politike delitve po delu in rezultatih dela ter nekaterih slabostih, ki spremljajo njeno uresničevanje, je v sejni sobi za nekaj časa zavladal molk. Za opazovalca je bilo to nenavadno, kajti v razpravi je bila zelo zanimiva tema in poleg tega tokrat tudi »podprta« z dejanskimi tokovi, težnjami in številkami. Predsedstvo je imelo pred sabo dokaj celovito sliko razmer na področju osebnih dohodkov in uveljavljanja delitve po in rezultatih dela na skupnih osnovah. Toda kratki molk v sejni dvorani doma sindikatov je bil očitno le dokaz resnosti položaja na tem področju, prepočasna spreminjanja razmer in nekaterih tokov, ki niso skladni s stališči Zveze sindikatov do razporejanja dohodka in delitve sredstev za osebne dohodke. To se je kaj kmalu v razpravi tudi pokazalo, kajti ob globalno pozitivnih tokovih ter razmerjih, ki so skladna z družbenimi usmeritvami, je mogoče najti še številne odpore uveljavljanju takšnega sistema nagrajevanja, ki bi omogočal večje razlike v osebnih dohodkih glede na vloženo delo in rezultate dela ter delavce spodbujale k večji storilnosti, skrbnejšemu gospodarjenju in doseganju bolj kakovostnega dohodka. Nekaterim očitno ni všeč burjenje duhov v organizacijah združenega dela, so za nekakšen socialni mir in lažno solidarnost, ki pa gotovo ne pelje k napredku, temveč odnese in razmerja ohranja na sedanjih, neustvarjalni ravni.

Osebnih dohodek je podlaga osebne svobode

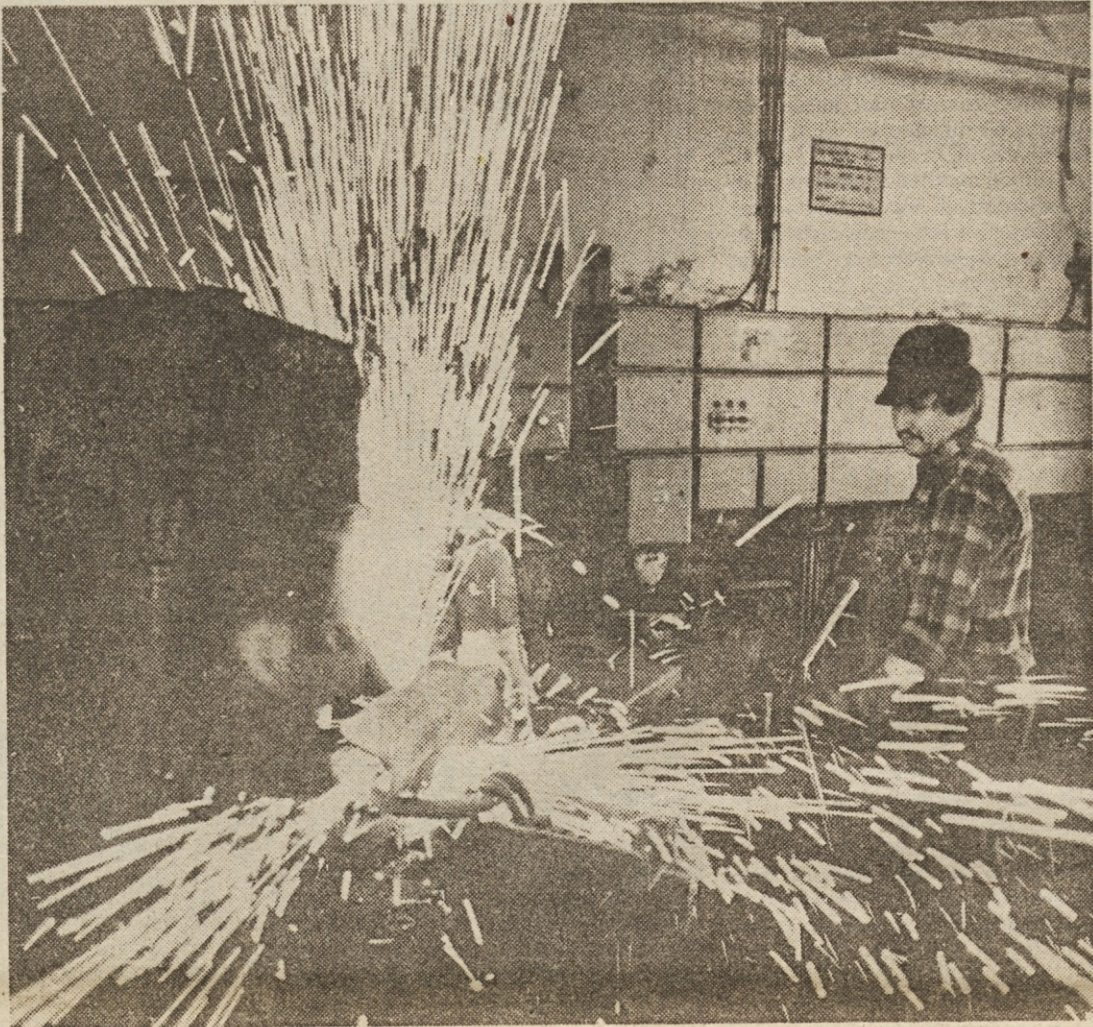
No, kljub temu pa je v ospredju razmišljanje članov predsedstva bilo vprašanje, kako uveljavljamo ekonomsko in socialno funkcijo osebnih dohodkov ter opozarjanje, da bi bilo njuno nadaljnje razvrednotenje zelo škodljivo za stabilizacijska prizadevanja. Razprave o tem, kakšna je vrednost najbolj enostavnega dela v organizacijah in v družbi sploh, so sicer aktualne, vendar so nevzdržne tiste trditve, ki pripisujejo preveliko vrednost najbolj enostavnemu delu (preprosteje, najmanjših osebnih dohodkov), saj že precej delavcev živi na robu eksistenčnega minimuma. V svoji sklepni besedi je predsednik slovenskih sindikatov Marjan Orožen med drugim dejal, da smo v razvoju prišli do tiste točke, pri kateri se zavoljo ekonomskih in političnih razlogov ne moremo več privoščiti nadaljnega razvrednotenja ekonomske funkcije osebnih dohodkov, in da vse, kar se dogaja na področju osebnih dohodkov, oblikovanja sistemov v organizacijah združenega dela in skupnih

osnov in meril v družbi ter njihovega uveljavljanja, ni samo sindikalno, temveč veliko družbeno vprašanje. Gre za urejanje temeljnega družbenega odnosa, na katerem temeljijo tudi drugi odnosi v združenem delu in v vsej družbi. Podcenjevanje dela kot proizvodnega dejavnika pa bo imelo neljube posledice in lahko privede do novih težav v prizadevanjih za boljše gospodarjenje. Prav tako je poudaril, da je podcenjevanje ekonomske in socialne funkcije osebnih dohodkov nevarno početje v političnem pomenu, kajti osebni dohodek je tudi materialna podlaga osebne svobode, ker je eno biti v položaju, ko lahko z osebnim dohodkom kriješ vse materialne nujnosti in ti še kaj ostane in ko si moraš za svoj goli obstanek iskati socialne podpore, dodatke in nadomestila itd.

Bitka za dohodek je bitka za manjše stroške

To, nekolikanj dramatično opozorilo je pravzaprav odgovor tudi tistim, ki trdijo, da je »cena dela« prevrednotena, pri tem pa realnih osebnih dohodkov ne povezujejo z dejanskimi rezultati dela, z ugotavljanjem družbene produktivnosti dela, in to ne le z vidika intenzivnosti in nominalnih okoliščin dela, temveč z uveljavljanjem kakovostnih dejavnikov gospodarjenja, ki odsevajo v dohodku; hkrati pa tudi kritikom stališča ZSS do najmanjših osebnih dohodkov delavcev in njihovega povečevanja pri čemer pa pozabljajo, da sindikat zagovarja povečevanje takih osebnih dohodkov ob, preprosto rečeno, dvojem: ena je ta, da mora za takšen dvig biti organizacija združenega dela dohodkovno sposobna, rast osebnih dohodkov pa skladna z družbenimi usmeritvami, druga pa, da razmerij ne podiramo v tem pomenu, da bi povečevali uravnilovko pri delitvi sredstev za osebne dohodke.

In skladno s tem je kajpak to najprej bitka za dohodek in manjše stroške, kajti če bi med drugim za 1,5 odstotka zmanjšali stroške, bi lahko proizvodnjo povečali za 1 odstotek in s tem za 7 odstotkov družbeni proizvod. V teh smereh je potemtakem potrebno iskati izhode za okrepitev ekonomske funkcije osebnih dohodkov, kar pa ni mogoče zmeraj le v tozdu, temveč le v povezanosti tozdov in delovnih organizacij, torej v dejanskem združenem delu. Navsezadnje je povsem na mestu vprašanje, kdo lahko omejuje delavce v tozdih pri odločanju o delitvi sredstev za osebne dohodke in kdo dela težave pri uveljavljanju spodbudnejših sistemov delitve po delu. Če odgovorimo z razmišljanjem Francke Herge, potlej so odpori

Temeljni cilj interesnega organiziranja še ni dosežen

(Ob analizi uveljavljanja svobodne menjave dela v družbenih dejavnostih)

Tudi razprava na seji sindikalnega predsedstva kaže, da nikakor ni slučajno, da se je priprava analize o uresničevanju svobodne menjave dela zavlekla kar za dve leti in bo tudi razprava o njej trajala dalj časa kot običajno. Prav ta sistem, ki pomeni samoupravno namenstvo za prejšnji proračunski sistem financiranja šolstva, zdravstva itd., je pomemben zato, ker omogoča integracijo gospodarstva in negospodarstva. Analiza seveda še ne daje dokončnih odgovorov, zakaj se sistem svobodne menjave dela ni uveljavil, prav temu bo namenjena tudi širša javna razprava v sindikalnih organizacijah.

Marjan Orožen je predlagal posebne razprave na medobčinskih območjih, kjer naj bi se srečali vodje delegacij za skupščine SIS, razprave bi naj bile tudi v republiških odborih sindikatov in ne le v tistih s področja družbenih dejavnosti. Sicer pa je bilo precej besed o nerešenih formalno-pravnih in tudi organizacijsko-tehničnih vprašanjih, pa tudi o delegatskem in volilnem sistemu. Francka Herge je opozorila, da ni bil dosežen temeljni cilj samoupravnega interesnega organiziranja, da bi delavci v materialni proizvodnji obvladovali tudi tisti del dohodka, ki ga namenjajo za družbene dejavnosti. Zdaj namreč izvršni sveti, ki predlagajo planske listine, tudi določajo prispevne stopnje za posamezne dejavnosti, kaj naj potem še počenjajo uporabniki in izvajalci v skupščinah SIS. Zato je še kako upravičeno Miro Gošnik uvodoma poudaril vprašanje dogovarjanja o programih teh dejavnosti in o normativih in standardih. Vidimo namreč, da samoupravni sporazumi o temeljnih planov SIS, ki so podlaga za dohodek delavcu v šolstvu, zdravstvu..., še ne dajejo družbenih meril, kako ovrednotiti programe in delo v teh dejavnostih. Zdaj namreč še vedno v večini sisov računajo z osebnimi dohodki na pogojno nevalificiranega delavca, pa z rastjo življenjskih stroškov, pa z materialnimi stroški. Te rešitve pa so bile znane precej prej, preden smo z ustavo uvedli nov način pridobivanja dohodka učiteljev, raziskovalcev, zdravnikov, igralcev, športnikov.

Ze dosedanja razprave v petih svetih, ki delujejo pri RS ZSS, o njih je uvodoma govoril Vladimir Gošnik, so pokazale, da se sindikati zavedajo svoje odgovornosti za uveljavljanje svobodne menjave dela in da menijo, da je delegatski sistem nepogrešljiv dejavnik, ki bi naj to zagotavljal. Mogoče je prav zato o zamisli, naj bi vpeli delavske svete v delo skupščin SIS tudi tako, da bi predstavljali delegacijo za skupščine, tudi tokrat stekla razprava, ki je pokazala načelne prednosti in seveda praktične probleme, ki se že kažejo pri interesnih skupnostih z gospodarskega področja. Predsedstvo je seveda sprejelo povzetek dosedanjih sindikalnih razprav in sprejelo dogovor o njihovem nadaljnjem poteku. Pričakujemo lahko, da se bodo tako izoblikovali dokončni odgovori na kritične ugotovitve o neveljavljemem sistemu pridobivanja dohodka v družbenih dejavnostih in o tem, kako naj bi sindikalna akcija prinesla konkretne izboljšave.

F. K.

v tistih sestavih, ki jim ni všeč uveljavljanje odločilnega vpliva delavcev pri odločanju o vseh vprašanih razširjene reprodukcije, skratka uveljavljanje ustavno zagotovljenega družbeno-ekonomskega položaja delavca. Nenazadnje imajo delavci v tozdu in delovni organizaciji v rokah vsa sredstva za to, da uveljavljajo drugačno politiko delitve, da sami določajo glede na prispevek vsakega posameznika k ustvarjenemu dohodku njegov delež in temu primeren osebni dohodek; zavedajoč se seveda, da gospodarijo z družbenimi sredstvi in da že dolgo ni več res, da je to v rokah organov zunaj združenega dela. Toda takšna miselnost še obstaja, zato se ponekod celo bojijo povedati, kakšne osebne dohodke imajo, če so ti veliki, kot je dejal na seji predsedstva Branko Smole. Pri tem je seveda pomembno, ali niso zelo veliki osebni dohodki plod tudi izjemnega položaja tozda ali delovne organizacije na trgu, kar je skladno z našo zakonodajo potrebno ugotoviti in ravnati skladno z ustreznimi usmeritvami, vendar pa ne bi smelo biti nobene ovire za izplačilo velikih osebnih dohodkov tedaj, ko so ti plod boljše dela, smotrnejšega gospodarjenja, izvoza — skratka kakovostnih dejavnikov gospodarjenja. Če za tem »stojijo« ustrezni uspehi, je sramovanje le-teh enako škodljivo in nespodbudno kot uravnalovka, ki za sivimi povprečji skriva slabe odnose, majhno storilnost in slabo organizacijo dela.

V nekaterih dejavnostih realni osebni dohodki naraščajo

V številnih družbenih listinah smo zapisali, da tiste organizacije združenega dela, ki dosegajo boljše rezultate gospodarjenja, imajo pravico do večjih osebnih dohodkov. Kar v osmih dejavnostih so avgusta povečali realne osebne dohodke in skladno s tem kajpak tudi dohodek na delavca

in dohodek na angažirana sredstva; torej tako, kot zahteva dogovor o družbenem usmerjanju dohodka za letos. Ob tej pohvalni ugotovitvi pa vendarle ne smemo mimo opozorila Braneta Mišiča, da imajo lahko takšni primeri dve plati. S proizvodnjo bazičnih kemičnih izdelkov je ponazoril, da so dosegli nadpovprečne nominalne rezultate, nadpovprečne osebne dohodke, vendar pa je proizvodnja manjša od lanske. V razmerah inflacije in nesorazmernih cen je kajpak mogoče tudi to, vendar ne zadosten razlog, da bi brez kritičnih komentarjev pohvalili ravnanje delavcev v kemični bazični industriji.

Na seji predsedstva je bilo veliko govora tudi o slabem gmotnem položaju in majhnih osebnih dohodkih delavcev v družbenih dejavnostih, še posebej pa v šolstvu. Bržkone povečevanje prispevnih stopenj ni izhod iz te zagate, kajti treba je spregovoriti o programih, o neracionalnosti mreže in podobnem. Zaenkrat je treba dosledno vztrajati, kot je poudaril Marjan Orožen, da moramo prihodnje leto zagotoviti takšno stopnjo rasti osebnih dohodkov v teh dejavnostih, da ne bi zaostajala za tokovi v gospodarstvu, racionalizirati programe in ne nazadnje mnogo bolj smelo in dosledno uveljavljati načelo svobodne menjave dela med gospodarstvom in šolstvom ter družbenimi dejavnostmi nasploh.

Pravo uveljavljanje sistemov delitve po delu na skupnih osnovah in merilih, ki so zapisana v panožnih sporazumih, je pravzaprav šele na začetku. Potrebno bo dopolniti, ponekod tudi povsem spremeniti samoupravne akte in naravnati strokovno in politično delo tako, da bi v vseh samoupravnih okoljih lahko dejansko uresničili načelo za približno enake rezultate dela tudi enake osebne dohodke. To je zahtevno delo mnogimi odpori, zlasti v tistih okoljih, ki bi morala pripraviti ustrezne strokovne podlage za samoupravne akte. Le izvršni odbori osnovnih organizacij ne bodo kos tem odporom. V pomoč jim bodo v večji meri morali biti tudi občinski sveti. Poslovodni delavci, samoupravni organi in komunisti v samoupravnih organizacijah so tisti, ki bi morali najprej podpreti izvršne odbore sindikata v teh prizadevanjih.

Marjan Horvat

POSLOVODNI

PRI VAŠEM PRODAJALCU ČASOPISOV

7 DNI V SINDIKATIH

Predsedstvo Sveta ZS Jugoslavije
o razvoju v letu 1985

Kako do večje motivacije za delo

»Podpiramo osnutek resolucije, vendar menimo, da je treba stvarno oceniti možnosti in breme stabilizacije pravičnejše razporediti«. Predsedstvo tudi zahteva, da je treba ustaviti inflacijo, ker sedanja rast cen resno načinja življenjsko raven delavcev.

Na podlagi predhodnih sindikalnih razprav je bila izražena tudi zahteva, da mora resolucija omogočiti zaokroženje prve etape dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije. Zato bi morali najprej ugotoviti, ali so cilji stvarni, ali so možnosti za njihovo doseganje.

Razen temeljnega opozorila, da se ne sme ponoviti stara praksa, da bo največji del bremena spet na ramenih delavcev, je predsedstvo opozorilo, da združeno delo potrebuje stabilnejše pogoje za gospodarjenje in da morajo biti ukrepi gospodarske politike pravočasno sprejeti. Ob tem vprašanju se je razvila polemika z Janezom Zemljaričem.

Marjan Orožen

Še en korak pri uresničevanju stabilizacije

Razprava v Zvezi sindikatov Slovenije je bila zlasti pod vplivom širokih zahtev delavcev, da z ofenzivno ekonomsko politiko zaustavimo zmanjševanje padanja standarda in osebnih dohodkov ter izboljšamo življenjske in delovne razmere pa tudi družbenoekonomski položaj delavcev v združenem delu. Mi smo za takšen pristop v resoluciji, ne pa za razpravo, kaj resolucija prinaša glede problemov in interesov »naše« družbenopolitične skupnosti. Za nas je pomembno, v kolikšni meri bomo s to resolucijo lahko spremenili strukturo in modernizirali zastarelo industrijo, na podlagi uporabe tehnoloških inovacij in združevanja dela in sredstev. Več pa bomo morali doseči tudi pri zmanjševanju stroškov, inflacije ter pri problemu tečajnih razlik.

podpredsednikom ZIS. Dejal je, da od razprave, da bomo s sistemskimi spremembami vse rešili čez noč, ne bo nič, če ne bo temu sledila večja in učinkovitejša odgovornost pri delu in gospodarjenju in večja proizvodnja na enotnem jugoslovanskem trgu. Predlagal je tudi, da se pove, kateri sistemski ukrepi in rešitve manjkajo. Ne moremo delavcem govoriti, da ne morejo gospodariti, ker niso za to sprejete sistemske podlage, ker to ni res. Povedal je tudi, da bodo do konca leta sprejete najvažnejše spremembe v ekonomskem sistemu, ker bo sprejet zakon o cenah in o financiranju federacije, o blagovnih rezervah, o pridobivanju in delitvi dohodka.

Janez Zemljarič je tudi opozoril, da je zdajšnja zadolženost Jugoslavije nastala v daljšem časovnem obdobju. Za pokritje tečajnih razlik bo treba v letu 85 zbrati več kot 600 milijard dinarjev oziroma 8 odstotkov družbenega proizvoda. Za zdaj še ni jasno, iz katerih virov bomo zbrali 200 milijard dinarjev od tega zneska. Opozorila podpredsednika ZIS so zalegla in nadaljnja razprava o resoluciji ni bila več tako ostra.

Vseeno pa je ostalo vprašanje Ane Jovanović iz BiH, zakaj je v razmerah delovanja ekonomskih zakonitosti še naprej potreben tolikšen obseg administriranja. Povedala je, da se kljub svobodnemu tržišču še naprej ustavljajo dobave blaga, ki se je že podražilo.

Vasil Kostojčinovski iz Makedonije je zahteval odgovornost tistih, ki so pripravili osnutek resolucije, pa niso upoštevali stvarnih predvidevanj. V razpravi pa se je pokazalo še eno protislovje, češ, da med temeljnimi nalogami ponovno pozabljamo na razvoj samoupravljanja, na kar so sindikalni aktivisti

v zadnjih letih že večkrat brezuspešno opozarjali.

Kot vse kaže, povzročajo cene in prenizka življenjska raven največ skrbi, zmanjšana kupna moč ogroža tudi potrebo po povečanju proizvodnje v nekaterih panogah. Obveznosti odplačila posojil skupaj s tečajnimi razlikami pa najbolj bremenijo prav nerazvita območja. Po končani razpravi je Dušan Bogdanov-Senko opozoril, da bo prihodnje leto lahko še težje, če ne bomo izpolnili proizvodnih načrtov, bo pa lahko boljše, če se bo združeno delo hitreje povezovalo v proizvodnih in izvoznih programih.

Stanimir Božanič

V SPOMIN Lojze Diacci

Bil je član sveta republike Slovenije, rudar Hude jame, prekaljen delavec, ki je velik del svojih življenjskih moči uspešno posvetil delavskemu gibanju.

Rodil se je v Št. Jedertu nad Laškim leta 1903, prijazen dom je imel v Sevcah nad Rimskimi toplicami. Z 18 leti je postal rudar, kot je bil njegov oče, in od leta 1921 naprej je hodil vsak delovni dan na »šiht«, čez hrib v rudnik Hudo jama. Od tega ga odtegne samo partizanstvo in pet let uspešnega dela v Ljubljani, kjer ga zaposlijo kot uspešnega delavca in sindikalista pri urejanju delovnih odnosov in v organizaciji sindikatov, predvsem rudarjev.

Lojze Diacci pa ni ostal le fizični delavec. Že zgodaj je spoznal pomen razgledanosti in krepitev zavesti za delavsko gibanje, ki nujno vodi v povezavo sindikalne in delavskemu prepričanju ustrezne politične organizacije. To je mogel spoznati v svoji prvi delavski stavki leta 1923. Leta 1926 se je organiziral v sindikatu krščansko socialistične jugoslovanske strokovne zveze (JSZ), ki je imela takrat močno sindikalno organizacijo v Hudi jami. Kmalu je bil izvoljen za obratnega zaupnika in od leta 1931 do 1941 je bil tudi glavni obratni zaupnik rudnika Laško. Opravljal je dolžnost podpredsednika bratovske skladnice. Njegova močna in neomajna delavska zavest in aktivnost mu odpre pot v vodstvo JSZ, kjer je izvoljen v načelstvo in za predsednika strokovne zveze rudarjev.

To je bilo bogato in trdega dela polno sindikalno in politično udejstvovanje Lojzeta Diaccija, ki je skupaj s tudi že pokojnim Lojzatom Lešnikom utrjeval delavsko, sindikalno in politično zavest. Živo je posebej človeško dobroto in poštenje. Njegova velika osebnost se je pokazala, ko se je po lastnem preudarku in prostovoljno leta 1951 vrnil v rudnik Huda jama in opravljal delo rudarja. Ob tem pa je prostovoljno še opravljal številne politične naloge in obveznosti.

Čeprav že težko bolan, je vztrajal do konca. Rad je prihajal v Ljubljano na seje sveta republike in na sindikalne. Rad je sprejemal tudi obiske in si dopisoval s svojimi soborci in tovariši. Zahvaljujemo se mu za opravljeno delo. V imenu Sveta republike Slovenije, Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije, Enotnih sindikatov Slovenije in tiste OF, ki jo je ustvarjal in gradil od vsega začetka, in tudi v imenu sodelavcev in borcev. (Iz nagrobnega govora Staneta Kovača)

Štorski železarji v ospredju

Prvo nagrado, diplomu in 60.000 dinarjev so dobili: Boris Kramberger, Emil Krivec, Nenad Novakovič, Vanda Ružič, Marko Tukarič in Marjeta Zupančič iz Železarne Store za novo tehnologijo izdelave offsetnih plošč iz aluminijastega traku.

Plaketo pa je dobila tudi druga skupina delavcev iz štorske Železarne in sicer Srečko Senečič, Mihael Plahuta, Martin Korže, Bojan Sedlar, Srečko Janžekovič in Pavel Mernik za pretovarjanje surovin za elektrotopilnico po načelu gravitacije.

Jugoslovanski posvet o SLO in DSZ

KREPITEV ZAUPANJA

Mestni svet zveze sindikatov Ljubljane je bil letos prireditelj petega vsakoletnega posveta predstavnikov mestnih in občinskih svetov glavnih mest republik in pokrajin o vprašanjih SLO in DSZ. Na letošnjem so predstavili izkušnje in razčlenitev akcije »Golovec 83«, nanj pa so se pripravljene referati odzvali mestni sveti Sarajeva, Skopja, Beograda in Novoga Sada.

Ljubljancem so prikazali osnovni namen omenjene vaje in sindikalni prijem pri ugotavljanju pomanjkljivosti vaje. Posebno težo je posvetu

dalo 14 razpravljalcev, med njimi tudi predsednik odbora za SLO in DSZ pri republiknem svetu ZS Slovenije Samo Stupica. »Kot operativci, ki je dragocene izkušnje nabiral takoj po potresih v Skopju in v Črni gori, je opozarjal na glavne težave ob naravnih nesrečah: obvladovanje panike, obveščanje svojcev, namestitve vseh, ki so ostali brez strehe, urejanje sanitarij, oskrba s toplo hrano, obleko, odevami... Pomanjkljivosti v pripravljenosti prebivalstva ob naravnih nesrečah so v

resničnih razmerah nekoliko drugačne, kot jih opažamo v vajah SLO in DSZ.«

Letos so v Ljubljani sklenili, da bodo na prihodnjem posvetu pregledali, kaj vse so uresnili od sprejetih usmeritev z letošnjega posveta. Gre za delo osnovnih organizacij ZS pri usposabljanju delavcev za različne naloge: organizacijo učinkovitega obveščanja kot dejavnike za zmanjševanje panike, hitro preskrbo z osnovnimi življenjskimi potrebščinami, ustvarjanje ozračja solidarnosti — tudi ob drugod in v smeri stabi-

lizacijskih usmeritev, torej za nemoteno solidarnostno zagotavljanje izvoza, za krepitev zavesti o družbeni samozaveščenosti...

Te in podobne usmeritve naj bi — tudi ob organizaciji manjših vaj v krajevnih skupnostih — vodile v večje zaupanje prebivalstva ob naravnih nesrečah v sistem SLO in DSZ. Odpravljanje pomanjkljivosti, ki so se pokazale na vaji »Golovec 83«, so na posvetu sprejeli kot naloge za vse osnovne sindikalne organizacije.

Lada Zei

Mestni sindikalni svet razpravljal o solidarnostnih stanovanjih

LJUBLJANA BO DOBILA URAD ZA ZAMENJAVO STANOVANJ

Aprila letos je mestni svet zveze sindikatov Ljubljane sprejel vsto stalno o stanovanjski problematiki. Uveljavljanje sindikalnih usmeritev je na seji mestnega sveta ZS Ljubljana prikazal Janez Čebulj, predsednik mestne skupščine samoupravne stanovanjske skupnosti.

Njihova strokovna služba bi bila morala popisati vsa solidarnostna stanovanja v Ljubljani od leta 1975 do junija 1984. Izkazalo pa se je, da je to delo izredno zamotano, zato so ob izrednih naporih, kot je poudaril Janez Čebulj, uspeli inventarizirati solidarnostna stanovanja le od leta 1981 do junija letos. Ne gre le za popis solidarnostnih stanovanj, ampak tudi za ugotavljanje, kdo v teh stanovanjih živi, predvsem pa tudi za poravnave (izterjavo) vseh obveznosti stanovalec. »Moram reči, da pri tem nismo imeli posebnih težav, kljub temu da so tisti, ki s plačilom obveznosti zamujajo, bili po-

stavljani pred dejstvo neopozorjeni. Obveznosti poravnava brez pripomb in pritožb, čeprav so bili nekateri dolžni precej denarja, hkrati pa živijo v težkih gmotnih razmerah,« je povedal Janez Čebulj.

Solidarnostni stanovanjski sklad je v zadnjih treh letih in pol pridobil 566 stanovanjskih enot v skupni vrednosti 972 milijonov dinarjev. Pri tem je pomembno, da so izločili vsa nestandardna solidarnostna stanovanja, obdržali pa le tista, ki po velikosti spadajo med solidarnostna. Iz občinskih inventur so ugotovili, da 89 stanovanj zasedajo občani, ki niso solidarnostni upravičenci.

Med njimi je stanovanje, ki ga Športno društvo Olimpije po pogodbi o zamenjavi ni izročilo. Samoupravni stanovanjski skupnosti Ljubljana, pač pa ga je oddalo svojemu nogometišu Branku Bošnjaku. Na zahtevo strokovne službe je Športno društvo Olimpije zagotovi-

lo, da bodo stanovanje vrnil v letu dni.

Vse gradivo o popisu je preobširno za razmnoževanje in za obravnavo v delegacijah stanovanjske skupnosti, zato sta se vodstvo skupščin in družbeni pravobranilec odločila, da ga lahko vsak občan pregleda na občinskih in na mestni stanovanjski skupnosti.

Janez Čebulj je povedal, da bo končno začela delati služba za promet s stanovanji. Od 1. januarja 1985 bodo na Miklošičevi 18 urejali zamenjave vseh vrst stanovanj, že zdaj pa tu sprejemajo vse, ki se za takšno zamenjavo zanimajo.

Mestni svet ZS Ljubljana je na koncu ugotovil, da je samoupravna stanovanjska skupnost začela delati drugače, kot smo bili v Ljubljani navajeni. Brez izjeme uvajajo regularne postopke. Kot je rekel Janez Čebulj: »Če kdo vpraša, kako lahko najhi-

treje pride do stanovanja, mu pove-mo, naj pogleda v male oglase.«

Pred nedavnimi je bila v Dnevniku objavljena lista prosilcev za solidarnostna stanovanja s petega javnega natečaja. Prijavljenih je okrog 2.500, od tega je vsaj 1.200 mladih družin z nizkimi osebnimi dohodki. Na voljo pa bo okoli 600 do 800 stanovanj. Lista bo sicer v javni obravnavi, vendar še vedno ni jasno, kako bodo nadomestili primanjkljaj solidarnostnih stanovanj. V prihodnje kaže še slabše, kljub temu da so zdaj vsa solidarnostna sredstva namenjena za zidavo.

»Komunalno gospodarstvo v Ljubljani je vprašljivo,« je dejal Franc Hribar ob koncu seje, »saj nismo vlagali dovolj v komunalno infrastrukturo. Če bo še naprej tako, Ljubljana ne bo mogla izpolnjevati načrtovane stanovanjske zidave.«

Lada Zei

SAMOUUPRAVLJANJE ADMINISTRACIJA GOSPODARJENJE

Ni povsem jasno, kdo režira režijo

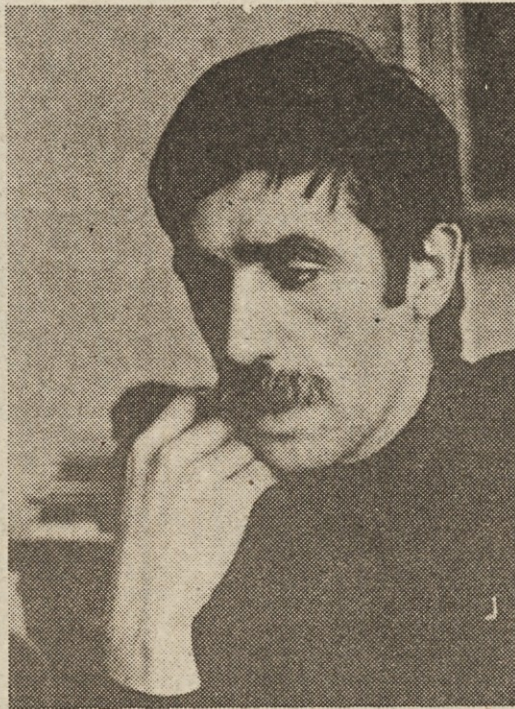
Dobršen del današnjega časnika je namenjen slovenski in jugoslovanski administraciji. Administrativnemu delu in opravljanju, ki jih je preveč na vseh ravneh in tudi načinu ravnanja v marsikaterem okolju, kjer papirji nadomeščajo živo besedo, pristen človeški in samoupravni stik. Da. To je lažje okvalificirati že kot birokratizem, kar ni le uradniška lastnost, nekakšna »kanclijščina«, brezdušen odnos do ljudi itd., temveč, kot je dejal Edvard Kardelj, »družbeno-ekonomski kategorija, kot neki prehodni pojav v družbenih odnosih, ki pa utegne postati velika nevarnost za razvoj socializma, če politični sistem socialistične države ne bi bil postavljen tako, da bi zagotavljal z adekvatnimi demokratičnimi oblikami stalno in čedalje večjo direktno udeležbo delovnih ljudi pri upravljanju gospodarstva in družbe.«

V zadnjem času imamo v naši družbi že nekaj analiz, ki dokazujejo preveliko obremenjenost združenega dela z lasno in družbeno administracijo. Precej je podvajanja pri zbiranju podatkov, nesmotrnih poti, da bi na koncu stopka prišli do najboljšega sklepa. Ko pa nekaj sprejmemo, niti ne vemo, koliko bo stala izvedba. Tudi zakoni in predpisi botrujejo prevelikemu številu administrativnih delavcev v naši družbi; boter pa je tudi Parkinsonov zakon, kateremu kljub opozarjanju nismo znali postaviti mine, da bi ga razneslo in za naše razmere ne bi veljal. Šele v zadnjem času smo se resno spoprijeli z vprašanjem, kako v zaostrenih gmotnih razmerah preživeti tolikšno število neproduktivnih delavcev v organizacijah združenega dela, v strokovnih službah sisov, v občinskih upravah itd. Odpraviti vse to bi bil zagotovo najkrajši odgovor. Toda takoj se postavi vprašanje, kje začeti in kako. Mislimo predvsem na to, da je treba pri razčlenjevanju pojavnosti, ki mu pravimo »razraščanje administracije« imeti tudi pred očmi, da brez nje nobena družba ne more. Toda v naših družbenih in ustavno začetih razmerah ne sme imeti odločujoče besede: ne v tozdu ne v sisu in ne v družbenopolitični skupnosti. Je pa potrebna in koristna tedaj, ko je v dejansko pomoč delavcem in delovnim ljudem pri uveljavljanju svojih dolžnosti in pravic.

No, kakorkoli že pišemo in razmišljamo o naši administraciji, nedvomno drži, da je je preveč in da tisti, ki ustvarjajo dohodek, postajajo vse manj sposobni vzdrževati toliko tistih, ki upravljajo, kontrolirajo, evidentirajo... Po dosedanjih pozivih, naj najprej v organizacijah združenega dela »razčistijo« s svojo administracijo, ni bilo pravih rezultatov. Pa jih tudi ne bo, kajti spregovoriti je treba o vzrokih za tekočo rast administracije. Ti pa tičijo tudi v neuvpeljavljanju samoupravnih odnosov v združenem delu, kajti namesto samoupravnega sporazumevanja in družbenega dogovarjanja si država pogosto vzame v svojo pristojnost tisto, kar ji po ustavi in zakonu o združenem delu ne pripada. Če se ne bi držali zakona o združenem delu ponekod s tipično birokratsko logiko, če občinski »štabi« ne bi zahtevali in pogosto tudi sami določali, kaj je lahko tozdi in kaj ne, bi bilo manj administracije.

Kajpak ne zmoremo brez dobrih upravnih in drugih delavcev. Pa tudi v prihodnje ne bomo. Z manj bomo lahko, s precej manj, bi lahko rekli. Toda tisti, ki bodo ostali, morajo spreminiti način dela in si pridobiti strokovno znanje za manj birokratski odnos do ljudi tudi v družbenopolitičnih organizacijah. Patlej ljudje ne bodo imeli več občutka, da so vsi ti sistemi, uprave in organizacija dela v njih bolj namenjeni tistim, ki tam sedijo, kot pa tistim, ki rabijo njihove storitve.

Marjan Horvat

Pogovor z dr. Cirilom Ribičičem, članom predsedstva CK ZKS

Ne ustava ne zakon o združenem delu nista kriva za širjenje administracije

Ljudje z belimi ovratniki in črnimi narokavniki — zlasti slednji — so sicer v dobršni meri izginili iz pisarn. Ostal pa je njihov paragrafski način dela, ki ne omogoča, da bi v občinskih upravnih in drugih pisarnah zavel drugačen veter, da bi življenje v njih bilo bolj polno in oplemeniteno s samoupravnimi izkušnjami... Paragrafskega načina dela se ne da odpraviti z odlokom, kajti izkušnje kažejo, da takšno »zdravilo« ne bi bilo pravo: odpravljati ga je treba iz dneva v dan, iz obdobja razvoja samoupravljanja v razvitejše in polnejše samoupravljanje. Pretirani normativizem v naši družbi, preveč administrativnega ravnanja in vedenja v političnem smislu in v zvezi s tem tudi nenehno širjenje administrativnih opravil, vse to je posledica prepočasnega uveljavljanja temeljnih družbeno-ekonomskih odnosov in ustavno zagotavljenega družbeno-ekonomskega položaja delavca v združenem delu ter združenega dela kot celote pri odločanju o vseh vprašanih gospodarjenja in razvoja.

Administrativno ravnanje je pravzaprav vzrok in posledica hkrati. Če običajna pota samoupravnega odločanja, sporazumevanja in dogovarjanja niso prednostna cesta, si pri urejanju družbenih odnosov krepi svoj prostor administrativno poseganje, kopičenje pristojnosti v organih zunaj združenega dela. Proti temu smo v naši družbi sicer že zdavnaj nastopili, vendar pa konice kritike zmeraj nismo naperili proti vzroku, temveč se prepogosto ubadamo le s posledicami, s preobilno administracijo, z birokratskim ravnanjem. In od kod vse to? Kdo omogoča to? Kje so lega? Z vprašanjem o tem smo začeli pogovor s Cirilom Ribičičem, dosedanjim predsednikom družbenopolitičnega zbora skupščine SRS in članom predsedstva CK ZKS.

Delavska enotnost: Kdo in kako širi našo administracijo, tovariš Ribičič?

Ciril Ribičič: Spopad s pretiranim širjenjem administrativnih opravil, neracionalnosti in administrativnim urejanjem družbenih zadev je seveda upravičen, vendar ne kampanjski. Stvari je treba temeljito proučiti in se potlej lotiti vzrokov. Analize, ki so jih pripravili v republiškem komiteju za zakonodajo, v družbenem svetu za to področje in tudi v naši skupščini bodo lahko pomoč za trezno presojo in odločitve o tem, kako skriti administrativna opravila, kako racionalizirati naše delegatsko odločanje, in to tako, da ta racionalizacija ne bo prizadela temeljev sistema. Zato se mi zdi pomembno poudariti, da moramo imeti ob vseh teh analizah in vrednotenju v njih natančna merila, predvsem pa zelo jasne cilje.

Delavska enotnost: Zdi se, da tudi v skupščini pri sprejemanju zakonov namenjate premalo pozornosti njihovi izvedbi. Mislimo na to, koliko bo izvedba stala, koliko bo treba novih administrativnih in drugih delavcev.

Ciril Ribičič: V medzborovski delegatski komisiji, ki je dobila prvenstveno nalogo, da se »spopade« z racionalizacijo načina dela skupščine, smo opozorili na to, da se pri uveljavljanju zakonov pogosto množijo administrativna opravila, in sicer ne samo upravnih organov, temveč zlasti delovnih skupnosti organizacij združenega dela in krajevnih skupnosti. Predlagamo spremembo poslovnika, da bi namreč v vseh fazah zakonodajnega postopka pazili tudi na to, odkod sredstva za izvedbo, in da bi predlagatelj zakona pojasnil, kakšna administrativna opravila bo zahtevala izvedba predpisa.

Včasih se zgodi, da uveljavljanje zakona sploh ne »prizadene« proračuna, lahko pa ima precejšnje posledice v organizacijah združenega dela in krajevnih skupnostih. Če delegati ustvarjalno sodelujejo pri sprejemanju takšnih zakonov in predpisov, če jih poslovodni delavci in strokovne službe že vnaprej opozorijo, koliko bo kaj stalo in

koliko bo potrebno več administrativnega dela, se lahko uspešneje izognemo nepotrebnemu širjenju administriranja.

Delavska enotnost: Niso redki, ki trdijo, da je do največjega skoka pri širjenju administrativnih del prišlo z novo ustavo in še posebej z zakonom o združenem delu. Po njihovem mnenju je tu leglo sedanjega prevelikega normativizma, tako imenovane sisomanije in podobnega...

Ciril Ribičič: Rekel bi, da je v mnogih okoljih temu botrovalo predvsem nepravilno uveljavljanje ustavne zasnove temeljne organizacije združenega dela, kar se kaže v njihovi zaprtosti do drugih tozdvov v isti delovni organizaciji, podjetniškega načina organiziranja tozdvov, po drugi strani pa tudi mestoma organiziranost in delovanje delovnih skupnosti skupnih služb. Če pa vzamemo pravo vlogo tozdvov v ekonomskem in političnem sistemu, ta pa je, da dobijo delavci in delovni ljudje večji pregled nad odločitvami na vseh ravneh družbenega odločanja in vpliv nanje, potlej gotovo nihče resno ne bi iskal vzrokov prenasičenosti administracije v ustavni zasnovi tozda ali krajevne skupnosti. S tega vidika je treba gledati stvari in odpraviti vse tisto, kar ni skladno z ustavno zasnovo. V slovenski skupščini smo se zavzemali, da spremembo oziroma dopolnitev določbe zakona o združenem delu glede žiro računov tozdvov in delovnih organizacij speljemo po običajni poti v zvezni skupščini, da bi že pri sprejemanju sprememb poenotili poglede na vsebino in cilje le-teh. Tudi opozorila naše skupščine na to, da sprememba ne sme prizadeti ustavnega položaja delavca v tozdu, so botrovala temu, da je evidenčni račun za vsak tozdi obvezen. In še o sisomaniji. To besedo je prvi uporabil Kardelj, ki je opozoril, da je nemogoče, da ustanavljamo sise tudi tam, kjer je možno enostavneje in učinkoviteje razrešiti določeno vprašanje in urediti odnose. Ta način pa je možen s samoupravnim sporazumom, združenim dogovorom ali z neposrednim poslovnim, pogodbenim sodelovanjem organizacij združenega dela. Danes bi nekateri radi Kardelja naredili za krivca sisomanije ter na ta način pripeljali državo ponovno do tega, da odloča o teh vprašanjih. Vendar, kot je pred časom rekel Milan Kučan, perspektiva ni odpravljanje sisov, temveč odpravljanje države na tem področju ter uveljavitev načela svobodne menjave dela, kar bo osnova temeljitejših korakov pri uveljavljanju ustavne zasnove družbeno-ekonomskih odnosov in priložnost, da naredimo več tudi na področju racionalizacije organiziranosti sisov.

Delavska enotnost: Če vas prav razumemo, ne moremo iskati krivca za preveliko administrativno ravnanje v ustavi in zakonu o združenem delu, temveč je za to krivo nedosledno uveljavljanje teh temeljnih listin.

Ciril Ribičič: Sem proti neargumentiranemu napadanju ustavnih rešitev, pa tudi proti temu, da se v imenu teh rešitev ohranjajo, na primer, prepisovanje zakonov in ustave v samoupravne splošne akte, zloraba samoupravnih sporazumov za sporazumevanje o sivih cenah itd. Vse to v resnici duši uveljavljanje ustave, njenega duha in črke in onemogoča takšno vlogo temeljnemu samoupravnemu skupnostim, kakršno bi morali imeti glede na to, kar je zapisano v ustavi pri odločanju na vseh ravneh.

Delavska enotnost: Če mislite na temeljne delegacije, potlej ni daleč od resnice, da je to delovanje dokaj neracionalno, da ni prave učinkovitosti in da brzkone iz tega izvira tudi razmišljanje o spremembi statusa delegacij.

Ciril Ribičič: O tem je v zadnjem času mnogo govora. Resnici na ljubo moram povedati, da te-

meljne delegacije, zlasti v zborih združenega dela, niso gibalo v našem skupščinskem sistemu, da v zboru združenega dela prešibko vrejo problemi, s katerimi se ubadajo v organizacijah združenega dela. Sploh mislim, da je naša skupščina še zmeraj preveč obremenjena z zakonodajno platjo, čeprav je dobro, da vse več razprav namenjamo aktualnim gospodarskim vprašanjem, zgubarjem, načrtovanju, uresničevanju dolgoročnega programa. Premalo pa se je uveljavila tista funkcija skupščine, ki bi morala biti tudi prednostna, namreč da bi skupščina morala nadzirati uveljavljanje aktov in politike, ki jih je sprejela. Odsev tega je gotovo tudi delo delegacij, zlasti še temeljnih delegacij, ki bi morale biti nekakšni zunanji ministri svojih temeljnih samoupravnih skupnosti. Ne bom se spuščal v polemiko s tistimi, ki bi radi drugačno organiziranost skupščine, zlasti na zvezni ravni, temveč bi dejal, ker govoriva o temeljni družbeni ravni, da bi lahko na področju sisov in odločanja v njih glede na spremembe ustrezne zakonodaje prenesli v večji meri delegatske dolžnosti na delavske svete. To velja še posebej za izvajalski del v skupščinah sisov. Zastran zborov družbenopolitičnih skupnosti pa ne vidim nobenega razloga za takšno spremembo, ampak se zavzemam za večje sodelovanje samoupravnih in drugih organov v tozdi pri oblikovanju stališč, pobud in predlogov temeljnih delegacij. Resno je treba vzeti opozorilo, da če bi delavski sveti prevzeli funkcijo temeljnih delegacij v tozdi, bi bili preobremenjeni. Po drugi strani pa velja posebno skrbno pretehtati predloge za oblikovanje delegacij na ravni delovne organizacije, kajti to bi nas lahko pripeljalo daleč od tega, kar hočemo z delegatskim sistemom in vlogo tozdvov v njem: to pa je kar najbolj neposredno odločanje delavcev v tozdi o vseh vprašanih družbene reprodukcije, družbe in države v celoti.

Od racionalizacije delovanja našega političnega sistema si ne moremo obetati čudežev: predvsem pa je pomembno, da takšna racionalizacija krepi vlogo in pomen temeljnih samoupravnih skupnosti in zlasti delavca v tozdu. Presojanje delovanja sistema z vidika delavca edino lahko razmeji borbo zoper neupravičeno administrativno urejanje od tiste »racionalizacije«, ki želi koncentrirati odločanje zunaj dosega delavčevega vpliva.

Marjan Horvat

PRAVKAR IZŠLO!

RADOVAN ANDREJČIČ
ANDREJ BLEWEIS
STANE GALJOT
ILJA JURANČIČ
BOGDAN LIPICNIK
MIRAN MIHELČIČ
ROBERT OGOREVC
STANE UHAN

**DELITEV PO DELU
IN
REZULTATIH DELA**

Delavska enotnost

Cena 690 din

**Rokovnik-
priročnik
za leto 1985
še boljši!**

SAMOUPRAVLJANJE ADMINISTRACIJA-GOSPODARJENJE

Vpliv sodobne elektronske industrije na delo v administraciji

Zaton črnih narokavnikov

Ali bo črnim narokavnikom, simbolu administracije, kdaj odzvonilo? Bo, vendar le v šalah na račun uradnikov in birokratov. Nova pisalniška tehnologija, podprta z mikroprocesorjem, bo v tolikšni meri spremenila način dela v pisarnah in uradih, da bodo morali karikaturni prej ali slej iznajti nov, času primeren simbol za pisaršniškega molja. Seveda pa nova tehnologija v pisaršniškem delu ne bo odpravila uradnikov, še manj pa birokratov, bo pa krepko zmanjšala njihovo število, spremenila njihove delovne navade, izobrazilo in sestavo poklicev.

Na tem področju je razvoj sistemov in uporaba računalniške tehnologije sicer v zaostanku, na primer za industrijo. Toda kljub temu so v razvitem industrijskem svetu že prišli do uporabe elektronske kartice, ki je nadomestila druge oblike plačevanja računov, do medsebojne povezave informacijskih sistemov, izjemno hitrega in kakovostnega prenosa podatkov itd. Prišli pa so tudi do dokaj široke uporabe mikroprocesorjev pri tipičnem pisaršniškem delu, do strojev, ki v trenutku napišejo (po shranjenem spominu) poslovno pismo, naprav, ki samodejno iščejo in vzpostavljajo telefonske zveze, ali aparatov, ki omogočijo sestaneke vodilnih, ne da bi se le-ti tudi v resnici sestali v konferenčni dvorani.

Mikroprocesorji lahko nadomestijo gore papirja, ki jih prekladajo v pisarnah in katerih obdelovanje rodi še — nove papirnatate kupe.

Sindikata britanskih pisaršniških delavcev je pred nekaj leti ugotovil, da lahko besedni procesorji z zmanjšanjem časa za pretipkavanje, popravljanje in delo s papirjem dvignejo storilnost strojepiske od 30 do 80 odstotkov. Izkušnje kažejo, da 30 do 50 odstotkov delovnega časa tajnice (na Zahodu) izgubijo s čakanjem (na navodila šefov), poskusi vzpostavitve telefonske zveze, za pretipkavanje itd. Enako velja za telefonske pogovore, kjer je uspešen samo vsak četrti poziv. Telefonski kanali (na Zahodu) pa so ob tem brezdelni kar osem desetih vsega časa...

Takšni podatki navajajo podjetja, piše Bruno Lamborghini, soavtor knjige Mikroelektronika in družba, da vidijo v sodobni pisaršniški in informatorski tehnologiji sredstvo za prihranek stroškov za delavce. Toda, nadaljuje, s primerno celovito organizacijo pisaršniškega poslovanja je mogoče povečati obseg in zlasti kakovost pisaršniških opravil, ne da bi zato zmanjšali število zaposlenih.

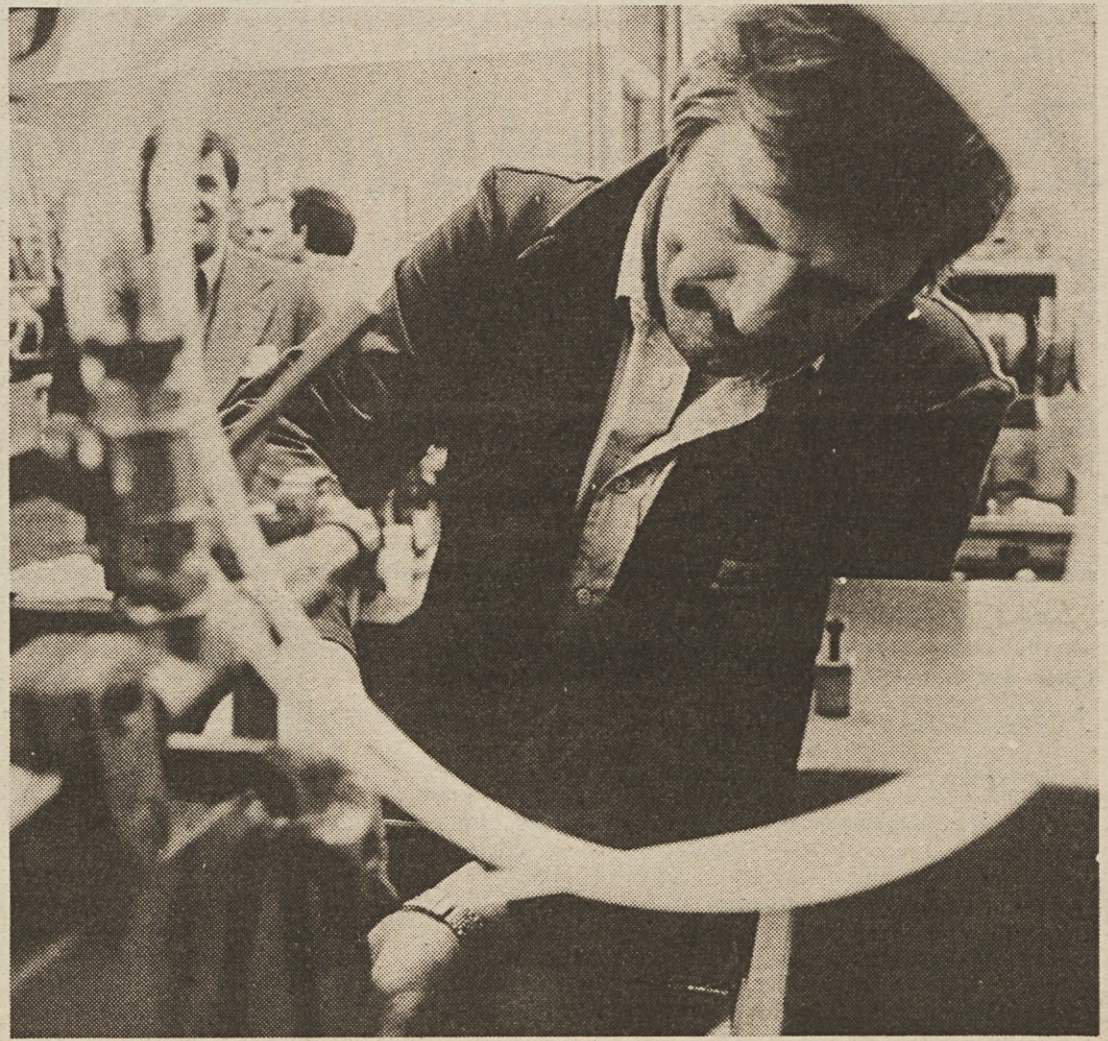
Pri nas takšne študije in analize, kolikor vemo, ni še nihče opravil. Toda če so ocene, da je pri nas, ob večinoma klasično opravljanem administrativnem delu, kar tretjina preveč zaposlenih, vsaj približno točne, potem je jasno, da Lamborghinijeva ugotovitev o povečanju obsega in kakovosti del ob nezmanjšnem številu zaposlenih v administraciji za naše razmere ne more držati. Pri nas bo, kot kaže, vsekakor treba zmanjšati število delovnih mest v pisarnah in uradih. Kako bomo tu uspeli, ob naši solidarnosti do neproduktivno in nepolno zaposlenih delavcev, pa je drugo vprašanje.

Tudi se ni bati velikih sprememb v pisaršniškem delu in obsežnega uvajanja nove tehnologije — ker so naše gnotne možnosti pač dosti bolj omejene kakor v razvitih državah. Nismo telekomunikacijskega satelita, ki bi pokrival našo državo. Nihče še ne izdeluje ustreznih elektronske pisaršniške opreme — uvoz pa je domala onemogočen. Naše medkrajevne poštne linije so povsem zatrpane. Nismo pa povsem nedostopni za spremembe, saj poskušamo vsaj v izgradnji tako imenovane informacijske infrastrukture za silo slediti svetovnemu napredku.

V prihodnjih petih letih naj bi slovenska PTT podjetja vložila okoli 29 milijard dinarjev (po cenah s konca lanskega leta — kar pomeni zdaj vsaj za polovico višje cene naprav) v razširitev telekomunikacij. V gradnji je že telekomunikacijska povezava med računalniškimi sistemi. Te linije, pravi Pavel Meše, vodja razvoja v Združenih organizacijah PTT, bodo lahko služile tudi za prenos drugih podatkov. Na primer teleteksa. To, opozarja Meše, ni televizijski teletekst, ampak je elektronski pisalni stroj s sposobnostjo komuniciranja, ki 23-krat hitreje in mnogo boljše prenaša tekst na razdalje kakor klasični teleks.

Načrtujejo pa tudi druge telekomunikacijske storitve. Prenos faksimilov je sicer že »stara zadeva«, pravi Pavel Meše. Toda pri nas jo kaj malo uporabljajo, ker ustreznih naprav nihče ne izdeluje, uvoz pa je skrajno težaven. Če se bo doma našel kak izdelovalec, bo PTT omogočila tudi prenos faksimilov.

Naslednja zadeva, ki naj bi olajšala in izboljšala pisaršniško delo, bo videoteks. Po prenosu podatkov je enak teleteksu, njegov prijem pa je povsem drugačen. Informacija bo moč dobiti na TV zaslonu, uporabnik pa bo sam izbral — prek telefonske zveze — informacijo, ki jo želi imeti.

»Tu je možna še uporaba in uvedba telepošte, brezgotovinski nakup z elektronsko kartico, priključek videoterminala na kak računalnik.« pravi Meše in dodaja: »Zal je za zdaj pri nas samo en izdelovalec dekoderjev za sprejem vseh teh podatkov

prek tv zaslona, ostale potrebne opreme pa ne dela še nihče. Treba se bo dogovoriti z domačo elektronsko industrijo, sicer razvoj ne bo dovolj hiter.«

Kar trije naši izdelovalci kablov pa se trudijo izdelati kabel s svetlobnimi vlakni, vsak na osnovi drugačnega (tujega) znanja. Iskra Teleoptika izdeluje svetlobna vlakna (brez plašča) in povezava bi bila logična — Iskra — domači proizvajalci kablov. Kaj se bo izcimilo, bomo čez čas videli. Toda kabli s svetlobnimi vlakni pomenijo pravo revolucijo glede zmogljivosti sistemov za prenos informacij na razdalje in tu ne bo moč preveč zaostajati. Čeprav jih, resnici na ljubo, v

svetu za zdaj predvsem preizkušajo. Tudi pri nas sta položena dva: eden med dvema poštnima centralama v Beogradu in drugi med Domom Ivana Cankarja in pošto v Ljubljani.

To so naše telekomunikacije v službi razvoja (tudi administrativnega dela) koliko bomo izrabili možnosti, ki jih ponuja sodobna tehnologija, pa seveda ni odvisno samo od ptt linij in naprav, ampak v mnogočem tudi od našega spoznanja, kako koristno bi bilo povečati storilnost in kakovost dela v administraciji: v korist nas vseh, v korist družbe in dolgoročnega programa stabilizacije.

Boris Rugelj

Kako birokracija in administracija dušita naše družbeno in gospodarsko življenje

Za večglavega zmaja še ni meča

NA NAJVIŠJI RAVNI JE ZELO MALO ZNANJA. TAM NE RAZUMEJO RAZPOLOŽENJA MNOŽIC. ZELO SO ZAPOSLENI OD JUTRA DO VEČERA, TODA NE PREUČUJEJO LJUDI, NE RAZUMEJO STVARI. NJIHOVO VEDENJE JE POVSEM BIROKRATSKO. TOLČEJO PO GONGIH, DA BI OZNAČILI SMER. LJUDJE SE JIH BOJIJO ŽE, ČE JIH POGLEDAJO.

Misel se je rodila v daljni Kitajski, zapisal jo je Mao Zedong. Vendar lepo in kratko opiše, kaj si predstavljamo pod BIROKRACIJO.

Dobesedno to pomeni vladavino uradnikov. Ljudi v pisarnah. Poseben družbeni sloj poklicnih upravljalcev torej, ki nastaja in se ohranja na osnovi funkcij, katere opravlja v državi ali KATERIKOLI HIERARHIČNI ORGANIZACIJI.

Širše vzeto gre za pravecat sistem družbenopolitičnih odnosov, v katerih ta posebni družbeni sloj prevladuje — in vlada, oddvojen, neodgovoren, zunaj vsakega demokratičnega nadzora.

Birokracija niti noče niti ji ni treba sodelovati v proizvodnih sredstvih. Zanje je pomembna gola

funkcija, položaj v hierarhiji. Marx jo takole označi:

»Birokracija je poseben družbeni sloj, ki trdi, da izraža in zastopa splošen družbeni interes. V resnici pa ljudem vsiljuje svojega lastnega za splošnega. Njen osnovni interes je ohraniti razslojenost družbe, saj se le tako lahko tolče po prsih, da zastopa njeno enotnost (in na tej osnovi ohranja privilegiran položaj v družbi)«.

Demokracija brez izgovora in umika

Lenin je birokracijo takoj po revoluciji ožigosal za glavno oviro razvoja doslednih socialističnih odnosov. Pri njej ni moč govoriti o lastni razredni zavesti ali ideologiji. Nasprotno, vselej

glasno kriči, da trdno stoji na idejno političnih pozicijah razreda, ki mu »služi«. Komu pa služi v resnici?

Edvard Kardelj pravi: »Ljudje pozabljajo, da je vsak birokratsko tehnokratski monopol na področju družbenoekonomskih odnosov a priori protidemokratsko usmerjen. Takšen monopol pa skoraj avtomatično vsiljuje vsak politični sistem, ki funkcijo upravljanja proizvajalnih sredstev v družbeni lasti poveri NE DELAVSKEMU RAZREDU, AMPAK UPRAVLJALSKEMU APARATU.«

Orožje proti birokraciji je torej lahko le to, da brez izgovora in umika krepimo vse demokratične oblike upravljanja, demokratično javnost pri vseh družbenih zadevah.

To je nekaj drobcev iz obsežne birokracije. Že obsežnost pričra o

nevarnosti pojava, katerega zgodovina je sila dolga. Seže od nastanka prve države pa do danes. Pogledimo jo malo pobliže od začetka rojevanja naše Jugoslavije.

ADMINISTRACIJA pomeni upravo, upravljanje. V novejšem času jugoslovanska doktrina in zakonodaja z njo označujeta poklicni aparat uslužbencev (povzete iz Politične enciklopedije).

BIROKRACIJA je v dobesednem pomenu tista oblika vladanja, katere nosilci so ljudje iz pisarn, uradniki, birokrati. Osnova za njen razvoj je državni izvršni aparat, ki je hkrati glavno oporišče družbene moči birokracije (povzete iz Politične enciklopedije).

Birokracija in (partizanska) etika

Že leta 1942 je CK KPJ večkrat razpravljala o nevarnih »začetkih« birokratizma. Že v času poleta revolucionarnih množic, ki so verjele, da bo partija pometa z vsemi grožnjami za human socializem. Pa so se pojavili posebni kotli, poseben način življenja štabovcev... V spomi-

nih Vladimira Dedijera najdemo tole pismo Edvarda Kardelja:

»V gozdovih so si zgradili udobna mesta barak, si vanje napeljali električno luč, telefon, radio, pisalne stroje, muzično spremstvo ženske... Vse to je zelo škodilo borbeni pobudi teh štabov, postali so negibljivi, z znaki moralnega propada... Ne gre za tuje elemente, nasprotno! Vsi komisarji in 80 odstotkov komandantov so člani partije.«

Partizanska etika in birokracija sta se tepli do konca vojne. V spominih Vladimira Dedijera beremo, da kljub naporom partije birokracija ni ravno zgubljala. Ostrila se je disciplina zaradi avtoritete funkcije namesto tovariškega dogovora, krepila hierarhija na škodo demokratičnega duha...

Revolucionar Jože Potrč je zapisal: »Ne more biti višjih interesov socialistične države in družbe... Delavski razred ima ne le politično, ampak tudi moralno odgovornost do človeštva. Njegov najplemenitejši cilj je osebna sreča človeka.«

Moraliziramo? Morda, toda gre za življenjske stvari, resnice, ki bolj od vsake teorije razgalijo birokracijo, njeno trdoživost, prevejano prilagodljivost vsakemu času in položaju. Vsa zgodovina naše partije kaže, da je brez dosledne borbe za socialistične vrednote vsaka bitka proti birokraciji vnaprej zgubljena.

Birokracija postane psotka

Po osvoboditvi je tekla naprej. »Po vojni sta se partizanska in mirmirodska struktura stapljali v novo socialno strukturo. Po obliki je bila etatistična, po vsebini revolucionarna — vendar s tendenco, da se preobrazi v dejansko birokratsko obliko,« piše zgodovinar Dušan Bilandžić.

V Zgodovini SFRJ pojasnjuje te tokove. Državno lastniški monopol je naše gospodarstvo spremenil v en sam gromozanski poslovni sistem. Sloj vodilnih upravljalcev se je ločil od delovnih množic. Vse, od kmeta, delavca tja do ministra je v tej »totalni državni čelovni skupnosti« zajela miselnost državnega uradnika. Ob uradniški miselno-

SAMOUPRAVLJANJE ADMINISTRACIJA GOSPODARJENJE

Republiška in posebne izobraževalne skupnosti imajo skupno strokovno službo

Z manj delavcev tudi manjša strokovnost?

Posebne izobraževalne skupnosti in Izobraževalna skupnost Slovenije so s samoupravnim sporazumom leta 1981 ustanovile svojo skupno strokovno službo. Ta mora vsako leto poročati ustanoviteljicam o opravljenem delu in predložiti program dela za prihodnje leto.

Ta program mora temeljiti na programih dela organov posebnih izobraževalnih skupnosti in Izobraževalne skupnosti Slovenije, organov 15 enote sicer ter programov Zveze republiških in pokrajinskih skupnosti za usmerjeno in osnovno izobraževanje v SFRJ, upoštevati pa mora tudi naloge, ki ne izhajajo neposredno iz navedenih programov.

Tako enofna delovna skupnost opravlja vsa strokovna, administrativna in tehnična opravila za organe PIS in ISS za vrednotenje programov storitev in drugih programov, tehnično izvajanje združevanja sredstev in njihove namenske porabe ter za urejanje organizacije in delovanja delegatskega sistema.

Skupščine PIS in ISS so sprejele tudi poseben dogovor o razmejitvi del in nalog za svoje organe med Republiškim komitejem za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo (ta skrbi za dopolnilno izobraževanje slovenskih otrok v tujini), Zavodom za šolstvo SR Slovenije (priprav-

lja programske zašnove srednješolskih vzgojnoizobraževalnih programov ter druga dela pedagoško strokovne narave), Centrom za razvoj univerze (tehnologija priprave visokošolskih programov in načrtovanje vpisa v visokošolske programe).

O učinkovitosti sedanje delitve dela med skupno strokovno službo PIS in ISS ter drugimi strokovnimi ustanovami so mnenja deljena. Nekateri menijo, da ima skupna strokovna služba še vedno preširoko delovno področje. Tako bi bilo na primer dela v zvezi z načrtovanjem moč prenesti na Zavod SRS za družbeno planiranje. Računovodsko knjigovodska dela bi bilo mogoče združiti za več ali vse samoupravne interesne skupnosti družbenih dejavnosti za območje republike. Nekatera strokovna dela bi lahko opravljale službe gospodarske zbornice in splošnih združenj oziroma poslovnih skupnosti.

So pa seveda tudi drugačna mnenja. Nekateri mislijo, da bi morala biti skupna strokovna

služba PIS in ISS še bolj celovita in neodvisna od drugih strokovnih institucij, da bi delegatom lahko nudila kompleksno in strokovno neoporečno podlago za odločanje. Sedanja ureditev je nekako na sredini med obema skrajnostma, resnici na ljubo pa ni doživela kakšnih bistvenih pripomb s strani delegatov.

Od leta 1981, ko je bila skupna služba ustanovljena, se je število delavcev kljub bistvenemu povečanju obsega dela zmanjšalo za 19 odstotkov. To je po eni strani posledica načrtnega uvajanja sodobne birotehnike in računalniške obdelave podatkov, vendar tudi povečanih delovnih opravil zaposlenih delavcev, saj dela in naloge delavcev, ki zapuste delovno skupnost, porazdele med preostale delavce.

Skupna delovna služba opravlja strokovna in administrativno tehnična opravila za 19 skupščin, 44 izvršilnih organov, 19 predsedstev in odborov samoupravne delavske kontrole pa še za različne odbore in komisije. Obseg del se povečuje, saj je na primer

leta 1983 služba pripravila 498 sestankov, kar je 31 odstotkov več kot leto prej. Ta množica sestankov poleg administrativno tehničnega dela zahteva tudi vse več strokovnega.

Pri pripravi planskih aktov izobraževalnih skupnosti ter pripravi strokovnih podlag za oblikovanje in vrednotenje programov storitev in za njihovo uresničevanje je v delovni skupnosti delalo 12 delavcev. Z njimi so sodelovali še 4 delavci, ki so zbirali, pripravljali in skrbeli za tehnično finančno realizacijo sprejetih odločitev.

Enotne strokovne podlage za odločanje je bilo treba sprti prilagajati specifičnostim posamezne posebne izobraževalne skupnosti, za kar je skrbelo 13 delavcev — strokovnih tajnikov

PIS. Samoupravne splošne akte sta pripravljala dva delavca — pravnik. Računovodska in knjigovodska opravila ter finančno realizacijo programa štipendiranja je opravljal 12 delavcev. Računovodstvo vodi 26 različnih žiro računov in mesečno opravi povprečno 1000 virmanskih nalog.

V delovni skupnosti si prizadevajo uvesti sodobno tehnologijo in se z avtomatsko obdelavo podatkov ukvarja 5 delavcev. Administrativno-tehnična dela, od strojepisnih del do kurirskih opravil, je opravljal 17 delavcev. Tako je bilo konec lanskega leta — vsi navedeni podatki veljajo za stanje 3. 12. 1963 — v delovni skupnosti skupaj s predsednikom skupščine in sekretarjem 65 delavcev.

Vendar se trend odhajanja delavcev nadaljuje, tako da je danes zaposlenih le še 55 delavcev. To ima tudi svojo slabo stran, saj se izobrazbena sestava delovne skupnosti slabša, ker odhajajo predvsem visokokvalificirani kadri. To seveda utegne sčasoma vplivati na kakovost dela. Celotni prihodek delovne skupnosti, od katerega gre približno tretjina za materialne stroške, znaša po planu letos 0,46 odstotka vseh sredstev, s katerimi razpolagajo PIS in ISS.

Omenili smo že, da je letos zaposlenih le še 55 delavcev, načrt pa predvideva, naj bi program dela strokovne službe opravljal 67 delavcev. Po eni strani to dejstvo odraža skrb za čimbolj smotno organizacijo dela, najbrž pa večjih vendarle trpi strokovnost.

Igor Zinik

Za večglavega zmaja še ni meča

sti pa so gospodarski rezultati prvega zagona grozovito upadli.

Zato so sledili ostri ukrepi državne oblasti — in zaostrih delitev na upravljalce in upravljane. Etastični odnosi so rodili birokratski model upravljanja.

Partija je sprožila in vodila obdobje demokratizacije, decentralizacije, debirokratizacije družbenega sistema. Naprej bi drugače ne šlo več in birokracija je proglašila za »največjo rakano socialistične družbe«. Med ljudmi je beseda birokrat postala najhujša psovka.

Samoupravljanje dokazuje vitalnost

Prvi zamah nove metle je udaril na vrhu. Število zaposlenih v organih oblasti in vodstvih družbenopolitičnih organizacij je v letu 1950 padlo za 100.000 ljudi. Sledila je vrsta reorganizacij, sprememb, preobrazb. Leto pozneje je bil aparat osrednjih organov državne uprave skrčen za 40 do 60 odstotkov.

Obdobje boja partije proti birokraciji in njeni samovolji kajpak označujejo spremembe političnega sistema, razvoj delavskega samoupravljanja. Vse to se je seveda zrcalilo v partiji sami.

Prišlo je do novih pogledov na njeno vlogo. Iz kadrovske partije je zrastle v gibanje v organizacijo, ideološko avantgardo delavskega razreda in vse družbe.

Gre za obdobje stalnega boja, prodiranja pozitivnih teženj, rasti delavskega samoupravljanja. Le to je v kratkem času pravzaprav zrušilo dva, v svetu vladajoča sistema. Kapitalizem in državni socializem. Zdaj mora dokazati svojo vitalnost!

Ogrožala ga je vrsta »izmov«. Po etatizmu in politični birokraciji tehnokratizem. Ko se ta razmahne, ko zažive politično liberalne in večstrankarsko pluralistične težnje, kajpak v odgovor znova dviga glavo birokratski etatizem, velikodržavni in republiški. Vsem pa je cilj en sam — vladati delavskemu razredu.

»Tako razume in tudi Marxovo opozorilo, da se delavski razred mora boriti proti svoji lastni birokraciji. Poudarjam besedo LASTNI, ker to kaže, da je Marx pojmoval birokracijo ne kot nekakšen antagonistični razred nasproti delavskemu, marveč kot njegov lastni produkt.« je pisal Edvard Kardelj. Žal kaže, da smo bili pri tem »lastnem produktu« kar lepo »produktivni«.

Administracija na pohodu

To dokazuje zgodovina in tudi današnji podatki, raziskave. Vse več je namreč opozoril, da je tudi v Sloveniji administracija na pohodu. Negospodarske dejavnosti so itak posebno vprašanje. Toda tudi v gospodarskih pride na neposredne proizvajalce vse preveliko število onih drugih — administrativnih, pomožnih in podobnih delavcev. Še sploh glede na stopnjo produktivnosti!

Precej kritikov današnjih družbenih razmer najde vzrok za hitro rast zaposlovanja (v skupnih službah OZD) v letih 1974—1976. Takrat smo sprejeli novo ustavo in potem zakon o združenem delu. Toždi so postali temeljna proizvodna in politična celica v gospodarskem in političnem sistemu. So potem ta tozdiranje tla, na katerih se bohoti uradništvo?

Takšnim trditvam bi na osnovi nekaterih podatkov lahko celo pritrdili. Od leta 1976 do 1981 je namreč v Sloveniji le za četrtno več ozdov, hkrati pa je delovnih skupnosti skupnih služb več kar za 80 odstotkov. Taka rast administracije v združenem delu je sila zaskrbljujoča — še zlasti, ker je raslo le število režijcev, ne pa tudi njihova kvalifikacijska struktura.

Logičen sklep — neproizvodne službe se niso krepile zaradi razvoja, posodabljanja proi-

zvodnje. Gre enostavno za kadrovske prezasičenosti, ki nevarno bremenijo proizvodnjo.

Posledice lahko najdemo v ugotovitvah S. Stojilkoviča, ki primerja produktivnost na različnih ravneh. Dokazal je, da se lahko po produktivnosti na ravni delo — stroj primerjamo z naj-

bolj razvitimi deželami. Bolj ko pa gledamo po reprodukcijski lestvici navzgor, bolj zaostajamo za razvitimi — zaradi »posrednega, rutinskega dela, administrativnega in ne raziskovalno razvojnega!«

Povejmo enostavno, da je produktivnost vse manjša, dlje ko gremo od stroja!

Parkinsonov zakon

Njegov smisel je kritika hierarhične piramide birokracije, njene načina funkcioniranja, neracionalnosti in podobnih slabosti. Izhaja iz tega, da število uradnikov in količina njihovega dela nista v nobenem medsebojnem odnosu — delo si prikrivajo tako, da zapolnijo čas, ki ga imajo na razpolago. Kolikor časa lahko birokrat porabi, tolikšen pomien in zapletenost svojega dela bo prikazal.

Zakon ima dva aksioma:
— uradnik »razmnožuje« podrejene, nikakor konkurente in — uradniki drug drugemu »delajo« delo.

Če uradnik svojega dela ne zmore (zaradi časa ali nesposobnosti), mu ostanejo tri rešitve: ostavka, da si delo s kom razdeleži (in s tem zmanjša svoj pomen) ali pa, da si priskrbi pomočnike, sam pa postane njihov šef. Parkinson pravi, da zgodovina ne pozna primera, ko bi si kdo izbral druge alternative razen TRETJE!

Krog se vrti naprej, pomočniki si najdejo pomočnike, šef pa ima kmalu že toliko podrejenih, da MORA napredovati. Na tej stopnji je aparat že tolikšen, da si izmišlja delo, ki ga objektivno ni. Začvetijo birokratska rutina, formalizem, medsebojno komuniciranje s papirji, dopisovanji... To delo kajpak zapleta naprej.

Po zakonu se morajo birokrati množiti hitreje kot vsi tisti, ki opravljajo osnovno dejavnost — in zaradi katerih birokrati sploh so! Naprej — vsak uradnik se vzpenja po hierarhični lestvici, dokler ne pride do mesta, za katero ni sposoben.

Poglejmo še nekaj zgornjih podatkov. Leta 1966 je bilo od vseh zaposlenih v našem gospodarstvu 24,2 odstotka neproizvodnih delavcev, 10 let kasneje pa jih je bilo že 30,8 odstotka. Razmerje med proizvajalci in administrativi je še najbolj ugodno v premogovništvu (6,2 jih živi enega). Med slabšimi so v proizvodnji barvnih kovin, kjer štirje živijo enega, v strojogradnji pride 1,7 proizvajalca na enega režijca, v predelavi kemičnih izdelkov pa le poldrug delavec v proizvodnji na enega neproizvodnega.

Pogled na tuje

Ker je kukanje na razviti zahod kar nekam v modi, pogledjmo še mi, kaj Janez Jerovšek ugotavlja za podobne reči v ZR Nemčiji.

Tam so v zelo širokem pojmu »uslužbenec« vsi, ki opravljajo pretežno umska dela. Meni, da ta kategorija ustreza naši »neproizvodni delavec«.

Leta 1960 je bilo v ZR Nemčiji od skupnega števila zaposlenih 29 odstotkov uslužbencev. Čez petnajst let je bil njihov delež že 37 odstotkov — vendar gre polovica te rasti na rovaš strukturnih sprememb gospodarstva, druga polovica pa na razvoj terciarnega sektorja. In še nekaj. Skupno število zaposlenih se je v tem času zmanjšalo za 3 odstotke. PRODUKTIVNOST DELA PA SE JE KREPKO POVEČALA!«

SAMOUUPRAVLJANJE ADMINISTRACIJA GOSPODARJENJE

Celo trenirko je težko izvoziti...

A ni čudno, da smo čudni

Kaj mislite, koliko časa je potrebnega, da v tovarnah »seštrikajo« trenirko? Ne boste verjeli: samo uro in 20 minut! Dokazano! Kaj pravi, koliko časa je potrebnega, da to trenirko izvozimo (vrabci pa čivkajo, da izvažati moramo)? Ne, tega računa pa ni. Gotovo, dolgo traja, da pridemo do njega. Le poglejte, koliko papirjev je potrebnih:

(Pred)papirji:

— izvorno naročilo kupca (modri dokument), ki »sproži« proizvodni proces:

— fotokopija tega papirja, ki je neke vrste naročilnica proizvodnji, med drugim pa vsebuje tudi podatke o količini artiklov, njihovi ceni, roku dobave itd., da o številki (beri: velikosti) niti ne govorimo.

Delavci so na zboru seveda »za«, z dvigom rok pa prižgejo tudi zeleno luč za začetek novega obdobja svojega razcveta. Kaj jih čaka že prvo noč po valu navdušenja?

(Pogovarjali se bomo s papirji)

● **1. PAPIR:** nabava (»vsega pač ni na zalogi,« pravi Miran Cesar, direktor prodaje v Pletenini):

— organizacija proizvodnje (torej postopki od pletenja do barvanja in oplemenitenja ter konfekcioniranja in adjustiranja: pod adjustiranjem razumemo — po domače — ali bomo »stvar« nataknil na obešalnik ali jo bomo »oblekli« v polivinil itd.)

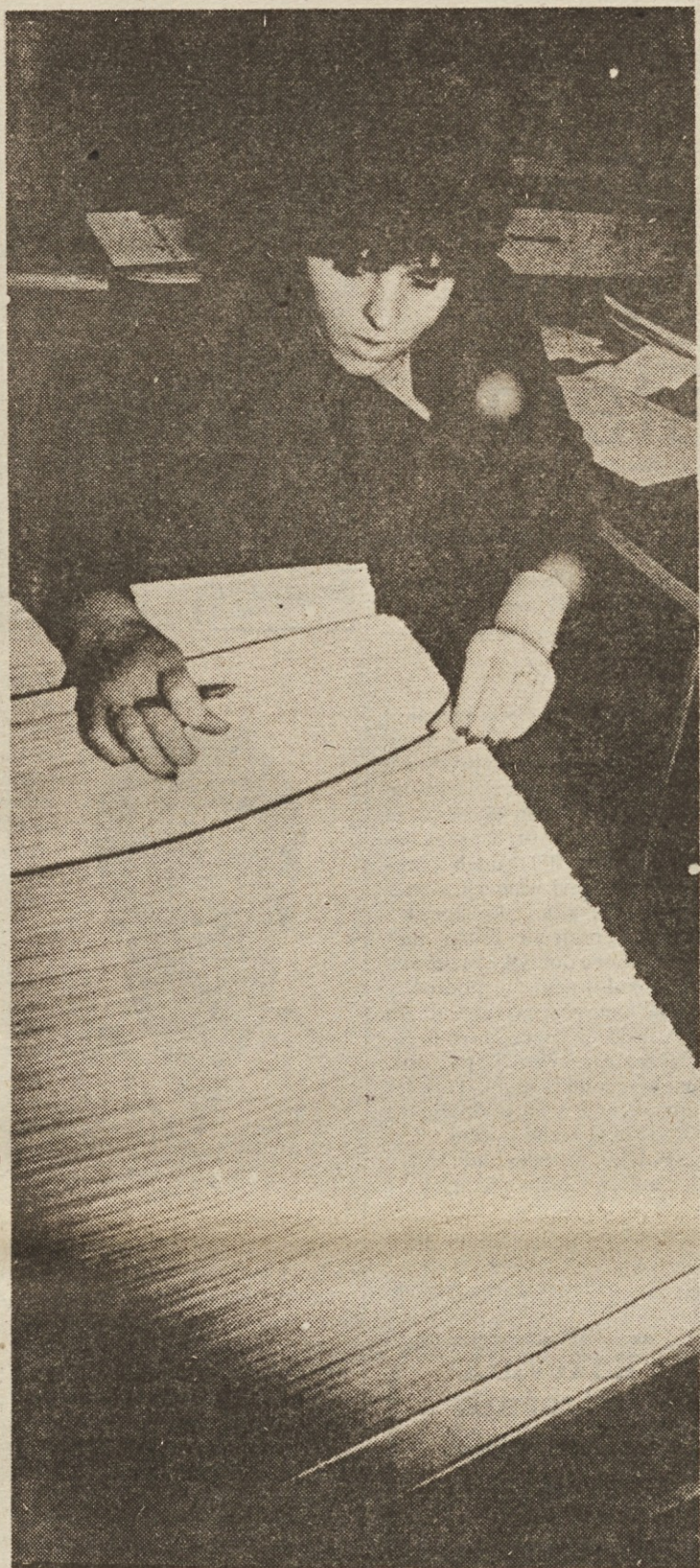
— 3. (pod) papir: ekspedit (zadnja faza, »stvar« je zapakirana in roma na prodajne police):

● **2. PAPIR:** prijava izvoza Narodni banki Jugoslavije (popisati je treba 29 rubrik — s podatki o količini blaga, vrsti, ceni, skupni vrednosti, ..., zraven pa je treba dodati še naslov blaga, tarifne številke, ime »proizvajalca storitve« ..., in priložiti še »specifikacijo« cene:

● **3. PAPIR:** ko je blago že embalirano, napravijo v skladišču t.i. konsignacijo (to v našem primeru stori Slovenijašport, ki »stvar« prodaja naprej):

● **4. PAPIR:** dobavnica izvozniku (v primeru naše trenirke je to spet Slovenijašport): na njej je opisano število kartonov, količina vseh artiklov, cene, ..., zraven pa še prostornina celotne pošiljke, da bo ja šla na tovornjak ali v vagon (da ne boste mislili, da so se že tako usteli, da blaga niso mogli naložiti!):

● **5. PAPIR:** specifikacija za kupca. Vsebuje 7 vrst podatkov — od oštevilčenja izdelkov in števila artiklov do velikostne številke in teže:

● **6. PAPIR:** račun izvozniku (v tem primeru spet Slovenijašportu). Nanj je treba napisati (spet!) ime artikla, kakovost, velikostno številko, ceno, ..., da o (predpisanih) klavzulah o izvoznih pogojih niti ne govorimo:

● **7. PAPIR:** račun kupcu (v primeru te naše trenirke ga izvoznik — Slovenijašport — napiše še enkrat, hkrati pa mora vse rubrike prevesti v tuj jezik in dodati klavzule o plačilnih pogojih:

● **8. PAPIR:** izvozni zbirnik (v bistvu izvozna carinska deklaracija): vsebuje 37 rubrik z (v glavnem) vsemi podatki, ki smo jih doslej že omenili, ...

No, in če zmoremo vse te podatke zbrati skupaj, lahko to ubogo trenirko celo izvozimo!« nam s kislim nasmeškom pove Miran Cesar, direktor prodaje v Pletenini.

Nak! Še ne....

»Res je, tudi izvoz ni več tisto, kar je bil!« nam pove vodja izvoza pri Slovenijašportu Živa Švagelj-Petkovič in bliskovito doda, da so imele tajnice še pred nekaj leti opravka zgolj z eno fakturo, dandanašnji pa se morajo ukvarjati najmanj z dvema. »To je seveda odvisno od tega, koliko strank je udeleženih pri izvozu te naše trenirke....«

O.K.! Vendar nadaljujmo s papirji! (Odslej pod pečatom Slovenijašporta)

NAMESTO 9. PAPIRJA lahko uporabimo razmišljanje direktorja Slavka Ribaša in direktorja prodaje Mirana Cesarja, ki v en glas trdita, da bi morali republiško in državno birokracijo čimprej nekam poslati. »Kako bi to najlažje storili, res ne vem, nimam pravega recepta.« pravi generalni direktor Ribaš. »Je pa razmerje med »čistimi« in režijskimi delavci pri nas naravnost grozno.« Ampak mi gremo dalje....

● **10. PAPIR:** »izvozni zaključek« (pri Narodni banki):

● **11. PAPIR:** faktura (mimo grede, o njej smo že govorili....)

● **12. PAPIR:** izvozna dispozicija špediterju:

● **13. PAPIR:** izvozno spričevalo (po »ljudsko« mu pravijo — certifikat):

● **14. PAPIR:** obvestiti (v našem primeru Intereuropo), naj za to trenirko napravi izvozno deklaracijo:

● **15. PAPIR:** zavarovalna polica:

● **16. PAPIR:** tovarna polica:

● **17. PAPIR:** obračun izvoznih stimulacij s t.i. obračunskim listom:

● **18. PAPIR:** dokončni obračun izvoza.

Vidite, najmanj za dve uri je tega pisma (za izdelavo trenirke, ne pozabite, je dovolj 1 uro 20 minut.). Ali potem ni čudno, da smo — čudni....

Damjan Kržišnik

Grška boginja modrosti, pet črk, četrta je N. Kdo je to? Reševalci ugank, to vam poleg 749 drugih mitoloških pojmov pove

MITOLOŠKI SLOVARČEK

Pripravilo ga je ugankarsko društvo Domen, prodaja pa ga trgovina Delavske enotnosti, Ljubljana, Tavčarjeva ulica 5. Slovarček lahko naročite tudi po povzetju. Cena je 350 dinarjev.

Za večglavega zmaja še ni meča

Za Jerovška je osnovna značilnost v anglosaksonskih deželah ta, da ob stalnem padanju deleža zaposlenih produktivnost in družbeni proizvod naraščata. Delavcev je vse manj, uslužbencev pa vse več — toda predvsem tehnikov in inženirjev. Tipično administrativni poklici vztrajno usihajo.

Administracija množi samo sebe

Prej smo omenjali kritike nove organiziranosti združenega dela, češ da ta povzroča večjo zaposlenost v tozidih in delovnih skupnostih. Podatkov, koliko reorganizacija vpliva na večji obseg zaposlenosti, v Sloveniji žal ni. So pa ankete med delavci:

»V skupnih službah se je nabralo preveč nepotrebnega dela, delajo v »praznem teku«, zato njihovo delo ni družbeno koristno....«

Za mnoge raziskovalce so glavni grešnik za zaposlovanje v neproizvodnih sferah splošne značilnosti našega gospodarskega sistema. V njem da »politična racionalnost prevladuje nad gospodarsko«. Zato imamo netržno okolje in sistem, v katerem lahko organizacije preživijo ne glede na svojo gospodarsko uspešnost — in zato pač ne sle-

dijo težnjam po smotrnem zaposlovanju. **Ceno režije lepo vstreljejo v ceno izdelka ali storitve, brez vsake gospodarske posledice.**

Nekateri menijo tudi to, da administracija raste zaradi družbenega interesa po večji zaposlenosti. Težko bi verjeli, čeprav je sistem izobraževanja objektivno to omogočal. Nikakor pa ne moremo pozabiti Parkinsonevega zakona, po katerem administracija pogojuje in redi samo sebe.

Kaj vse morajo ozdi posredovati družbenim institucijam (tridesetim!), od statističnih in drugih podatkov skozi vse leto, štirikrat letno obsežne periodične obračune do vse množice podatkov, ki so za to potrebni....

Kdo bo začel

Kaj bi, ozde smo spremenili v osebkne pravnega sistema, ki morajo upoštevati nekaj 100 sistemskih zakonov (ob ustavi in ZZZ), 800 zveznih predpisov, republiško zakonodajo, statute DPS in samoupravne splošne akte. Za glavo se drže nad dvema milijonoma (!!!) družbenih dogovorov in dvema in pol milijonoma samoupravnih sporazumov, ki jim bolj ali manj po-

sredno urejajo življenje in gospodarjenje.

In spet po drugi strani drži, da ob vseh samoupravnih aktih, ki jih potrebujejo, vanje brez potrebe vnašajo stvari, ki so že lepo zapisane v zakonih in predpisih. No, tudi preštevilni so ti akti. Povsem dovolj jih je toliko, kot jih določa ZZZ.

Če pa v družbi in vsaki organizaciji posebej res hočemo urediti to področje, se bo pač treba lotiti dela — posodobiti tehnologijo zbiranja podatkov in njihove razčlembes. **Kot velja za proizvodnjo, tudi administracijo lahko sodobno urediš le na znanstveno dognani organizaciji dela.**

Če to ne bodo več le stare, izpete parole, ampak se bomo lotili dela, bo brž padlo orožje iz rok kritikov ustavnega koncepta tozda kot delovne celote in samoupravne celice. Le kdo naj za delo prime? Delavec ne, ima drugega dovolj. Administracija sama? Če pa zakon pravi, da objektivno redi samo sebe?! Subjektivne sile? No, o tem nekaj na koncu članka.

Predpise pod mikroskop

Ko sprejemamo predpise v delegatskih skupščinah, ne mislimo na to, kako jih bomo uveljavili, kdo in za kakšno ceno.

To je res staro opozorilo, pa zadnje čase spet vse glasnejše. Milica Ozbič, guvernerka slovenske Narodne banke, je v pogovoru za Našo ženo okrcala de-

SAVOUPRAVLJANJE - ADMINISTRACIJA - GOSPODARJENJE

Bolj kot za obsežnost gre za učinkovitost administracije v naši telesni kulturi

Četrtna proračuna za strokovne službe in delegatski sistem

Ni še tako dolgo, ko nekateri v Ljubljani niso in niso mogli doumeti, da zaposlujejo telesnokulturne organizacije v tem mestu kar blizu 270 ljudi. To se je mnogim zdelo pretirano. Pa je bilo res?

Ze ob bežni razčlenitvi podatkov vidimo, da pravzaprav ni utemeljenih vzrokov za negodovanje. Med omenjenimi 270 delavci je bilo 82 strokovnih sodelavcev, trenerjev, sekretarjev... ostali pa so bili v glavnem tako imenovani vzdrževalci, brez katerih ni mogoče upravljati, denimo, dvorane Tivoli, Centralnega stadiona in podobnih velikih športnih objektov v Sloveniji.

Torej očitek, kako na moč draga je »birokracija« v telesni kulturi, ni bil upravičen. Eno so namreč birokrati in administrativni delavci, ki jih je v preneka-terih delovnih okoljih odločno preveč, povsem drugo pa so strokovnjaki, trenerji in delavci, ki imajo na skrbi objekte in bedijo nad družbeno imovino.

In v želji, da bi kaj več zvedeli, kako delimo našo telesnokulturno pogačo, koliko gre za dejavnost in koliko za administracijo, smo obiskali Toma Levovnika, sekretarja strokovnega sveta za vrhunski šport pri Zvezi telesnokulturnih organizacij Slovenije.

Zgovorne številke

Proračun Telesnokulturne skupnosti Slovenije za letošnje

leto je 122,9 milijona dinarjev. Za športno rekreacijo naj bi porabili 3,2 milijona dinarjev, za vrhunski šport 59,7, za obveznosti iz družbenih dogovorov 10,6 za naložbe 4,35, za delo Telesnokulturne skupnosti Slovenije 6,7, za delo Zveze telesnokulturnih organizacij Slovenije 11,2 in za delo republiških strokovnih organizacij 13,4 milijona dinarjev. Ostanek smo predvideli za založništvo, raziskovanje, odplačilo anuitet, solidarnost, mednarodne selekcije, Bloudkova priznanja in rezervo, nam je pripovedoval Tomo Levovnik. »To z drugimi besedami pomeni, da bo šlo letošnje leto od omenjenih 122,9 milijona, kolikor znaša proračun skupnosti, za strokovne službe in delegatski sistem 31 milijonov dinarjev, to je četrtnina načrtovanih sredstev.«

Malo ali veliko?

Sedemsto poklicnih in na tisoče amaterskih delavcev

V primerjavi z mednarodnimi uspehi vrhunškega športa in tudi na področju množičnosti, predvsem pa glede organiziranosti športa v razvitih evropskih drža-

vah, omenjeni podatki vsekakor niso zaskrbljujoči. Če v svetu sloni tekmovalni šport predvsem na ramah poklicnih delavcev in bore malo na plečih amaterjev in zanesenjakov, je pri nas prav nasprotno. Ob 700 ljudeh (strokovni sodelavci, trenerji, sekretarji, vzdrževalci...) kolikor jih v Sloveniji prejema redne mesečne osebne dohodke za delo na telesnokulturnem področju, imamo namreč pravo armado, to je na tisoče in tisoče športnih sodelavcev amaterjev. To pa z drugimi besedami pomeni, da je ves »aparatus« na tem področju še vedno sorazmerno poceni.

»Bolj kot v številu ljudi, ki se v Sloveniji poklicno ukvarjajo z organizacijo športa, vidim problem v kakovosti oziroma strokovni usposobljenosti tega kadra,« je nadaljeval sogovornik.

Rokovnik-priročnik za leto 1985 še boljši!
Delavska enotnost

Tomo Levovnik

»Za Ljubljano vem, da najmanj polovica strokovnih delavcev nima ustrezne izobrazbe. In ker nas je malo, se to pozna še toliko bolj. Sicer pa, roko na srce: presneto težko je dobiti strokovnjake, ki so predani stvari in z ljubeznijo opravljajo svoje delo, ko pa je zunaj rednega delovnega časa še toliko dodatnih obveznosti, da nestimulativnih osebnih dohodkov niti ne omejam. Zato ni čudno, da si v teh krogih iščejo svoj kos kruha in

Tudi na telesnokulturnem področju je priprava potrebnih strokovno-političnih gradiv dokaj težka naloga. Zanje namreč v glavnem skrbe amaterji, ki pa nalogi niso vedno kos. Zato so gradiva nemalokrat slaba, nestrokovna. Saj pogosto priskočijo na pomoč predstavniki Fakultete za telesno kulturo, toda njihove časovne možnosti so močno omejene, ko pa morajo skrbeti v prvi vrsti za vzgojo kadrov.

Smučarska zveza Slovenije ima 25 redno zaposlenih. To mnogim ne gre v račun, saj ne vedo, da poskrbi ta organizacija na osnovi svobodne menjave dela za našo smučarijo desetkrat toliko sredstev, kot jih zagotavlja proračun.

prostor pod soncem tudi nepri-merne kadri. Podobno kot dru- god...«

Amateriji vodijo profesionalce

Krčenje administracije v telesnokulturni dejavnosti ne bi bilo v prid ne tekmovalnemu športu ne rekreaciji oziroma skrbi za množičnost. Vprašanje pa je, kot smo že poudarili, če smo lahko z rezultati dela strokovnih delavcev, trenerjev in drugih, ki delajo

v naši telesni kulturi, povsem za- dovoljni. Verjetno ne, toda to je že poglavje zase.

Poleg tega da na osnovi izkušenj dvomimo v strokovnost nekaterih poklicnih telesnokulturnih delavcev, pa nekaj podobnega velja tudi za vodilne ljudi na tem področju. Ti imajo namreč nemalokrat odločilno besedo, saj kažejo pot poklicnim strokovnjakom, ki delajo v tele- sni kulturi že deset, dvajset in več let.

Andrej Ulaga

Za večglavega zmaja še ni meča

legate v občini, republiki in zvezi. Menda pogosto nekritično sprejemajo predpise. Povsem to le ne bo držalo, največja krivda je pač na strani tistih, ki kar naprej predlagajo nove in spreminjajoče se predpise. Gotovo bi morali predlagatelji prvi pomisliti na možnost in posledico uresni- čevanja.

Da ne ravnajo smotno, lahko vidimo v analizi republiškega komiteja za zakonodajo. Le 45 strani in kakšna vrsta možnosti poenostavitve administrativnih in strokovnih opravil pri uresni- čevanju republiških predpisov! Skorajda ni področja, na katerem komisija ni našla možnosti smotnejšega dela, krajših rokov in brez dvoma nižje cene — če- prav prihrankov v analizi niso računali. Ze na prvi pogled pa prihranjena družbena sredstva ne bi bila majhna.

Kdo to plača, pa vemo

Na področju zdravstva so zdravstveno dokumentacijo ocenili za »premalo naravnano na medicinsko področje«. Obremenjena je s podatki za finančne, statistične, organizacij- ske namene. Skratka — ni zdrav- stveno ogledalo bolnika, ki bi zdravniku pomagalo pri delu.

Polna je predalčkov, s katerimi se morata ukvarjati uradnik in zdravnik. Za povrh imamo dva informacijska sistema in nad vsakim bedi druga institucija — zvezni zavod za zdravstvo nad enim in strokovna služba zveze republiških skupnosti zdravstva in zdravstvenega zavarovanja nad drugim. Da pa bi sistema poenostavili, če ne celo združili...

Se se vrste podvajanja, nepo- trebna zbiranja podatkov, za- hteve po raznih soglasjih v pred- pisih o delovnih razmerjih. Mno- žica strokovnih in administrativ- nih opravil, ki zaradi tega padejo na pleča OZD in upravnih orga- nov.

Prav neverjetno je, koliko po- datkov se steka v strokovno službo invalidsko pokojninskega zavarovanja. Za polno mero spet podvajanje — za isto opravilo skrbita dve organizaciji, če ne več. Ali pa mora posamezna or- ganizacija oziroma skupnost po- datke dajati večkrat.

Precej krepkih je pri obračunu in plačevanju prispevkov iz do- hodka...

In še in še. Čas je tudi že za od- ločitve, koliko periodičnih obra- čunov res potrebujemo. Brošura v tozdu, roman v DO, roman v nadaljevanjih v sozd. Strani in strani, dolge, drage ure dela — za kar pa bi težko verjeli, da vsebin-

sko vpliva na boljšo obveščeno- st delavcev. Bolje bi bilo, če bi jih sproti obveščali o gospodarjenju, kratko, enostavno, učinkovito. Periodični obračuni le za dve ob- dobjbi bi prav tako dobro služili pri sprejemanju planskih odloči- tev.

Čigava je državna uprava

Največ posegov za smotnejšo delo je brzkone potrebnih v Službi družbenega knjigovod- stva. Tam pač nikoli ne zmanjka premetavanja papirjev, spreje- manja »interventnih« predpisov in podobnega, kar takšna opravi- lila še povečuje. Lepo bi bilo, če bi se iz te analize res kaj dobrega rodilo. In če bi se česa podob- nega lotili še v federaciji. Končno nam ta s svojimi predpisi le kroji življenje — in ga tudi greni z be- danjimi kot so bencinski boni, polog za v tujino ter podobno, kar vse dodobra polni jadra novi in novi administraciji. Ki novi družbeni vrednosti seveda ne pripomore. Odžira jo!

Menda nihče ni tolikokrat ozmerjan z birokratom kot de- lavke za občinskimi okenci. Morda pade kdaj tudi na njihove sefe, če občan do konca pesbesni po dveh letih zbiranja raznih do- voljenj in pečatov. Ta admini- stracija pač ne spada med dobro organizirane sektorje države. V mnogih občinah nam kaže zobe balkanskega uradnika iz Nušiče- vih komedij, trdno prepričanega, da se svet vrtil okoli in za njegovo

štampiljko. Zvitega, ki tistim nad sabo vedno kima in zna pokazati, kako je zasut z delom. Navzdol pa — saj občutimo prepogosto.

To lepo vidimo pri zvezni ad- ministraciji, tako pogosto gluhi in slepi za družbene potrebe. Zapre se v svoje skrivnostne so- bane in se bohota za prevečkrat neživiljenjskimi paragrafi.

HITROST? Nak, to ni odlika nobene birokracije. Saj bi lahko še kdo pomislil, da birokrat opravlja lahko, enostavno, bog ne daj nepotrebno delo!

Sisi so povečali upravo

Zanimivo pravzaprav! Še no- beni jugoslovanski vladi ni uspel bistven poseg v organiziranost zvezne administracije in upravnih služb. Vse kaže, da se najvišji šefi zaradi republiško pokrajins- kih »ključev« pogosto menjajo — aparat pa ostaja.

Ni malo sociologov, ki trdijo, da vsi ukrepi, ki sežejo na pod- dročje administracije, obseg bi- rokracije le povečajo. Ne glede na to, kako demokratično zveni- jo, ko jih sprejmemo. In prav tako ni malo podatkov, ki jim da- jejo prav.

Kako naj drugače razumemo dejstvo, do katerega se je doko- pal Inštitut za družbene razi- skave v Zagrebu — kljub ustano- vitvi sisov se obseg republiških, občinskih in zvezne uprave ni prav nič zmanjšal. Kje pa, celo zrasel je! Nekaj pa le povejmo.

Slovenija je v tej raziskavi edina svetla točka. Naša republiška uprava se je po ugotovitvah inšti- tuta v prejšnjem desetletju zmanjšala za 20 odstotkov.

Prezgodaj za aplavz

Žal, osnove za takšno trditev nismo našli. Saj, če bi jo mi, tudi »odgovorni« tega podatka za minulih deset let ne bi tako skrbno hranili.

Verjetno gre za način zajema- nja podatkov. Nomenklatura je bila namreč na prehodu let 1975 in 1976 spremenjena. Po njej so se razvrščali podatki statističnih služb in v njej se skriva zanka tega »zmanjšanja« republiške uprave. No, nekaj vseeno drži. V zadnjih dveh letih lahko ven- darle opazimo zmanjševanje naše administracije.

Manj pa smo veseli ob podat- kih o številu delavcev občinskih uprav in upravnih organov po- sebnih družbenopolitičnih skup- nosti. V zadnjih osmih letih šte- vilu zaposlenih v njih stalno raste. Leta 1975 jih je bilo 6.236, v začetku letošnjega leta pa že za dobrih 23 odstotkov več. V 27 občinah se je število delavcev povečalo, v 29 pa je ostalo ne- spremenjeno.

Vsaj en razveseljav podatek — od lanskega do letošnjega ja- nuarja se je število delavcev v občinskih upravnih organih prvič po letu 1975 zmanjšalo. Za 70 manj jih je.

In kot kar naprej v tej štoriji — za razveseljivim spet manj veder podatek. Po novih pravilnikih o sistematizaciji del in nalog v omenjenih organih predvidevajo 8.601 delavca. To po lanskem zmanjšanju spet kaže na težnje za novo rast zaposlenih. Mimo- grede, to nasprotuje sprejetim družbenim usmeritvam. In kako se nam to lahko zgodi?

Sposoben noče med birokrate

Za avtorje skupščinske analize o družbeni preobrazbi državne uprave je odgovor kaj preprost. Nekaj je krivo povečevanje ob- sega nalog — najbolj pa, žal, slaba organizacija in metode dela, neprimerna kadrovska se- stava in usposobljenost teh de- lavcev.

V občinskih upravnih organih jim najbolj manjka strokovnja- kov z visoko izobrazbo pravne, ekonomske in gradbene smeri. Takšnih seveda ne bodo našli, sploh sposobnih ne — dokler bo v upravnih službah vladal biro- kratski odnos do dela in ljudi. Preveč poudarjajo hierarhijo, ki temelji na golem »činu« in ne na sposobnosti in resničnih rezulta- tih dela. Jasnemu temu primerno je tudi nagrajevanje.

Še najbolj resno so družbene usmeritve vzeli v republiki. Tako vsaj kažejo analize. Res jim manjka strokovnega kadra, po- časi pa se kvalifikacijska struk- tura vseeno spreminja. Nekaj re-

SAMOUPRAVLJANJE ADMINISTRACIJA GOSPODARJENJE

Aktualni pogovor
z dr. Petrom Klinarjem

Pojavov družbene neenakosti je vse več

Jugoslovansko samoupravljanje že četrto desetletje kljubuje mnogim notranjim in mednarodnim oviram. Njegov nadaljnji razvoj in demokratizacijo odločanja o vseh pomembnih družbenih zadevah otežuje tudi bohotenje administracije in krepitev družbene moči in vpliva birokracije na upravljanje z dohodkom. O tem, kakšne so pojavnostne oblike družbene neenakosti v naši družbi, kakšna je njena razredna struktura, kje so oporne točke družbene moči birokracije in kako se lahko delavski razred najučinkoviteje bori proti birokratskemu sloju in njegovim posebnim interesom, se je naš novinar pogovarjal s profesorjem Fakultete za sociologijo, politične vede in novinarstvo dr. Petrom Klinarjem.

Tudi naša družba se ubada s problemom družbene neenakosti. Katere pojavnostne oblike tega fenomena so najbolj značilne? »Tudi v socialističnih družbah se seveda srečujemo s tem pojavom. Družbena neenakost namreč pomeni neenakomerno razporejenost raznoterih dobrin. To pa pomeni obstoj razrednosti in vertikalne razslojenosti jugoslovanske družbe. Najbolj značilne pojavnostne oblike družbene neenakosti z razredno vsebino so najrazličnejši monopolni načini prisvajanja rezultatov tujega dela kolektivne in zasebne lastnine. Družbena neenakost se kaže v nerazvitih samoupravnih odnosih; različni izobrazbeni ravni, regionalni gospodarski razvitosti itd. Najbolj boleča posledica družbene neenakosti za delavski razred pa je različna družbena, politična in ekonomska moč, ki je predvsem

v rokah birokratskega in tehnokratskega sloja. » Ali se v zadnjih nekaj letih družbena neenakost povečuje? »Zadnje raziskave (Slovensko javno mnenje 1983) potrjujejo, da je pojavov družbene neenakosti vse več. Kakovost življenja med različnimi socialnimi sloji se namreč vse bolj razlikuje. Materialne potrebe vse težje zadovoljujejo zlasti nižji sloji (manj kvalificirani delavci, nižji uslužbenci, polproletarci) in celo del srednjih slojev (srednji uslužbenci, manjši kmetje in tudi uslužbenci s srednjo in visoko izobrazbo). Ti sloji so prisiljeni k izrazitemu varčevanju in dopolnilnemu delu v prostem času, s pomočjo katerega lahko zadovoljujejo eksistenčne potrebe. Podatki raziskav navajajo, da morajo pripadniki omenjenih slojev močno omejevati nakupe predmetov trajne rabe, namenjati več

časa reševanju stanovanjskega vprašanja, vrtičkarstvu, gospodinjstvom in drugim opravilom. Zato imajo manj časa za izobraževanje in izpopolnjevanje, družbenopolitično in samoupravno udejstvovanje, zadovoljevanje kulturnih in rekreacijskih potreb, kar pomeni, da imajo malo možnosti za poklicno napredovanje in da je omejena avtonomija njihovega prostega časa. »

Povedali ste, da je jugoslovanska družba razredno ustrojena in razslojena. Kdo vse kljubuje delavskemu razredu in njegovim zgodovinskim interesom?

— Položaj jugoslovanskega delavskega razreda je notranje protisloven. Znotraj njega se namreč na eni strani kažejo ele-

ja. Pri tem pa se mu postavlja porobu heterogena struktura različnih slojev (birokracija, tehnokracija, zasebni lastniki proizvodnih sredstev), ki imajo privilegirani družbeni položaji v odnosu do delavskega razreda. Poudariti kaže, da birokracija in tehnokracija predstavljata najbolj nevarnega nasprotnika proletariata v njegovem razrednem boju. »

Katere so tiste osnovne značilnosti družbenega položaja birokracije, ki opozarjajo na njen razredni značaj?

»Birokracija ima monopolno družbeno moč in odloča o najpomembnejših družbenih zadevah, pogosto se vede kot dejanski lastnik proizvodnih sredstev, ima številne privilegije, razvija hierarhične odnose in po-

delu nižjih slojev, rutinskih uslužbencev ima birokracija objektivno oporo za svoje delovanje. Zakaj? Ti sloji se namreč nagibajo k uravnilovskemu egalitarizmu, takšno razdelitev dobrin pa lahko opravlja le birokracija s prisilo. Birokraciji olajšuje uveljavljanje njenih slojevskih interesov tudi poklicna zaprtost strokovnjakov in njihovo premajhno zanimanje za širše družbene probleme ter osredotočenost nižjih slojev na golo zadovoljevanje eksistenčnih potreb. Tako se znajde birokracija v takšnih razmerah, ko ima edina širši pregled nad družbenim dogajanjem. Socialna kontrola njenega delovanja pa je neučinkovita. »

Na delovanje birokracije lahko pomembno vpliva tudi javno mnenje...

»Vpliv javnosti na njeno delovanje je prešibak, ker o birokraciji govorimo predvsem načelno, izogibamo pa se konkretnemu razkrinkavanju nosilcev birokratskih odnosov in soočenju s posameznimi birokratskimi ukrepi. Boj proti birokraciji je težak tudi zato, ker se birokracija pojavlja pravzaprav v vseh družbenih okoljih, od temeljne organizacije združenega dela, družbenopolitičnih skupnosti, samoupravnih interesnih skupnosti, družbenopolitičnih organizacij, do federacije. »

Birokracija potemtakem ni homogen družbeni sloj.

»Birokracija je heterogen družbeni sloj, v katerem prevladujejo hierarhični odnosi nadrejenosti in podrejenosti. Heterogenost birokracije je rezultat različne družbene moči, privilegijev, socialnega porekla in podobno. Obstajajo torej tako imenovani nižji in višji birokrati. Za vse pa je značilno, da se proglašajo za nosilca splošnih družbenih interesov, v resnici pa si prizadevajo uveljavljati posebne interese. Splošne družbene interese je mogoče uveljavljati le z demokratičnimi metodami, birokracija pa namesto človeka in njegovih avtentičnih problemov vidi le stvar, predmet ali določeno zadevo, ki naj bi bila prepuščena dolgotrajnim postopkom. Nasploh je za birokracijo

značilno, da se pogosto razglašajo za zaščitnika delavskih interesov in samoupravljanja, v resnici pa temu nasprotuje in brani svoje pridobljene privilegije. »

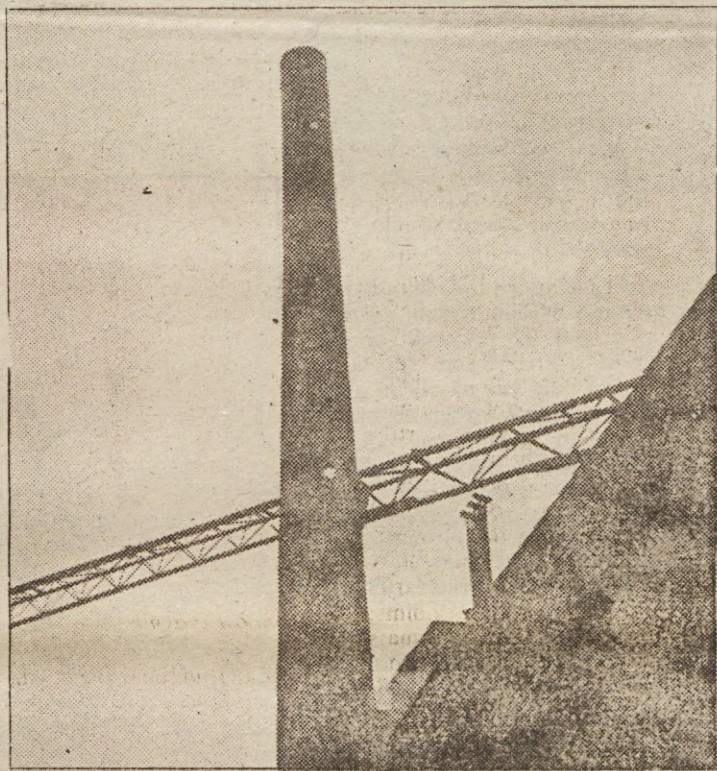
Kateri sloji birokracije imajo v naši družbi največjo družbeno moč?

»Največjo družbeno moč imajo vodilni in vodstveni sloji, ki se pojavljajo na vseh ravneh. Značilno za pripadnike teh slojev je, da se pogosto zatekajo k birokratskemu in tehnokratskemu ravnanju in da so odtujeni od delavskega razreda. Toda povsem napačno bi bilo, če bi vse vodilne in vodstvene sloje poistovetili z birokracijo. Nedemokratično, nesamoupravno odločanje, kopičenje družbene moči, nasprotovanje pluralizmu samoupravnih interesov, uveljavljanje najrazličnejših privilegijev in podobno, vse to so znamenja dejanskega zbirokratiziranja vodilnih in vodstvenih funkcij, ki so namesto od rezultatov dela odvisne od obsega družbene moči, oblasti, hierarhične nadrejenosti in podobno. Kadar pa ti sloji gradijo svoj družbeni položaj na znanju, sposobnostih, prizadevanosti, ustvarjalnosti in pri tem pospešujejo razvoj samoupravljanja in procesov osvobajanja dela, pa seveda opravljajo napredno vlogo in dejansko delujejo v prid delavskim interesom, manevrski prostor za uveljavljanje birokratskih interesov pa se oži. »

Na kakšen način se lahko jugoslovanski delavski razred najučinkoviteje bori proti birokratskemu družbenemu vplivu birokracije na najpomembnejše družbene odločitve?

»Najučinkovitejše zdravilo proti uveljavljanju birokratskih interesov je nadaljnji razvoj in krepitev samoupravljanja, spopiranje pluralizma samoupravnih interesov, večje upoštevanje znanstvenih izsledkov, krepitev javnega mnenja, samoupravne družbene kontrole na vseh ravneh in odgovornosti. Tudi izobraževanje slojev delavskega razreda, višja kakovost njihovega življenja in podobno bo objektivno zmanjšalo preveliko družbeno moč birokracije. »

Emil Lah

menti samoupravljanja in osvoboditve dela, na drugi strani pa so njegovi razredni elementi (mezdni odnosi, procesi odtujevanja dela, nižja kvaliteta življenja, formalno razviti samoupravni odnosi itd.). Vse to sili proletariata v razredni boj za spreminjanje njegovega položaja.

sebne interese proglašajo za splošne. Njeni posebni interesi so v izrazitem nasprotju z zgodovinskimi interesi delavskega razreda po krepitevi samoupravljanja in osvoboditve dela.

Birokracija sama ne bi mogla obstajati, ampak ima oporo v širšem socialnem zaledju. Zlasti v

Za večglavega zmaja še ni meča

zerve so našli še v združevanju, ki je »sprostilo« odvečne delavce.

Tudi pristojnosti izvršnih svetov in njihovo odgovornost delegatskim skupščinam na republiški ravni bolje uresničujemo. V občinah pa še vedno najdemo »neustavne situacije«, premajhen vpliv delegatskih skupščin na delo izvršnih svetov — kaj šele upravnih organov. Ti so trmasto »odgovorni« le izvršnim svetom, nikakor pa delegatskim skupščinam.

To preobsežnost državne uprave poudarjamo zato, ker kar naprej mislimo na službe v sisih, ki naj bi prve vendarle razbremenile?! Čeprav sivi v Sloveniji v zadnjih letih niso dobili večjega prirastka, so se lepo razbohotili med leti 1975 in 1981.

Stran mečejo čas in denar

Končno smo spoznali, da naš gospodarski položaj enostavno ne prenese več tolikšnega števila delavcev v strokovnih službah od sisa do občine. Še sploh ne, ker se pogosto ubadajo z istimi podatki, ker ni prave celitve dela, usklajenosti... Skratka, čas in denar mečejo stran.

Tisti, ki ustvarjajo dohodek, imajo že prešibak hrbet za vse upravljalce, kontrolorje, evidenčarje... Doslej so vsi ukrepi proti preveliki administraciji leteli na združeno delo — češ, naj najprej oni razčistijo svojo. Očitno pa tako ne bo šlo. Razkrinkati moramo sistemske vzroke za bohotenje administracije na vseh družbenih ravneh. Začetek analize Republiškega komiteja za pravosodje je za zdaj res bolj blažev žegen. Mimo njega pa pri takšni usmeritvi ne bi smeli.

Res upamo, da bo nov način svobodnega oblikovanja cen (večja samostojnost poslovnih subjektov na tem področju) odpihnil nekaj delovnih mest v administraciji, upravnih službah in v skupnostih za cene. Takih pri-

dobitev pa bi bilo lahko precej več. Če seveda upravnih in zakonskih zahtev ne bomo več razlagali in uveljavljali z značilno birokratsko miselnostjo. Prav ta je v preteklosti vzela delovnim organizacijam pravico, da same razpolagajo z ustvarjenimi sredstvi in se same odločajo o naložbah v razširjeno reprodukcijo — seveda v skladu s širšimi družbenimi načrti in potrebami.

Predvsem moramo misliti naprej. Tudi naša družba ne more brez administracije. Seveda pa potrebuje dobre, učinkovite upravne in podobne delavce. In manj jih mora biti, načrtovalci našega razvoja pravijo, da v bližnjih letih kar za tretjino. Vsi pa bodo morali spremeniti način dela in si pridobiti več znanja.

To velja tako za administratorje v ozdih, v občinskih in drugih upravnih službah kot tudi za velike sisteme, banke, zavarovalništvo, pošto, SDK... Skratka, povsod, kjer je nesmotnosti več kot preveč. Povsod, kjer imamo občutek, da so vse te službe, sistemi bolj namenjeni tem, ki v njih sedijo, kot vsem, ki naj bi jim služili.

Ciril Brajer
Marjan Horvat

Rokovnik-priročnik za leto 1985 še boljši!

Delavska enotnost

VSTOPNICA V 3. TISOČLETJE

Delavska enotnost in Zveza organizacij za tehnično kulturo Slovenije sta založnici iz angleščine prevedenega kompleta štirih knjig — priročnikov za delo z osebnim računalnikom, pod skupnim naslovom:

RAZUMLJIVO IN PREPROSTO Z OSEBNIM RAČUNALNIKOM

To so knjige:

- UVOD V RAČUNALNIŠTVO (Peter Lafferty)
- PRVI KORAKI V BASICU (Susan Curran in Ray Curnow)
- IGRE, GRAFIKA IN ZVOK (Susan Curran in Ray Curnow)
- UČENJE Z RAČUNALNIKOM (Susan Curran in Ray Curnow)

Pisane so v razumljivem jeziku in opremljene z risbami, diagrami in skicami. Komplet knjig je uvrstilo v svojo Presekovo knjižnico tudi DMFA (društvo matematikov, fizikov in astronomov Slovenije), kar potrjuje visoko kakovost teh priročnikov. Previde so pregledali in dopolnili sodelavci DMFA, strokovnjaki in profesorji fakultete za naravoslovje in tehnologijo: Vlado Batagelj, Jernej Kozak, Tomaž Pisanski in Bojan Mohar, ki menijo, da »so knjige izvrstne, ker na preprost in zanimiv način prikažejo delo z računalnikom«, »ker so pisane zelo jasno, razumljivo in zanimivo«, »ker ne zahtevajo drugega predznanja kot obvladanje poštevanke in so zato primerne tudi za osnovnošolce«, in tako naprej. Tako bomo torej dobili slovenske priročnike za delo z osebnimi računalniki, ki po kakovosti ne zaostajajo za izvirnikom. Seveda pa smo zaradi tega zamudili napovedan rok izida. Toda menimo, da ima kakovost prednost in da je to v interesu porabnika. Sponsor kompleta priročnikov je SOZD Gorenje. V prednaročilu, to je do izida knjig, stane komplet 3.200 dinarjev, in ga lahko plačate v treh zaporednih mesečnih obrokih. Naročite ga lahko pri Delavski enotnosti, Celovška 43, Ljubljana, ali v knjigarni Delavske enotnosti, Tavčarjeva ulica 5, Ljubljana, ali pa pri Zvezi organizacij za tehnično kulturo Slovenije, Lepi pot 6, Ljubljana. Pokličete pa nas lahko po telefonu (061) 320-403, kjer dobite tudi vsa dodatna pojasnila.

Knjige bomo pošiljali po vrstnem redu prispelih naročil. Kupcem knjig v prednaročilu bosta založnika z žrebom razdelila 100 posebnih nagrad: — 20 brezplačnih mest na 10-urnem začetniškem tečaju za delo z osebnim računalnikom, — 20 računalniških kaset, — 20 računalniških belušnic, — 20 kupcev si bo ogledalo računalniški center, — 20 kupcev bo obiskalo računalniško proizvodnjo.

SAMOUUPRAVLJANJE - ADMINISTRACIJA - GOSPODARJENJE

Emil Milan Pintar: Brez demokratizacije družbe ne bo šlo

Birokrat ne bo pljunil v lastno skledo

Prebrali smo naslednjo izjavo Emila Milana Pintarja, organizatorja in vodje projekta Dolgoročni razvoj Slovenije:

»V naši družbi je veliko ljudi zaposlenih na mestih, katerih stroškov z rezultati dela ne krijejo... V Sloveniji se je število »upravljalcev« od leta 1970 do 1980 podvojilo, s 100 tisoč na 200 tisoč. Več kot četrtina vseh zaposlenih se torej poklicno ukvarja z administriranjem in upravljanjem. Ta upravni sloj bo treba kaj hitro zmanjšati za tretjino. Druga tretjina bo morala namesto administrativnega dobiti strokovno delo, tretja tretjina pa je povsem odveč. Kratko in malo jih bo treba odstraniti s področja administriranja, upravljanja. Gredo naj v produktivne poklice... Prav ta srednji sloj, ki si je z upravljanjem v zadnjem desetletju prigrabil izredno velike družbene privilegije, najbolj protestira proti nekaterim našim ugotovitvam.«

Vsekakor podatki in misli, ki kar kličejo po širšem pogovoru. Zastavili smo ga z vprašanjem o pomenu takšnih procesov za naš bodoči razvoj.

»Že kvantitativni proces, ta grozovita rast števila upravljalcev, je lahko usoden za razvoj družbe. Še bolj nevaren je, ker ga logično spremlja druga razsežnost — birokratizacija. Vsi poskušajo, da bi bil ta sloj »servis za urejanje družbenih razmer«, so padli v vodo — kar priča o njegovi moči.«

Leta 1970 se je vsak šesti Slovenec poklicno ukvarjal z upravljanjem. Deset let kasneje je vsak četrti. Kako gromozanska breme za gospodarstvo! Povrh vsega so med njimi ljudje, ki bi se morali po svoji stroki ukvarjati s čim drugim.«

S čim pa — in ali jih tam potrebujemo?

»Se kako! Manjka jih v znanosti. Tudi sredstev kajpak. Leta 1969 smo za raziskave dajali 1,49 odstotka družbenega proizvoda in ta odstotek je vsa se-

demdeseta leta nihal, večji del navzdol.

Se en primer. Med leti 1976 — 1983 je bil letni prirastek zaposlenih v družbeno političnih organih in organizacijah 23-odstoten. Nepojmljiva številka. S 5.000 so se namnožili na 15.000. Število znanstvenikov pa se je povečalo od 3.300 na 3.800 v letih 1970 — 1980.«

Pa gre za primerljive kadre?

»Gre! Za isto izobrazbeno strukturo gre. Torej ni res, da za znanost ni bilo sredstev in ljudi. Vse je bilo, le drugam je šlo. To je za slovensko družbo usoden premik: Če jo hočemo stabilizirati, racionalizirati, ni dovolj prestrukturirati gospodarstvo. Tudi to področje bomo morali pomesti!«

In metla?

»Hitra in pozitivna selekcija v administraciji. Ne z blokado dohodka, ampak z nagrajevanjem po delu, rezultatih. Kdor pa po strokovnosti ali sposobnosti ne sodi zraven, takoj drugam. Seveda je nujna še racionalizacija in sodobna tehnična oprema administracije, dopolnilno izobraževanje... V svetu so lepo znali in hoteli osmisлити reko, po kateri teče papir. Tudi mi jo moramo. Tole zdaj nas preveč stane.«

Sodobna tehnična oprema, računalniki torej?

»In pametno uporabljani! Pri nas smo jih takoj porabili za plače. Logično, če je prav to ozko grlo vsake malo večje firme — ker smo sistem zapletli do nesmisla. Glejte le delavce iz več občin, vsako občino s svojimi prispevki... Za firmo torej logično, nujno, za družbo pa drago in nes pametno. Že s smiselnejšimi bančnimi, računovodskimi in podobnimi sistemi bi število delavcev na tem področju lahko zmanjšali za dve tretjini.«

Ostali pa za stroje, tako kot v Gorenju?

»Nikakor. To je lahko solidarnost pri konkretnem problemu, presek gordijskega voza konflikta med proizvodnjo in režijo. Ni pa to nikakršna rešitev. Naši

jo bomo le v tehnološkem razvoju in razporeditvi ljudi tja, kjer optimalno prispevajo k racionalni produkciji.«

Pri vseh teh gibanjih, razmerjih, nas kajpak zanima razporeditev družbene moči, vpliva? Prav sloj, o katerem govorimo, da naj bi ga krčili, ima moč. Ima največji vpliv na predloge in spremembe?

»Točno, gre za oster dialektičen konflikt. Znotraj področja sem omenil selekcijo in diferenciacijo. Kako pa prestrukturirati družbeni vpliv?

Odločanje bi pač morali končno vrniti k delavcem, določiti jasno linijo med samoupravljanjem (sklep) in upravljanjem (izvedba). Strukture jasno kažejo težnjo po prilasčanju moči in zavrlj jih bomo le z večjo stopnjo demokratičnosti. Dokler bo politična oblast v tesni sprezi z izvršno, s sodstvom, je to enostavno moč administrativno upravljaljskih slojev. Demokratizacija pa prazna beseda.«

Torej so poti. Delegatski sistem, demokratizacija družbe, odločanje delavcev...

»So poti, a treba je stopiti nanje. Mi pa kot da nočemo. Spet primer — le zakaj še nobena občina ni »upala« iti na ekonomsko stanarino? Kljub tolikšni poplavi besed, kako je to nujno? Ni res, da se kdo boji ogroziti standard delovnih ljudi. Kdo pa živi v družbenih stanovanjih, če ne prav ti, ki naj odločijo o ekonomski stanarini?! In ti pač ne pljujejo v lastno skledo. Družbeno in poceni stanovanje je oblika privilegija prav teh, ki odločajo. Tu rabimo sistemske spremembe — da bi tak privilegij in mnoge zlorabe kaznovali miličniki, sodniki. Mi pa povsem pravna vprašanja oblečemo v »politični interes«.

Zame je grešnik s političnim položajem še mnogo bolj odgovoren od grešnika brez njega! Ne pa, da je obratno. Enostavno vse to res ni. Gre pa za ključna vprašanja in dokler jih ne bomo rešili, ne bomo dosegli stabilnega razvoja!«

Ciril Brajer

Odmiranje države je zgodovinski proces

Potrebujemo sposobnejšo javno upravo

V zadnjem času sociologi, politologi in drugi analitiki našega družbenega razvoja namenjajo vse več pozornosti procesom etatizacije (krepitve vloge države), ki zavirajo nadaljnji razmah socialistične samoupravne demokracije na vseh ravneh, od temeljne organizacije združenega dela do federacije. O tem, kaj te procese spodbuja in kako jih zavreti smo se pogovarjali z izrednim profesorjem elektrotehnične fakultete dr. Gojkom Staničnem.

— Edvard Kardelj je že na 3. plenumu CK ZKJ ugotovil, da so birokratske težnje zakonit rezultat naše materialne zaostalosti kakor tudi zaostalosti v družbeni zavesti. Odtlej smo v gmotnem in duhovnem pogledu precej napredovali, bitke z uradničtvom pa še nismo izborili...

»Razvoj proizvodnih sil in organiziranje delavcev kot asociacije svobodnih proizvajalcev je dolgotrajen zgodovinski proces. Usklajevanje medsebojnih interesov pa je zelo zapletena naloga, ki ji delavci še danes niso v celoti kos. Zato so nestvarne tiste teori-

je, da se lahko etatizmu v naši družbi odpovemo kar čez noč in da je odveč vsakršen način delovanja države. Razvoj samoupravljanja je tesno povezan s stopnjo razvitosti proizvodnih sil, zahtevna naloga subjektivnih sil pa je, da čim uspešneje obvladujejo protislovje med etatistično-tehno-kratskim načinom upravljanja družbe in vse bolj razvitimi proizvodnimi silami, ki se izražajo kot socialistično samoupravljanje. Čeprav so delavci po strokovni in samoupravni plati vse bolj sposobni sami upravljati z običnimi družbenimi posli, državo kljub temu potrebujemo predvsem kot strokovno, znanstveno in upravno usposobljeno občo družbeno organizacijo oziroma kot ustanovo, ki naj ustvarja ugodne razmere za optimalno delitev dela med gospodarstvom in družbenimi dejavnostmi.«

— Kako pa si v tem sklopu razlagate teorijo o odmiranju države?

»Strinjam se s tistimi, ki konflikt med etatizmom in samoupravljanjem razglašajo za osrednji problem sedanjega političnega trenutka. Po Marsovi teoriji pomeni odmiranje države predvsem proces uveljavljanja socialističnega samoupravljanja kot načina urejanja obeh družbenih zadev. V procesu presejanja etatističnega obvladovanja protislovij in konfliktov naj bi bili naši uradniki in funkcionarji — da tako rečem — sluge naroda, ne pa zasebni lastniki države z vsemi ugodnostmi, ki jih uživajo (nestrokovno delo, nagrajevanje

mimo rezultatov dela, neodgovornost, materialni privilegiji, ipd.). Toda marksistični teoriji ni nikoli šlo za odmiranje obče organizacije družbe, ki z institucionalnimi mehanizmi obvladuje dialektično protislovje med osebnimi, partikularnimi in občimi zgodovinskimi interesi. Ker tega marsikje ne razumejo, nastajajo ob stari državni zgradbi še paradrazne službe — na primer interesne skupnosti — namesto da bi — npr. v občinah strokovno okrepili javno upravo za opravljanje klasičnih državnih in novih samoupravnih funkcij.«

— Tudi zvezna uprava bi bilo verjetno treba strokovno bolj usposobiti...

»Da, tudi zvezna uprava kadrovske in strokovno ni dovolj usposobljena za učinkoviteje opravljanje svoje državne vloge, še zlasti ne za znanstveno-tehnološko revolucijo. Nekateri ukrepi, s katerimi ta uprava skupno z nekaterimi interesnimi skupnostmi ovira uvoz tujega znanja, tuje znanstvene literature, znanstvene opreme, računalnikov itd., s čimer zavira hitrejši razcvet naše strokovne, znanstvene in inovacijske ustvarjalnosti, imajo politične in gospodarske posledice. Objektivno gre pravzaprav za tehnološko in politično sabotažo. Kajti na videz povsem nedolžni predpisi olajšujejo imperialistično izkoriščanje naše družbe. Ne vem, ali gre samo za neznanje, toda objektivne posledice teh ukrepov so resnično usodne za naš družbenogospodarski napredek.«

— Tudi delo poklicnih političnih delavcev bi moralo biti — v celoti gledano — bolj ustvarjalno in učinkovito, če hočemo posodobiti delovanje zvezne administracije.

»Verjetno je dandanes glavni problem poklicnega vodenja javnih poslov nesistematično izpolnjevanje strokovnega znanja uradništva in javnih političnih delavcev. Dobra, javna organizacija pa mora temeljiti na vrhunsko ustvarjalnem in strokovnem delu, ne pa na množici nekvalificiranega uradništva. Velik del javne administracije, vključno s strokovnimi službami interesnih skupnosti, političnih organizacij in ustanovami tiska ne opravlja nujnega, družbenokoristnega, strokovno-analičnega in organizacijskega dela. Zato se množica podpoprečnega uradništva v veliki meri pojavlja kot brezplodna rečija, ki porabi tone papirja, brezplodno sestankuje in nestrokovno posega v družbeno reprodukcijske procese s pomočjo državnega aparata (na primer zamrzovanje cen). Nujno je torej, da tudi delo administracije (in ne le proizvodnje) posodobimo in oplemenitimo z vrhunskim strokovnim znanjem.«

Emil Lah

V zdravstvu je manj birokratskih opravil, kot mislimo

Glavno, da smo zdravi...

Če kje znorite nad »tajniškimi« posli, potem je to gotovo v zdravstvenih domovih! Ali ne? Najbrž res, boste odgovorili, in si medtem molčeče klicali v spomin svoj zadnji obisk v interni ambulanti: začel se je z mrzličnim iskanjem zdravstvene izkaznice, nadaljeval z nervoznim klicanjem taksija..., končal pa — žal ali hvala bogu — z odrešilnim receptom, ki ga je bilo treba odnesti v lekarno. Ni res? Je! Ampak, glavno, da smo zdravi...

»No, takšne poti bodo najbrž še vedno potrebne, opravkov pa

bo že kmalu gotovo precej manj,« s pretehtanimi besedami

govori dr. Martin Toth z Zavoda za medicino SRS (Trubarjeva 2, Ljubljana) in mimogrede izda skrivnost, ki bi (pred 10 leti) utegnili biti skoraj revolucionarna: »Novo zdravstveno izkaznico bom napravili, ki bo povsem drugačna od sedanje. Na prvi pogled bo podobna Diners kartici (proletarci je ne zmoremo, op. a., za primerjavo je pa kar dobra), bo pa imela toliko potrebnih »reči«, da bo dober identifikacijski dokument. Toda...«

Toda? »Pa smo pri denarju, konkretno — pri devizah,« se dr. Toth rutinsko pogladi po lasih. »Za zagon bi potrebovali 10 strojčkov, od katerih vsak velja 80.000 zahodnonemških mark. Takšnega denarja naše zdravstvo, jasno, ne more zbrati...«

Zatorej bomo nadaljevali po starem?

»Tega nisem rekel!« na takšno vprašanje odločno odgovori naš doktor. »Vam pa z mirno vestjo lahko potrdim, da gre 15 odstotkov učinkovitega dela zdravstve-

Inovatorji

Ne boste verjeli! Šestdeset (60) odstotkov vseh obrazcev so si »izmislili« zdravniki sami...

nih delavcev — za papirje! No, lahko bi jih šlo manj, vendar samo pod pogojem, da bi se znebili birokratskega razmišljanja. Tega je preveč! Poglejte: pri nas ne moreš dobiti skupaj treh zdravnikov, med sabo se pogo-

varjajo zgolj prek papirjev. Kam to vodi...?«

V nadaljnjo administracijo?

»Takšen način komuniciranja ja,« odvrne naš sogovornik, »kar se pa tiče pisanja receptov, si moramo pa razjasniti: to ni birokratsko, temveč strokovno delo!« In zraven doda, da je nov receptni obrazec (zadnjič je dvignil ogromno prahu!) poenostavitev vseh živih administrativnih reči. »Odslej lahko zdravnik na en recept napiše dve zdravili,« pojasnjuje Toth, »prej je lahko samo eno.«

Dr. Toth in »njegovi« z Zavoda za medicino SRS razmišljajo še o drugih poenostavitvah. Kdaj jih bomo občutili?

D. K.

V založbi Delavska enotnost

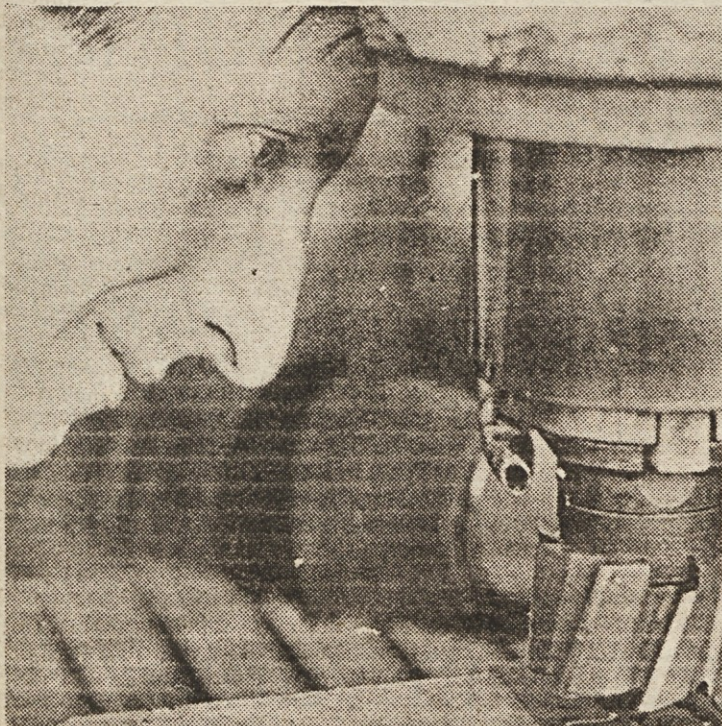
Cena 800 din

KAKO GOSPODARIMO

Zavod za rehabilitacijo invalidov pomemben izdelovalec in izvoznik ortopedskih pripomočkov

V ospredju je skrb za invalida

Zavod za rehabilitacijo invalidov (ZRI) v Ljubljani je osrednja zdravstvena organizacija za rehabilitacijo huje telesno prizadetih oseb v Sloveniji in Jugoslaviji ter tovarna ortopedskih pripomočkov in druge opreme za zdravstvo. Na voljo imajo okoli 200 bolniških postelj, medtem ko nudijo rehabilitacijske storitve dnevno 260 invalidom.

Po besedah komercialnega direktorja Viktorja Miklja sta rehabilitacija in hospitalizacija namenjeni predvsem Jugoslovonom, preostale zmogljivosti pa oddajajo tujcem, predvsem bolnikom, ki jih na zdravljenje pošljejo iz dežel v razvoju.

V prihodnje nameravajo razširiti sodelovanje s tujino od prenosa tehnologije pa do kompleksne rehabilitacije, vključno z usposabljanjem kadrov. S Kubanci se takšno sodelovanje že začne.

Pomen ZRI je toliko večji, odkar jih je OZN leta 1980 priznala kot službo za pomoč drža-

vam v razvoju na področju rehabilitacije.

Manj znan, a nič manj pomemben je zavod kot proizvajalec invalidskih vozičkov (letos naj bi jih naredili 10.000), servisnih mizic (8000) in bolniških postelj (5000), s katerimi pokrivajo skoraj vse domače potrebe.

Po obsegu za pol manjša, vendar zahtevnejša je proizvodnja vseh vrst protez po meri (tako imenovanih ortoz). Gre za nadomeščanje uvoza, saj so te izdelke še pred kratkim morali kupovati na tujem.

Letos pa naj bi ZRI z izvozom zaslužil 2 milijona dolarjev, olt tega nekaj več kot pol na kirinškem območju. Njihovi glavni kupci so na Kubi, v Libiji, Avstriji, Italiji, Egiptu, ZR Nemčiji, na Madžarskem, Češkoslovaškem in Sovjetski zvezi.

To pa še ni vse. Strokovnjaki ZRI zelo tesno sodelujejo s houstonsko univerzo pri razvoju funkcionalnih elektrostimula-

torjev in so na tem področju močno napredovali.

Letos so na bienalu industrijskega oblikovanja v Ljubljani prejeli nagrado za bergle. S pritiskom na gumb na ročaju jih je moč zložiti. Zgornja opora je oblikovana tako, da lahko obvisi na roki kot dežnik (pri preprisanju, sestopanju, vstopanju). Invalid jih lahko postavi pod mizo — s pritiskom na gumb doseže, da obmiruje med tlemi in mizno ploskvijo. Oblikovalec teh vsestranskih bergel Vladimir Pezdirc ima svoj atelje za industrijsko oblikovanje »Kvadrat« v Ljubljani.

Drugo pomembno priznanje so že leto prej poželi na vsakoletnem celjskem sejmu Vse za otroka in sicer prvo nagrado za stolček, namenjen spastično obolenim otrokom.

Za oba nagrada izdelka se tuji precej zanimajo, dobro pa tečeta tudi proizvodnja in prodaja na domačem trgu.

Igor Žužek

Drugo vprašanje

Na produktivnost dela menda vpliva kar 150 dejavnikov, od osebnega razpoloženja delavcev pa tja do prevelikega števila neproduktivno zaposlenih v organizacijah združenega dela, so ugotovili na nedavnem posvetovanju o produktivnosti, ki ga je pripravila Zvezna gospodarska zbornica. Posvetovanje je opozorilo na podatke, da se je v Jugoslaviji v zadnjih letih produktivnost zmanjševala, medtem ko se je v razvitih državah, po katerih se zglejemo in bi se jim radi približali, ta čas povečevala. Ni pa posvetovanje dalo najpomembnejšega, namreč odgovorov na vprašanja, kateri so glavni vzroki padanja produktivnosti pri nas in kako storilnost povečati.

Revija »Ekonomska politika« pravi takole: dokler ne bomo imeli takšnih možnosti gospodarjenja oziroma sistem, v katerem bo lahko vsak gospodarski subjekt in vsak delavec pridobil dohodek (in ga potem delil) samo na osnovi svojega lastnega dela (in rezultatov dela), pravega povečanja produktivnosti dela ne bomo dosegli.

Z drugimi besedami, nobene resolucije, politični apeli ali ugotovitve v slogu »moramo, morali bi...« ne bodo pomagale, če ne bo dober gospodar dobro zaslužil, slab pa propadel.

Zato lahko ta čas vseh 150 vplivov na produktivnost uvrstimo med pomembne, ali pa nobene...

Kajti res je, da imamo preveč administracije zaposlene v gospodarstvu in tudi zunaj njega, da to administracijo preživljajo tisti delavci, ki ustvarjajo novo vrednost. Res je, da slabo izkoriščamo delovni čas — za delo in da se zaradi sistema »nagrajevanja« in gospodarjenja ne zavzemamo za kakovostno delo. Res je tudi, da na produktivnost vplivajo izkoriščenost proizvodnih zmogljivosti, organiziranost poslovanja, predpisi, »papirnata vojna« in še vrsta drugih dejavnikov. Med njimi moramo ne prav na zadnjem mestu omeniti zastarelost proizvodne opreme, pomanjkljivo obveščanje poslovnih delavcev in samoupravnih organov in naše delovne navade. Še danes so aktualne zgodbe, da so izdelki, narejeni ob ponedeljkih ali petkih, slabši od onih, narejenih sredi tedna. Vemo tudi zakaj. Ve se tudi, zakaj se še nismo navadili izdelovati po normativih kakovosti razvitih držav in zakaj nam od tam vračajo na tone izdelkov.

Kakorkoli, vsi ti vzroki in še številni drugi vplivajo na gibanje produktivnosti. Toda noben izmed njih, čeprav še tako pomembno vpliva na rast produktivnosti, sam po sebi ne more rešiti tega vprašanja. Niti zmanjševanje števila administracije niti spodbudnejše nagrajevanje niti povečevanje proizvodnih zmogljivosti ali skrajševanje delovnega časa, sami po sebi ne povečujejo produktivnosti v daljšem obdobju. Nemara je edini pravi korak večja zavzetost vseh zaposlenih za delo. To pa bo moč doseči takrat, ko bodo delavci (vsi, ne le tisti za stroji, ti že tako dosegajo visoko produktivnost) vedeli, da sta njihov socialni položaj in varnost v njihovih rokah. Kdaj pa bo to uresničeno, je pa drugo vprašanje.

Boris Rugelj

Pozdi se vse premalo uveljavljajo

Vzrok — samo načelna spodbuda

Po dolgem času je bila v ljubljanskih občinah spet ustanovljena pogodbeno organizacija združenega dela (POZD). V Mostah je začel obratovati pozd »LIOR« — livarna in orodjarna Ažman. Kljub temu da v občini Vič-Rudnik pripravljajo ustanovitev še enega pozda in da se na tem področju po dolgem zatišju počasi le premika, pa za zdaj še ne moremo pričakovati, da bi jih bilo še več. Obrtniki se namreč ne zanimajo zanje.

V ljubljanskih občinah je že vrsto let deset pozdov (v Sloveniji 24), število pa se ni povečalo niti letos. Pozd Minioplast iz Centra so po skupni odločitvi reorganizirali v organizacijo združenega dela. V primerjavi z

lanskim letom se je v ljubljanskih pozdih za 13 povečalo število zaposlenih, tako da zdaj dela v desetih pozdih skupno 252 delavcev. Nič kaj spodbudne številke ob dejstvu, da so pozdi verjetno edini realni način za ustanavljanje enot drobnega gospodarstva. Razvoj drobnega gospodarstva, ki je bolj prilagodljivo različnim ekonomskim, tržnim in tehnološkim spremembam, pa je vsekakor ena od etap v prestrukturiranju gospodarstva.

Kako obrtnike spodbuditi, da bi sredstva, vložena v obratovavnice, združili v pogodbene organizacije združenega dela? Vsekakor morajo obrtniki naj-

prej dovolj razširiti svojo dejavnost, da začno razmišljati o ustanovitvi pozda, saj ustanovitev pozda pomeni kakovostni preskok v gospodarjenju. Odločitev je na začetku težka, ker se morajo obrtniki odpovedati svoji lastnini in jo združiti v pozd.

»Najpomembnejši vzrok, da se obrtniki redko odločajo za ustanovitev pozdov, je njihova nejasna prihodnost,« pravi Tine Babnik, direktor in ustanovitelj enega največjih ljubljanskih pozdov Elkom Tibe.

Stalne spremembe v našem gospodarstvu in v zadnjih letih tudi onemogočajo vsaj približno točen izračun in ohranitev

stvarne vrednosti obrtnikovih vloženi sredstev. V preteklem obdobju je predvsem visoka inflacija izničila dobre namene zakonodajalca, ki je predvidel ustanavljanje pozdov. Poleg obrtnega zakona, ki uravnava ustanavljanje pozdov, so zadnje čase tudi drugi zakoni, posebej davčni, vplivali na delovanje pozdov in na njihovo ustanavljanje.

Družbeno ozračje je zadnje čase bolj naklonjeno drobnemu gospodarstvu in s tem posredno tudi pozdom. Tine Babnik pa pravi, da sta bili podpora in naklonjenost v glavnem le verbalni in da dejanskega izboljšanja ni. Tudi v občinah niso posebej naklonjeni potencialnim ustano-

viteljem pozdov, saj imajo za zdaj večje dohodka (beri: davke) od obrtnikov kot od novoustanovljenih pozdov. Pri urejanju tega področja bi morali pozabiti stari strah pred obrtniki, še bolj pa pred potencialnimi ustanovitelji pozdov. Pozdi so končno tudi delno družbena last, ustanovitelji pa so prisiljeni dobro poslovati, saj delajo tudi zase. Vložena sredstva jih vežejo, da ne morejo spremeniti prvotne odločitve. Na žalost pa med sedanjimi ustanovitelji pozdov prevladuje miselnost, da so se zmotili. Dobro odločitev vseh prvih ustanoviteljev pozdov sredi sedemdesetih let bi potrjevalo vsaj 200 pozdov v Sloveniji, pravijo.

Marjan Lacič

Kmalu bo dokončan še en objekt iz Osimskih sporazumov

Sabotinska cesta prijateljstva

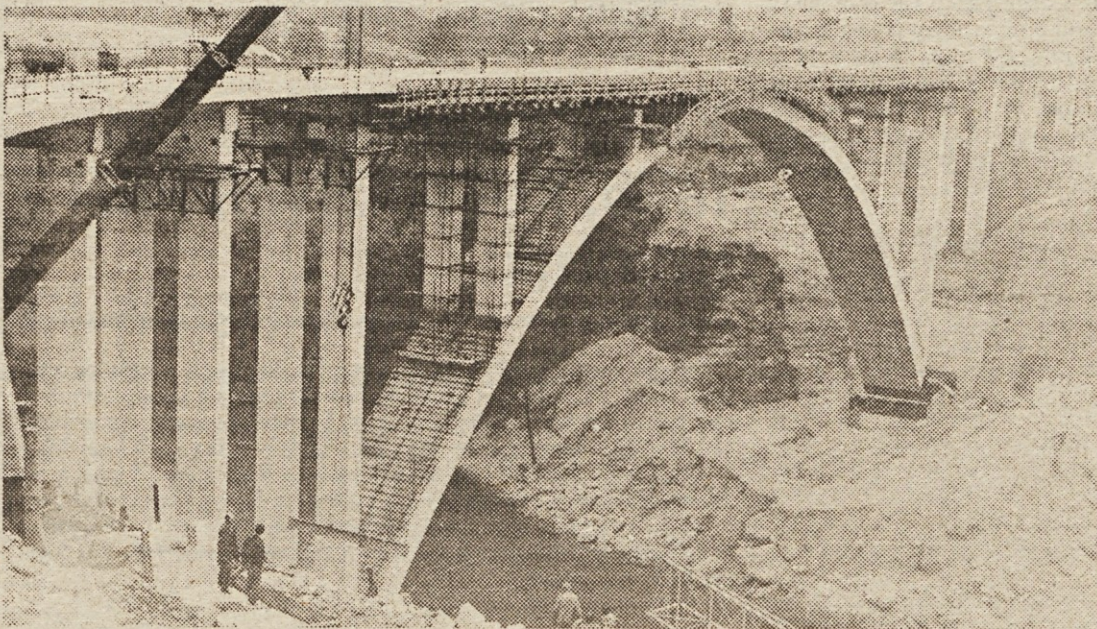
Gradnja objektov na območju novogoriške občine, ki so predvideni v Osimskih sporazumih med Jugoslavijo in Italijo, poteka po načrtih. Do dneva republike bodo dokončali sabotinsko cesto, imenovano cesta prijateljstva, za promet pa jo bodo slovesno odprli predvidoma 15. decembra. Od obveznosti Osimskih sporazumov bo ostala še dograditev odseka ceste od Razdrtega do Vrtojbe.

Za prebivalce Goriških Brd je sabotinska cesta zelo pomembna, saj jih bo precej približala Novi Gorici. Nova cesta bo skoraj trikrat krajša od stare, po

kateri se zdaj Brici vozijo na delo ali v šole v Novo Gorico.

Sabotinska cesta je dolga 8,5 kilometra, 1.600 metrov pa je speljanih po italijanskem ozemlju. Ta del bodo postavili Italijani na svoje stroške. Čeprav je trasa speljana po težkem terenu in ima precej serpentin, je bil za gradnjo najtežji 240-metrski most čez Sočo pri Solkanu s 102 metra dolgim obokom in najvišjo točko 55 metrov nad gladino Soče.

Izvajalec vseh del je SGP Primorje iz Ajdovščine, most pa, ki mu ni enakega v Sloveniji, je projektiral inž. Stojan Dolgan iz SGP Primorje. Zanj so porabili 70 kilometrov cevi in tisoč ton

Most čez Sočo je najlepši del sabotinske ceste.

železobetona. Most je oprt na pilotne benate, pripoveduje o mostu in cesti vodja gradbišča inženir Druša Lazarevič.

Primer, da gre cesta po ozemlju druge države, je edinstven v Evropi. Vendar sta prijateljski sosedji tudi pri teh vprašanjih našla skupni jezik. Tudi na italijanskem delu ceste bodo veljali naši prometni predpisi in bo v

primeru prometnih nesreč posredovala jugoslovanska prometna milica. Italijanski obmejni organi bodo po njej lahko vozili v obe smeri in nadzorovali svoje ozemlje, ne pa tudi ceste. To so postavili tako, da vozniki ne bodo mogli z nje zaviti na italijansko stran.

Po njej bo moč priti iz Brd v Novo Gorico in nazaj brez obme-

nih listin (maloobmejna proputnica ali potni list), saj ima cesta status jugoslovanske prometne poti.

Za osimske objekte v novogoriški občini je Jugoslavija doslej porabila že okoli 450 starih milijard dinarjev, predvideni pa so tudi v drugih obalno-kraških občinah.

Miodrag Govedarica

IZOBRAŽEVANJE, ZNANOST, KULTURA

Dvanajsti Plenum kulturnih delavcev OF v Dolenjskih Toplicah

Na izročilih gradimo današnje kulturno življenje

»Zdaj moramo naš pogled vse bolj usmeriti k sedanjosti in viziji prihodnosti. Iz sproščene in odprte kritike sedanjega stanja moramo iskati rešitve, ki bodo to stanje spreminjale na boljše, ki bodo odpirale pota v prihodnost. Nekaj sto še živečih kulturnih delavcev OF v jeseni svojega življenja sami za sebe ne morejo več odločilno vplivati na spreminjanje družbenega stanja, so pa lahko pomemben moralni dejavnik in mentor, okrog katerega se bodo zbirale tudi sile novih rodov kulturnih ustvarjalcev, vseh tistih, ki jim kulturno izročilo OF pomeni pomembno izkušnjo.«

Tako je opredelil naloge Plenuma kulturnih delavcev OF na srečanju v Dolenjskih Toplicah njegov ustvarjalni sopotnik Mitja Ribičič. Letošnji 12. sklic Plenuma kulturnih delavcev OF je bil na neki način prelomen. Od leta 1978, ko se je sestel aktiv kulturnih delavcev OF, da bi obnovili in takratnim razmeram prilagodili organizacijo, ki je v vojnih letih združevala in vodila kulturne delavce, se je plenum sestel osemkrat.

Njegov osnovni namen je bil, da bi ohranil nepopustljivo veličastno zgozovno in podobo naše revolucije in osvobodilnega boja in da bi ohranili med ljudmi zavest o pomenu kulture za zmago, svobodo in človečnost naše revolucije. Ob tem se je nenehno zavzemal tudi za to, da bi na teh izročilih gradili naše današnje kulturno življenje, da bi se današnji mladi rodovi kulturnih ustvarjalcev napajali z njim, da bi bilo ustvarjalno kulturno delo tudi danes del prizadevanj za osvobajanje dela in človeka za revolucionarno spreminjanje družbe in človeka v njej.

Dosedanji plenumi so obravnavali teme kot: kultura, revolucija in današnji čas; prispevki Borisa Kidriča slovenski kulturi; Prežihov Voranc; Franc Bevk-borec in pisatelj; vloga kritike v sodobni umetnosti; tematika NOB v sodobni umetnosti; Miško Kranjec.

Letošnji plenum pa si je zadal posebno nalogo: pregledati, ugotoviti stanje in pretehtati ukrepe glede nadaljnega preučevanja kulture med NOB.

Na dosedanjih sejah plenuma je sodelovalo več kot 230 kulturnih delavcev; članov aktiva kulturnih delavcev OF, pripadnikov srednje, mlajše in najmlajše generacije. V svojih publikacijah so natisnili že 154 razprav, od tega dobro tretjino prispevkov povojne mlajše generacije. V redni zbirki plenuma je doslej izšlo šest knjig, poleg tega pa še nekaj posebnih publikacij.

Na sedanjem sklicu v Dolenjskih

Toplicah so strokovnjaki za posamezna področja kulture in umetnosti, preučevalci kulturnega ustvarjanja med narodnoosvobodilnim bojem poskušali opraviti nekakšno inventuro dosedanjih prizadevanj in dosežkov. Poročevalci na okrogli mizi so govorili o doseženem na posameznih področjih kulturnega ustvarjanja: poeziji, prozi, dramatik, gledališču, likovni umetnosti, glasbi, filmu, novinarstvu, jezikoslovju, etnografiji. Njihovi prikazi so opozorili, da je tisto delo, ki je doslej opravljeno, veličasten prispevek k osvetlitvi kulturnega delovanja med NOB.

S 13. sklicem plenuma, ki bo februarja prihodnje leto, se začne novo obdobje; poskušal bo opredeliti mesto in vlogo kulture v razvoju Slovenije.

Plenum naj bi se bolj razvil in aktualiziral tisto, kar je že doslej nosil v sebi: odgovornost za nadaljnje življenje in razevet v novih oblikah. Kot je dejal Franc Šetinc, bo ostal še naprej subjekt, tvorno gibanje, spontan prostor akcije brez institucionalnih predikatov.

Ceprav bo večina tega, kar je obravnaval, ocenjeval in oblikoval doslej, prešla v obravnavo znanstvenih ustanov, bo še naprej ostal dolg, ki ga ima plenum od programa, zaobseženega v temeljnih točkah Osvobodilne fronte slovenskega naroda. Ta je v marsičem že uresničen, v marsičem pa ostaja še vedno kot naloga za prihodnost... Organska rast plenuma zahteva večji premik k aktualnemu dogajanju.

Pri tem pa ne gre za to, da bo postal nekakšen razsojevalec na tem področju, niti nadomestilo za znanstveno snovanje, kajti takšni nevarnosti se je že doslej uspešno izogibal. Mora biti še bolj kot doslej izraz kontinuitete vse napredne kulturnopolitične misli in most za pretok idej generacij na osnovi revolucionarnih vrednot, ki niso samo vrednote pretekla in polpretekla zgodovine, temveč tudi sedanjosti.

Igor Žitnik

Trubarjeva priznanja za razvijanje bralne kulture

Pot h knjigam, mednje in vanje

V tem našem svetu, atomskem, raketnem, elektronskem, računalniškem in komunikacijskem, je zmeraj več napovedi, da je knjigi odklenalo — in zmeraj več knjig. V njih se koplje vse več vprašanj, ki si jih je človeštvo zastavilo in odgovorov, ki jih je nanje našlo. V njih pa je tudi zmeraj več intimnih vprašanj, iskanj, hrepenenj, bridkosti in lepote, ki čakajo, da ožive, ko se jih bo bralec dotaknil. Zato je drugovanje s knjigo zmeraj bolj dragoceno.

Zmeraj več poti vodi h knjigi. Vse gostejše pa je tudi robidovje vsega mogočega, potrebnega in nepotrebnega, dobrega in slabega, najrajši pa nikakršnega, praznega, ki ta pota zarašča. A človek je že tak, da ga dostikrat droben trn zaustavi, droben kisel sad premoti.

Voditi h knjigam, mednje in vanje je torej zmeraj bolj pomembno, potrebno, plemenito dejanje. Vse te misli smo si izposodili iz govora Jožeta Humra ob podelitvi letošnjih Trubarjevih priznanj, ki jih Zveza kulturnih organizacij Slovenije podeljuje za uspešno razvijanje bralne kulture.

Letos so Trubarjeva priznanja podelili petim najprizadevnejšim delavcem za razvijanje bralne kulture.

Pisateljica Branka Jurca že trideset let prizadevno dela na kulturnem in izobraževalnem področju. Predvsem ji gre za sluga za razvoj bralne značke, ki se je v 25 letih tako razširila, da danes že 62 odstotkov učencev osnovnih šol sodeluje v tej akciji.

Književnik Branko Rudolf se je s svojim obsežnim in raznorodnim slovstvenim delom usidral v zavesti slovenskih ljudi kot ustvarjalec, ki mu je natisnjena beseda najpripravnejša zveza z ljudmi, njegova kritična beseda

pa je knjigi utirala pot med ljudmi in jim pomagala razumeti literarne pojave.

Prispevek dr. Ivana Vidava z njegovim delom »Rešeni in nerešeni problemi matematike« je izredno dragocen pri privlačenju mladih z znanstvenimi področji. Knjižica, ki je izšla v zbirki »Sigma«, je pomemben prispevek Društva matematikov, fizikov in astronomov k popularizaciji matematike, fizike in astronomije med mladino.

Priznanje je dobila tudi Jožica Hadner, ki že od leta 1960 vodi društveno knjižnico KUD Marice Kerenčič v Pesnici pri Mariboru, za spodbujanje in popularizacijo knjige med občani svojega kraja. Obenem tudi organizira prireditve, s katerimi spodbuja zanimanje za knjigo, srečanja s pisatelji in razstave.

Profesor slovenskega jezika na Srednji šoli Edvarda Kardelja v

Slovenj Gradcu Tone Turičnik že skoraj trideset let vztrajno in z velikim razumevanjem do bralnih navad mladih širi krog vse večjega števila bralcev, ki jih navaja — na obiskovanje šolske knjižnice in matičnih knjižnic. Bil je tudi ustanovitelj Literarnega kluba Slovenj Gradec, njegov mentor v dvajsetletnem ustvarjalnem in nepretrganem delu.

Poseben del slovesnosti je bil namenjen tudi podelitvi knjižnih nagrad enainvajsetim učencem osnovnih in srednjih šol za najboljše literarne prispevke. Posebna žirija, pod vodstvom Branke Jurca, je nagrajence izbrala med 627 besedil za natečaj, ki ga je s sodelovanjem zavoda SRS za šolstvo razpisala ZKO Slovenije ob mesecu knjige. Prispevke nagrajencev so objavili v posebni publikaciji.

I. Ž.

V Šentprimozu so koroški Slovenci pripravili kulturno prireditev

Živeti hočemo tam in tako, kot so živeli naši predniki

Dan po demonstraciji za dvojezično šolo, ki so se je v Celovcu udeležili koroški Slovenci in nemško govoreči prijatelji ter demokrati iz vse Avstrije, je bila v kulturnem domu Danica v Šentprimozu prireditev, ki sta jo pripravili slovenski prosvetni društvi Danica iz Šentvida v Podjuni in Vinko Poljanec iz Škocijana na Koroškem. V gosteh pri zamejskih Slovencih so bili pevci moškega pevskega zbora DPD Svoboda iz Zreč, moškega in ženskega pevskega zbora DPD Solidarnost iz Kamnika ter mešanega pevskega zbora Kulturno umetniškega društva SCT iz Ljubljane.

Dvorana kulturnega doma, ki je bil zgrajen pred nekaj leti in je zbirališče Slovencev iz Šentprimozja in okolice, je bila ta večer nabito polna. Potem ko je izzvenela prva koroška narodna pesem, ki so jo zapeli pevci moškega zbora Slovenskega prosvetnega društva Vinko Poljanec iz Škocijana, je večer slovenske pesmi odprl predsednik SPD Danica Stanko Wakounig in na kratko povedal, kaj koroškim

Slovincem naša pesem pomeni. »To ni samo pesem, je naše čustvo, naše hotenje živeti tam in tako, kot so živeli naši predniki.«

Program so nadaljevali pevci in pevke mešanega pevskega zbora SPD Danica iz Šentvida, za njimi pa so nastopili pevski zbori iz Slovenije. Razen pevcev so sodelovali še delavci — pesniki, člani Kulturno umetniškega društva SCT iz Ljubljane, ki so

Mešani pevski zbor Slovenskega prosvetnega društva Danica iz Šentvida v Podjuni.

brali svoje pesmi, prireditev pa je popestrila tudi razstava likovnih del članov likovne sekcije Kulturno umetniškega društva te največje slovenske gradbene delovne organizacije.

Slovenska pesem in beseda sta bili našim zamejskim rojakom nova spodbuda v njihovem boju za uveljavljanje narodnostnih pravic. Medtem ko so v teh krajih po vojni še skoraj vsi prebivalci govorili slovensko, je danes to območje že jezikovno mešano, saj zlasti mlajša generacija ne govori več po domače. Temu so krivi razni socialni in politični

pritisli, prav slovenska društva pa skušajo tak razvoj kolikor se le da zavirati.

Besede slovenskega koroškega pesnika Valentina Poljanška najbolj preprosto in občuteno povedo tisto, kar so čutili ta večer vsi zbrani:

»Naj vse nas pesem dviga in naša srca vžiga, ker smo zbrali se, da v duši nam zapoje, kar tvoje je in moje, to slovenska pesem je!«

Sašo Novak

IZOBRAŽEVANJE, ZNANOST, KULTURA

Delovno srečanje kadrovskih delavcev

Kadrovska politika se začne s poklicnim usmerjanjem

V Portorožu je konec minulega tedna potekal posvet kadrovskih delavcev Slovenije, na katerem jih je sodelovalo več kot 500. Na posvetu so poskušali opredeliti prednostne razvojne naloge in organiziranost kadrovske dejavnosti, uveljavljanje kadrovske vloge v organizacijah združenega dela in družbenopolitičnih skupnostih ter prizadevanja za večjo strokovno usposobljenost in uveljavitev kadrovskih delavcev. Hkrati so oblikovali usmeritve za nadaljnje delo in izpolnitev dogovorjenih prednostnih nalog. Tako bodo kadrovske delavce pripomogli k stabilizaciji. Ob koncu posveta je o kadrovske politiki govoril Franc Šetinc.

Ta doslej največji kadrovske zbor so na pobudo Zveze društev kadrovskih delavcev Slovenije pripravili poleg nje še Odbor za spremljanje uveljavljanja družbenega dogovora o kadrovske politiki v SR Sloveniji, Sekretariat za kadrovska vprašanja v Izvršnem svetu Skupščine SR Slovenije, Zveza skupnosti za zaposlovanje SR Slovenije in gospodarska zbornica Slovenije.

Iz dognanj o razvoju kadrovske dejavnosti v združenem delu (ki so jih pripravili za posvet) izhaja, da pri nas še ni v celoti dojeta vloga strokovne kadrovske dejavnosti, kar je odraz (v praksi) neustreznega vrednotenja strokovnega znanja, ustvarjalnih pobud in sploh pomena človeškega dejavnika v družbenoekonomskem razvoju. Podatki iz ankete o organiziranosti kadrovskih služb v 300 največjih delovnih organizacijah v Sloveniji — izvedla jo je Gospodarska zbornica Slovenije avgusta letos — kažejo, da so posamezni vidiki organiziranosti in uveljavitve kadrovske dejavnosti sorazmerno pestri, različni in nas vodijo

v razmišljanje, zakaj je tako, kaj storiti v prihodnje. Zanimivo je, da se niti polovica kadrovskih služb ne ukvarja z inovativno dejavnostjo in komaj dobra tretjina z vrednotenjem dela in sistemom delitve osebnih dohodkov ter s preučevanjem motiviranosti za delo in reševanjem tovrstnih vprašanj. Zato je pomembno, kako ustvariti družbene, socialne in organizacijske razmere, v katerih bodo lahko prišle do izraza vse človeške ustvarjalne zmogljivosti. To mora biti skrb vseh strokovnih, samoupravnih in družbenopolitičnih dejavnikov. Kadrovske delavce so ponovno opozorili, da bo mogoče razvojne cilje hitreje doseči, če bo pri obravnavi sleherne poslovne funkcije upoštevali tudi kadrovske vidike — človeka.

Ena izmed delovnih skupin na posvetu je kritično razčlenila uveljavljanje družbenih dogovorov o kadrovske politiki. Kljub devetletnim izkušnjam pri družbenem dogovarjanju o kadrovske politiki tudi letošnje analize občinskih odborov za spremljanje izvajanja družbenih dogovorov

kažejo, da v mnogih okoljih kadrovska politika še ni postala predmet odločanja delovnih ljudi, saj načela o podružbljanju kadrovskih odločitev v praksi še niso dosledno uveljavljena. O pomembnih ter konkretnih kadrovskih zadevah prepogosto odloča le ozek krog ljudi mimo dogovorjenih načel, meril in postopkov. Temu bi se lahko izognili z boljšim delom kadrovskih služb v ozdih in v družbenopolitičnih skupnostih. Vlogo občinskih kadrovskih služb ponekod podcenjujejo in uvrščajo med administrativno tehnična opravila, zato so pomanjkljivo zasedene in podrejene drugim upravnim organom. Takšne službe ne morejo zadovoljivo opravljati svojih nalog.

Govorili so tudi o dejavnosti skupnosti za zaposlovanje in njihovi povezanosti z združenim delom. Ker je politika zaposlovanja del kadrovske politike, ki se ne začneja šele z neposrednim vključevanjem v delo, temveč že s poklicnim usmerjanjem mladih v ustrezno izobraževanje, so kadrovske delavce opozorili na nekatere odklone te politike v preteklih letih. Ti so se kazali zlasti v ekstenzivnem zaposlovanju, ki je povzročalo velik priliv nekvificiranih delavcev iz drugih republik; v nezagotavljanju minimalnih standardov, zaradi katerih so se prav v večjih središčih kopičile družbenoekonomske težave; v širjenju režije in administracije; v prepočasnem spre-

minjanju tehnične in tehnološke sestave dela; v širjenju ozkega profila vseh zaposlenih itd. Omenjeni škodljivi pojavi so že v preteklosti opozorili na potrebo po bolj usklajeni in družbeno usmerjeni kadrovske reprodukciji v združenem delu ter sprožili proces formalne in vsebinske preobrazbe skupnosti za zaposlovanje. Pozornost so posvetili tudi preobrazbi in razvoju njihovih strokovnih služb, zlasti v smislu večje vloge strokovnega svetovanja kadrovskim službam ozdov.

Kadrovske delavce so obravnavali tudi razvoj kadrovskega informacijskega sistema, znanstveno raziskovalno delo v kadrovske dejavnosti ter izobraževanje in usposabljanje kadrovskih delavcev.

Slovenski kadrovske delavce so se na posvetu srečali tudi s predstavniki združenj društev kadrovskih delavcev in združenj za poklicno usmerjanje iz drugih republik in pokrajin. Tema govora je bila razvijanje enotnega jugoslovanskega področja dela in medsebojno povezovanje in organiziranost zvez društev kadrovskih delavcev v Jugoslaviji. Za vzpostavitev enotnega jugoslovanskega področja dela bo potrebno premagati še vrsto težav kot npr.: dokončna izdelava enotne jugoslovanske nomenklature poklicev in zagotavljanje istih ravni znanja za iste poklice v vseh krajih Jugoslavije.

Milan Pavliha

Računalništvo: Prej ali slej se lahko tudi ti zapleteš

Kljub vsem težavam prehajamo v računalniško dobo. Računalništvo in računalniki postajajo osrednja tema naših pogovorov. Ni več malo tistih, ki prisegajo nanje, vse manj pa je onih, ki ne vedo, za kaj se jih da uporabiti in na kakšen način lahko pripomorejo k hitrejšemu družbenemu razvoju.

O računalništvu razpravljamo v najvišjih organih družbenopolitične skupnosti, po drugi strani se z njimi srečujemo že v prenekateri družini. Pripravljene imamo smeje načrte uvajanja računalnikov v srednje šole in kot neobvezen del pouka v osnovne, po drugi strani pa se še vedno srečujemo s preganjanjem in preprečevanjem uvoza teh pripomočkov.

Spodbudno je odmevala mariborska akcija, ko so na pobudo mestne konference SZDL in izobraževalne skupnosti načrtovali nakup računalniških kompletov za vse mariborske osnovne šole. Akcija se je kasneje razširila in danes zajema vse občine in šole v Podravju. In kar je najpomembnejše; pridružilo se je tudi združeno delo, ki bo zagotovilo del sredstev in devize za nakup računalniških kompletov. Tako lahko beremo, da bodo z združeno akcijo zagotovili 253 mikroračunalnikov za 110 šol, 112 diskovnih enot, 105 tiskalnikov, 140 kasetofonov in 116 krmilnih palic.

Tako v Mariboru. Na isti dan pa smo zvedeli tudi novico, da so v Novem mestu učencu računalniške gimnazije zasegli računalnik. Ni bil kupljen v trgovini, tako kot velika večina hišnih računalnikov, ki jih je pri nas kar precej, ni bila. Delavci Uprave javne varnosti so prišli k fantovemu očetu v službo, skupaj so šli na njegov dom in odnesli računalnik. Prav. Morda so iskali kanal, po katerem je prišel k nam prenekateri računalnik in so se z njihovo prepričajo posamezniki okoriščali. V to se pač ne moremo spuščati, verjamejo pa, da so imeli za to utemeljen razlog.

Manj prav se nam pa zdi razplet dogodkov, ki je sledil temu. Dva delavca UJV sta prišla v šolo in zahtevala pogovor s prizadetim učencem. Med poukom. Dala sta ga poklicati iz razreda, ga povpraševala po izvoru računalnika, tudi nekakšno izjavo naj bi podpisal. Pa je mladoleten in najbrž ni mislil nič slabega, ko si je za zaslužek od poletnega dela v eni od novomeških tovarn kupil računalnik. Potrdila seveda nima; turist, ki mu ga je prodal, mu ga najbrž tudi ne bi dal. Pa saj ne gre za to.

Računalnik postaja za vsakogar, kaj šele za učenca računalniške usmeritve, nepogrešljiv pripomoček. Za šolarje učilo, knjiga, če hočete. Tudi v Novem mestu se trudijo, da bi učencem zagotovili ustrezne pripomočke v šoli, tudi Krkini računalniki so jim na razpolago v popoldanskem času, pa vendar računalnik tudi doma pomeni nepogrešljiv pripomoček.

Pa še za eno razsežnost gre. Tako ravnanje je navzkriž z družbenimi deklaracijami, skregano z normalno človeško logiko, skregano z mladinsko psihologijo, kako pa bo z motivacijo za učenje računalništva, pa lahko le ugibamo. Skromen, delaven, nadpovprečno prizadeven in ambiciozen fant je ta hip ponižan, prizadet, ogrožen. Takorekoč sovražnik ljudstva.

Mučno pač, čeprav nam je ravnateljica šole, ki je tudi globoko ogorčena nad takšnim ravnanjem, povedala, da sta se delavca UJV obnašala zelo korektno in se večkrat opravičila za svoje ravnanje.

Vendar se zdi, da je opisano ravnanje bolj primer sabotaže družbenih prizadevanj na področju računalništva kot pa pozitiven zgled. Vestu o takšnem ravnanju se namreč hitro širi.

Kaj zdaj? Logično bi bilo, da bodo v šoli začeli opozarjati svoje učence, naj skrijejo svoje domače računalnike. Saj se ve, prej ali slej se lahko še ti zapleteš.

Igor Žitnik

Novih šest knjig redne knjižne zbirke Prešernove družbe

Dosti branja za malo denarja

Na rojstni dan največjega slovenskega pesnika, 3. decembra, bodo člani Prešernove družbe za majhen denar dobili kar nekaj branja. Društvo, ki ga je leta 1953 ustanovila Osvobodilna fronta slovenskega naroda z namenom, da bi skrbelo za širjenje dobrih knjig med delovnimi ljudmi, se danes zgledno opravlja svoje poslanstvo.

Letos bodo naročniki, ob zbirki romanov »Ljudska knjiga«, reviji »Obzornik« in posebnih izdajah družbe, dobili še šest knjig. Na prvem mestu redne letne knjižne zbirke naj omenimo vsakoletni Prešernov kolektor. Ta bo tudi letos izšel z umetniškimi prilogami naših znanih slikarjev ter z mnogimi zanimivimi književnimi, zgodovinskimi in publicističnimi prispevki.

Roman Črni človek, ki ga je napisala Polona Škrinjar, prikazuje življenjsko pristo podobno naše ženske, kmetice, delavke. Bralci knjižnice avtorico poznajo že po prejšnjem romanu Pavla, in tudi to pot se jim ne izneveri s svojo prepričljivo zgodbo o kmetiškem dekletu, ki se z odhodom v tovarno sooča s tegobami življenja.

Franc Šetinc v romanu »Človek z več imeni« opisuje usodo ljudi, ki so se znašli v nemški voj-

ski, na vzhodni fronti in zatem v ruskem ujetništvu, nazadnje pa na naših jugoslovanskih frontah od Srbije do slovenske domovine.

V spomin Mišku Kranjcu, svojemu uredniku in pisatelju, so v Šoli za čarovnike zbrali njegove najlepše napisane čarobne besede, črtice, pravljice in spomine, ki govorijo o hrepenenju njegovih revnih ljudi po kruhu, po lepoti in po sreči, a ki so napisane tako za mlade ali šolarske kot za stare bralce.

V redni knjižni zbirki ponatiskujejo tudi eno najbolj živo pripovedovanih, neposrednih in kritičnih pričevanj o tistem našem tako težkem, a tako velikem času, ko se je bila bitka za življenje in smrt. Gre za Boj za priznanje in neodvisnost nove Jugoslavije Edvarda Kardelja, za njegovo pričevanje o bližnji zgodovini, ki bo predvsem našemu času, posebej pa še mladim, veliko povedala.

Tu je še roman Slovincem manj znanega pisatelja Čamila Sijarića Dvorec (orig. »Konak«), ki nam prikaže balkanski orient iz prve polovice 19. stoletja, ko se začne tako po gmotni kot po kulturni strani propadanje turštva pri nas.

I. Ž.

Nace Kaplan, natakur v Šestici — organizator
Jožica Anžel, tajnica v skupnih službah — Ančka
Mimi Klemenčič, kontrolor v skupnih službah — Vera
Gizela Sadar, vodja kuhinje v Emoni — mati
Telo Dafer, točaj v Amfori — oficir Prodan
Sonja Pečnik, pisarniški referent v skupnih službah — šepetalka

Gostinci iz Šestice ne poslušajo samo petja svojih gostov

»Spretno je opravil svoj posel«

Tale zapis se je pravzaprav začel z oficirjem Predanom. No, ne ravno z njim, ampak z natakarjem Dajem. Nerazumljivo? Tudi meni se je najprej zdelo tako. Poskušajmo po vrsti. Tale Dajo je zaposlen v bifeju Amfora, ki spada k restavraciji Emona. Ta Emona je nasproti glavne pošte, spada pa k gostinskemu podjetju Šestica. Pa to spet ni pomembno za razumevanje začetka zgodbe.

Dajo je doma iz Bosne, vendar prav lepo govori slovensko. Menda je bil zadnjič nekaj padel z mopedom. Potočen je bil, a nič hudega. Pa sem ga vendar ondan gledal za »šankom«; nekaj nenačelno se je vedel. Hitro je stregel gostom, obenem pa je nekaj mrmral sam pri sebi. Se že kaj pritožuje nad gosti, ali pa nad draginjo, sem si mislil, ampak mrmranje se je kar nadaljevalo in dobivalo višje tone.

»Ti (novinarje že od nekdanj pozna, naj bodo iz kriminalnih ali kulturnih rubrik), kako pa se tole izgovori?« Pa kaj zaboga? »Spretno je opravil svoj posel«. Izgovoril sem mu, pa še nekaj takih stvari.

Radovednost že ni dala miru in tako sem zvedel, da se uči za nastop na proslavi dneva republike v kolektivu.

Tako je to. V gostinskem podjetju Šestica že od nekdanj ne poslušajo samo (bolj ali manj) kulturnih umetnih gostov, mar-

več se tudi zaposleni poskušajo udejstvovati na tem področju. Kar tradicijo že imajo, čeprav je zadnji dve leti ta dejavnost nekam zastala (staro Šestico so prenavljali, pa ni bilo pravega prostora za shajanje). Letos je k njim prišla še osvežitev, natakur, predvsem pa organizator in režiser Ignac Kaplan. In Nace jih je spet povezal, da bodo pripravili proslavo. No, počasi bodo oživili tudi nekdanji pevski zbor.

Tako bodo zdaj zaigrali delo Jožeta Bona »Zločin na novomeškem trgu«. Ob dveh natakurjih, ki smo ju že omenili, bo sodelovala še »šefica« (vodja, pravijo po sistemizaciji delovnih mest) kuhinje Gizela Sadar, pa še dve iz skupnih služb — tajnica Jožica

Anžel in kontrolorka Mimi Klemenčič. Da bo vse lepo teklo, bo skrbela nepogrešljiva šepetalka Sonja Pečnik.

Za zdaj pridno vadijo. Vsak dan najmanj eno uro. Režiser Nace menda niti ni tako hud zaradi naglasov.

Zadnji dan pred prazniki bodo lokale Šestice zaprli nekaj prej. Takrat se bodo vsi zaposleni zbrali na proslavi, ki jim jo bodo pripravili njihovi sodelavci. Nič velikega ne bo, bo pa samo njihova. Nastopajoči jim bodo poskušali vrniti vsaj nekaj za tisto solidarnost in razumevanje, ki so jim ga izkazali z nadomeščanjem na delovnih mestih v času vaj.

Igor Žitnik

PO SLEDEH DOGOVARJANJA

Slovin povečuje izvoz kakovostnih vin

Primanjkuje denarja za obnovo strojev

V sestavljeni organizaciji združenega dela Slovin tudi letos solidno poslujejo. Šest tisoč delavcev v desetih delovnih organizacijah bo namreč do konca leta ustvarilo okoli 20 milijard dinarjev celotnega prihodka (26.000 vagonov pijač in 13.000 vagonov ostalega blaga) in 4 milijarde dohodka. Letošnji prihodek bo za okoli 4 milijarde dinarjev večji od lanskega, obseg proizvodnje pa se bo v primerjavi z lanskim povečal le simbolično (200 vagonov pijač in ostalega blaga več kot lani). V Slovinu so se odločili, da bodo za akumulacijo namenili okoli 600 milijonov dinarjev, kar pa je premalo, da bi lahko obnovili dotrajane stroje. Izračunali so, da bi samo za obnovitev strojev potrebovali dve milijardi dinarjev.

Slovin je že nekaj let med najuspešnejšimi izvozniki vin in brezalkoholnih pijač v Jugoslaviji. V glavnem izvažata kakovostna vina, ki so po okusu, vonju in drugih lastnostih prilagojena tujim kupcem. Le-ti pa najraje pijejo suha, polsuha in sladka vina. Večino vin (95 odstotkov izvoza) bo Slovin prodal na konvertibilnih tržiščih v Angliji, ZR Nemčiji, Švici, Japonski, skandinavskih državah, ZDA in Kanadi. Nekaj vina bodo kupili tudi v vzhodnoevropskih državah. Tako bo Slovinu uspelo s prodajo vin v tujini ustvariti okoli 14 do 16 milijonov dolarjev deviznega dohodka, torej okoli 14 odstotkov več kot lani.

Stroški rastejo hitreje od dohodka

Povečevanje konvertibilnega izvoza je stabilizacijska naloga, ki ji v tem delovnem kolektivu

namenjajo največ pozornosti. To je tudi razumljivo, saj kar 55 odstotkov proizvodnje izvozijo. Značilno za zahodnoevropski trg pa je, da se zaradi protekcionizma zapira in da je v ostrem konkurenčnem boju vse težje izriniti s tržišča konkurenčne partnerje. Vse hujši so tudi pritiski kupcev, da naj bi Slovin pocenil izvozne sorte vin, ki so zelo kakovostne in ki jih zlasti ameriški kupci zelo radi pijejo. Slovin zdaj izvažava vino brez izgube, večje koristi pa po oceni generalnega direktorja Rada Dvoršaka od povečevanja izvoza vendarle nima. Stroški vseh vrst namreč rastejo hitreje od podražitve vin na domačem in tujih trgih, tako da se realni dohodek skorajda ne povečuje. Analize opozarjajo, da se osnovne surovine in reprodukcijski material (kartoni, steklenice, zamaški, nalepke, alkohol, sladkor za brezalkoholne pijače, itd.) stalno dražijo, več denarja pa je treba odšteti tudi za gnojila, krmo, zaščitna sredstva in drugo primarno proizvodnjo. Zanimivo je, da delež dohodka v skupnem prihodu Slovina že nekaj let pada, vse manjši pa je tudi delež čistega dohodka v dohodku. Posledica tega pa je, da je denarja za akumulacijo in osebne dohodke delavcev manj, kot bi ga moralo biti.

Uvoz je predrag

Letos bodo v Slovinu porabili za tujni uvoz surovin in ostalega kar 11 milijonov dolarjev, tako da bo ostalo v državi le 3 do 5 milijonov dolarjev iz izvozom zasluženih deviz. Od tega zneska pa bo izvozniku, to je Slovinu, ostalo le okoli 17 odstotkov

deviz, kar je premalo. Pridati velja, da bodo Slovinove devize porabili v štirinajstih tovarnah, ki izdelujejo brezalkoholne pijače, zanje pa bodo prosili in jih dobili tudi partnerji. Postavlja se torej vprašanje, o katerem morda v Slovinu premalo razmišljajo, ali se res ne bi dalo uvoza surovin poceniti in kupovati vsaj nekatere filtrirne in druge materiale na jugoslovanskem ali klirinskem trgu.

V Slovinu bodo poskušali po-

večevati izvoz stekleničenega vina tudi prihodnje leto v naslednjem srednjeročnem obdobju. Povečali bodo tudi proizvodnjo brezalkoholnih pijač (coca-cola, cocta, jupi, schweppes). Hkrati s povečevanjem obsega proizvodnje pa bodo v procesu finalizacije vin namenjali še večjo pozornost zagotavljanju mikrobiološke neoporečnosti vin, ki odločilno vpliva na kakovost vin.

Emil Lah

V Latinski Ameriki je brez dela štirideset milijonov ljudi

Gospodarstvo mora zajeti svežo sapo

Latinskoameriška centrala delavcev (LACR) se je kot regionalna organizacija Svetovne konfederacije dela začela vse bolj dejavno vključevati v iskanje izhoda iz kriznega položaja, v katerega je zdrsnilo gospodarstvo v tem delu sveta. Precej latinskoameriških držav je namreč prezadolženih, cene surovin na svetovnem tržišču padajo, stopnja inflacije je vsako leto višja, brez dela pa je okoli 40 milijonov ljudi. Zelo težak je tudi položaj začasno zaposlenih delavcev, ki zaslužijo premalo za življenje, vsak čas pa se lahko znajdejo na cesti.

Omenjena vplivna sindikalna organizacija je v dokumentu »Delavsko gibanje proti latinskoameriški ekonomski krizi« razčlenila gospodarske razmere na tej celini. Raziskave so pokazale, da so gospodarske zagate predvsem rezultat neenakopravne porazdelitve nacionalnega dohodka, zgrešene ekonomske politike domače oligarhije in pomanjkanja ustreznih programov gospodarskega napredka. Gospodarska kriza se pogloblja tudi zaradi zunanjih vplivov (dominacija tuje kapitala in multinacionalnih družb, pritiski Mednarodnega denarnega sklada, rastoče obresti za tuja posojila itd.). Zato je nujno, da se delavsko gibanje osredotoči na izoblikovanje novega tipa razvoja in na korenito spreminjanje obstoječega gospodarskega in političnega sistema.

Latinskoameriška centrala delavcev se strinja, da morajo dolžniki vrniti dolgove, ki so jih najeli v tujini. Toda hkrati poudarja, da so nujna kolektivna pogajanja dolžnikov z upniki, v katerih naj bi prišli do izraza skupni pogledi dolžniških držav. Če bi se pokazalo, da upniki niso pripravljeni na kompromisne rešitve, bi imele latinskoameriške dolžnice še vedno možnost proglasiti moratorij in na ta način braniti zakonite interese narodov. Funkcionarji LACR menijo, naj bi dolžniki vračali dolgove pod pogojem stalnega spremljanja gospodarjenja v zadolženih državah. Hkrati predlagajo, naj bi sedanje odplačevanje dolgov za nekaj let »zamrznilo«, kar bi latinskoameriškem gospodarstvu omogočilo zajeti sapo. Precej bi k temu pripomoglo zmanjševanje obresti za odplačila glavnice in zmanjševanje drugih finančnih stroškov, ki so povezani z odplačevanjem dolgov.

Če hočemo pri tem uspeti — ocenjuje LACR — moramo enotno nastopati pred mednarodnimi finančnimi ustanovami in ustanoviti Centralno latinskoameriško banko in Sklad za razvoj latinskoameriškega območja. Na ta način naj bi hitreje steklo usklajevanje razvoja nacionalnih gospodarstev.

Vzporedno z reševanjem gospodarskih vprašanj pa bodo morali v teh državah demokratizirati tudi politične odnose. Znano je namreč, da v marsikateri latinskoameriški državi narodi niso svobodni in da obstoječi vojaški režimi na brezobziren način teptajo osnovne človekove pravice. Osvobodilni boj že teče, marsikje zelo uspešno, toda celotno območje se vse bolj spreminja v torišče medblokovskih naspotij. Mednarodno sindikalno gibanje je razcepljeno, Svetovna sindikalna federacija in Mednarodna konfederacija svobodnih sindikatov ne najdeta skupnega jezika, vse to pa slabi razredni boj proletariata proti domači oligarhiji. LACR zato v omenjenem dokumentu zaključuje, da bo mednarodno sindikalno gibanje moralo premagati obstoječe razlike in ideološka razhajanja, če naj bi se nadaljeval proces osvoboditve delavcev vseh spon izkoriščanja.

Emil Lah

GOSPODARSKI STIKI JUGOSLAVIJE S TUJINO (3)

Spodbudna trgovinska menjava z Italijo

Piše: Božo Mašanović

Če se bodo tudi v drugi polovici leta nadaljevali blagovni tokovi z Italijo kot v prvih šestih mesecih, potem se nam prvič po letu 1966 obeta zunanjetrgovinski presežek s to sosednjo državo. Od januarja do avgusta smo v Italijo izvozili za 690 milijonov dolarjev blaga, uvozili pa za 682 milijonov ter tako dosegli osem milijonov dolarjev presežka.

Z Italijo imamo že v isto leto najugodnejšo blagovno menjavo med vsemi zahodnimi državami, kajti stopnja pokritja uvoza z izvozom že v isto leto presega povprečje naše zunanje trgovine. To je sad navezanosti italijanskih kupcev na naše blago, pa tudi manjših nakupov njihove tehnologije in reprodukcijskega materiala, kot v ZR Nemčiji.

Pomen letošnjega trgovinskega presežka z Italijo je večkratno. Rimski radio je sicer skušal prvi primanjkljaj po 18 letih pojasniti kot posledico naših uvoznih omejitev ter dejstva, da italijanski izvozniki niso več sposobni dati izvoznih posojil ter

tako utirati pot svojemu blagu na našem trgu, kar deloma drži, jasno pa je tudi, da so naši predstavniki letos precej bolje prodajali kot doslej. V prvih šestih mesecih letos so presegli letošnji izvoz iz leta 1982, do konca leta pa se bomo približali milijardi izvoza, kar bo močno čez lanskoletni iztržek. Ne gre torej za osem milijonov dolarjev presežka, ki v naši deficitarni trgovinski bilanci ne bo kaj prida zalegel, pač pa predvsem za spoznanje, da je tudi v časih, ko protekcionizem po svetu omejuje blagovne tokove in ko lahko uspešno izvažajo le dobro organizirani trgovci s celovito, kakovostno in konkurenčno ponudbo, mogoče dosežati dobre rezultate. Ali drugače, ugodno menjavo z Italijo je potrebno razširiti tudi na druge partnerje po svetu, kajti le tako bomo lahko uspešno izpolnjevali program stabilizacije.

Kljub temu malo naših proizvajalcev lahko zagotovi velike serije izdelkov, kar je pogoj za vključevanje v velike distribucij-

ske mreže v Italiji.

Poleg tega je opaziti hitro povečevanje kompenzacijskih poslov, ki so za delovne organizacije koristni, ker jim omogočajo sprotno oskrbo z reprodukcijskim materialom, ne da bi morale upoštevati za devize in v okviru svojih kvot. Na drugi strani pa imajo kompenzacijski posli veliko pomanjkljivosti. Ne prispevajo nobenega dotoka v devizno bilanco, kajti gre za menjavo po načelu blago za blago, pogosto pa v zameno ne dobivamo tistega, kar naše gospodarstvo rabi, pač pa artikla, ki so jih naši partnerji pripravljene odstopiti in tako plačati uvoz jugoslovanskih

izdelkov. In tretjič, pogosto v kompenzacije vključujemo tudi izdelke, ki bi jih lahko dobro vnovčili v konvertibilne valute, če ne v Italiji pa kje drugje. Sploh pa so razmerja med cenami pri kompenzacijskih poslih dokaj nestvarna.

Kompenzacijske posle bi morali obravnavati izredno selektivno. Vanje bi morali vključiti le tiste izdelke, kjer v zameno dobimo nujno potrebni reprodukcijski material, ter iz takšne trgovine izvzeti vse proizvode, ki jih lahko za konvertibilni denar prodamo drugje. Kot je že običaj v razpravah o naši blagovni menjavi, je rešitev v dogovarjanju

doma, v pametni razporeditvi izvoza, kajti visokega odstotka kompenzacij pač ne moremo priti z golj trgovinskim predstavnikom, ki skušajo blago čim bolj vnovčiti na tujem trgu.

Druga značilnost trgovine z Italijo je visok delež maloobmejne trgovine. Ta je urejena z meddržavnimi sporazumi, ki narčrtujejo gospodarsko povezovanje območij na obeh straneh meje, kar je — ne nazadnje — tudi naš nacionalni interes, kajti gre za predele s slovenskim prebivalstvom. Toda maloobmejno gospodarsko sodelovanje se je spremenilo predvsem v trgovino, manj pa poudarjamo proizvodne kooperacije, poleg tega pa tudi struktura ni bila posebej ugodna za nas. Slednje se v zadnjih dveh letih spreminja. Živina in rezani les sta še leta 1981 tvorila 69 odstotkov maloobmejnega prometa, letos le še 43 odstotkov, delež industrijskih izdelkov pa je poskočil od 27 na 46 odstotkov, kar je za nas izredno ugodno. Ker pa za maloobmejni promet veljajo

nekateri olajšave, je zanj veliko zanimanje tudi med ozdi iz drugih krajev države, kar bi prav tako bilo potrebno omejiti na razumno mejo, sicer bo preveč blagovnega prometa z Italijo potekalo pod temi določili, ki natančno ugotavljajo, za koga veljajo.

V prihodnje bi morali ugodno trgovino z Italijo vsekakor še izboljšati ali pa vsaj obdržati tokove iz letošnjega prvega polletja. Noben uspeh ni tako dober, da ga ne bi mogli še izboljšati, je znano reklo, ki v zunanji trgovini morda velja bolj kot kjerkoli. Za to pa potrebujemo še večjo stopnjo dogovarjanja, koordinacije, dobro izbiro blaga, ki ga bomo ponudili tujim kupcem, konkurenčne cene, kakovost, skratka, potrebno je doseči večjo poslovnost. Če pa preoblikovujemo naše zunanje trgovine ne bomo dosegli, bodo ugodni rezultati, ki smo jih dosegli v prvih šestih mesecih letos, le redke izstopke.

(Nadaljevanje prihodnjic)

Trgovina z Italijo (v milijonih dolarjev)

	1982	1983	1. pol. 1984
izvoz	655,7	806,4	690
uvoz	891,2	979,8	682
skupaj menjava	1.546,9	1.786,2	1.372
pokritje	73,6%	82,3%	101,2%

SPORT, ODDIH IN REKREACIJA

Tina Krašovec, ki več kot nekaj brca

Kako je z glavo pod vodo

Kadar se Tina Krašovec ne »potaplja« v skripte za študij metalurgije, je pač skoraj vselej kje pod vodo. Prej navdušena plavalka je zdaj strastna potapljačica. Pa ji tudi brcanje nad vodo ni slabo šlo — bila je druga na balkanskem članskem prvenstvu leta 1981. Kako da je po desetih letih treninga in tekmovanj izginila pod vodo?

»Scena med plavalci se mi je enostavno uprla. Ko smo bili v Splitu na enomesečnih pripravah, se je prelomilo. Zdržala sem do konca, a komaj čakala, da se poberemo domov. Gre za to, da si tam v bistvu stroj. Še huje, del stroja. Nisi človek, za nikogar. Ubogaj, garaj, dajaj rezultate in molči — kaj je to?«

valni plavalni šport, ne plavanje?
»Točno. Se plavam. Učim 7 let stare mulce in to je povsem nekaj drugega. Igramo se hkrati ko delamo, pogovarjamo se, nasmemo. Ne pa tisto! Uf, če pomislim, koliko časa, energije, končno tudi denarja sem vrgla stran. Zakaj? Da tam neki funkcionarji dobivajo plačo! Kdo drug pa ima kaj od tega?! Ti si

razlovelo, daš nikomur nič — morda domovini čast in kolajno? No, več ji dajem, če študiram, če naučim otroke plavanja, če dobro delam...«

In kako si se spustila pod vodo?
»Šla sem tekmovat v plavanju s plavatmi. Potapljači so bili zraven. Prva ljudje, fantastična klapa. Pridružila sem se jim, začela, naredila izpit. Kmalu sem šla na tekmo v podvodni orientaciji.«

Spet tekme. Brez tekmovalnega duha pač nisi...
»Ah, to zdaj je čisto drugače. Pod vodo si sploh bolj sam. Če hočeš delati, delaš, če ne, pa uživaš. Krasen svet je tam doli. Saj zdaj ne treniram dosti manj. Le drila ni več. Pod vodo moraš biti krepak. Tečem, predvsem v hrib, dvakrat tedensko treniram v bazenu. Spodaj dobra pljuča in

kondicija veliko pomenijo. Tega pa se zavedaš sam in delaš zase.«
Samotni potapljači, sami tam v globinah?

»Ne tako! To ni romantika. Je preživetje. Čeprav je kajpak lepo, strašansko lepo. Sami pa sploh nismo. Sem članica Društva za podvodne športe in raziskavo morja?«

Pa raziskujete?
»Žal, ne, menda ni sredstev. Toliko se nisem zraven, da bi vedela, kdo bi jih moral dati. Vem pa, da je škoda, ker jih ne. Morje bi človeku lahko veliko dalo. Hrano sploh. Raziskave bi pač ne škodile tudi njegovi čistosti. Šele pod njim vidiš, kako hitro ga uničujemo. Torej biološke, ekološke raziskave — škoda, še enkrat!«

Kaj te najbolj vleče tja dol?
»Kaj vem, nepredvidljivost morda. Zmeraj je kaj novega pod vodo, iz trenutka v trenutek

je drugače. Drug svet. Ne vem, no, poskusiti je treba.«

Nepredvidljivost je lahko tudi nevarnost...

»Res, zato skrbim za kondicijo — in za opremo. To drugo je težje, odvisno od denarja. V društvu ga ni veliko. Vse, kar zaslužim na bazenu, vtaknem v opremo. Saj v društvu čisto brez nje nismo, le vse slabša je. Tehnika pa pod vodo mora delati. Za življenje gre.«

Končajva, kot sva začela — s tekmovanjem.

»Letos smo šli na evropsko prvenstvo v Avstrijo. Dvakrat sem bila šesta in enkrat osma v orientaciji. V kombinaciji sem dvakrat državna prvakinja, v hitrostnem štirikrat — pošteno rečeno, tudi zaradi precej slabe konkurence. Le 30 deklet jih nekaj brca, samo tri pa malo več vemo, kako je to z glavo pod vodo.«

Ciril Brajer

Telesu ne smemo le ukazovati

»Gibanje za obnovo« si je pred pol stoletja zamislil Japonec Haračika. Poimenoval ga je seitai. Na začetku so ga uporabljali le kot metodo zdravljenja, z razvojem pa tudi kot uspešno preventivo. Organizacijo Seitai že trideset let podpira japonsko ministrstvo za prosveto (ne ministrstvo za zdravstvo).

Cudo, učenec Haračika, pravi: »Pustite svojemu telesu svobodo. Tiste, ki so pozabili na Pascala, bi rad spomnil, da imajo boleznin tudi dobre strani. V zahodnih družbah je postalo zdravje nadvse pomembno, pravi mit. Bolezen imajo za napad na zdravje. Torej se je potrebno proti njej boriti, naj stane kar hoče. Toda, v tem je le del modrosti...«

— Bolezen je predvsem odgovor organizma na vpliv iz okolja, pravi Cuda. Važno je predvsem to, da organizem pravilno odgovori v kakršnih koli okoliščinah in to neodvisno od človekove volje.

To je seveda v nasprotju z zahodnim svetom, ki je obseden od terapij. Kot da bi hotel gledati čudovito pokrajino skozi majhno strelno lino. Vidite le tisto, kar je pred vami, in nič drugega. Niti gora niti rek, gozdov niti cvetja. Zahodnjaki imajo navado, da vse gledajo skozi line, ki se jih ne znebijo zlahka.

Sedaj Cuda že dobrih deset let vodi »gibanje za obnovo« v Evropi. Pri tem ne gre za dejavnost, pri kateri je potrebna močna volja, gimnastika, telesne vaje, ples in podobno. Organizmu je potrebno pustiti polno svobodo! Ne smemo mu ukazovati, še manj od njega preveč zahtevati! Stvar je preprosta, toda ne vedno.

Popustiti vajeti sistemu volje namreč ni lahka reč. Človeku postane tesno pri srcu. Znanje se v protislovnem položaju: hote obesi voljo na klin. Toda, seitai ne pomeni, kot bi rekli na Zahodu, da nisi bolan, niti ga ne moremo označiti s statističnimi številkami, ki določajo povprečje, na primer temperature, krvnega pritiska, teže in tako naprej. Ne gre za model, ki naj bi ga posnemali. Treba je iztrgati ljudi mehničnemu življenjskemu ritmu, da začutijo svoj biološki ritem, teba je spodbuditi prirojeno sposobnost za uravnavanje organskega ravnotežja in odkriti posameznikov potencial. Vsako živo bitje ima namreč svoj življenjski ritem, vsak ima drugačen način odzivanja. A.U.

Drago Papler

Rokovnik priročnik za leto 1985 še boljši!

Četrto stoletje tržaškega Bora

Zamejsko športno združenje Bor v Italiji proslavlja te dni 25-letnico uspešnega dela. O tem, kako pomembno vlogo opravlja Bor, govori med drugim tudi podatek, da združuje ta slovenska organizacija že več kot 1000 ljudi. Povezuje jih šport, ki pripomore k sodelovanju in razumevanju ter ohranjanju trdnih vezi z matično domovino. Tako močni in združeni pa se Slovenci onkraj meje tudi uspešneje bore za svoje pravice in celovito zaščito.

Prvič v zgodovini tega našega športnega združenja se je zgodilo, da se je proslave Bora udeležil tudi tržaški župan dr. Franco Richetti, ki je ob tej priložnosti dejal:

»Četrto stoletje našega predanega dela pomeni nekaj posebnega, kajti odločitve so bile večinoma težke, vendar ste znali vztrajati in prebroditi vse krize. Zastavili ste si ambiciozne cilje in jih večinoma tudi dosegli. Pot, ki ste jo prehodili, je dala svoj pečat tudi športnemu življenju našega mesta. Predvsem je hvalevredna odločitev, ki ste ji zvesti od vsega začetka, da se ne posvečate le rezultatom, temveč predvsem vzgoji, pri čemer ste našli stike tudi z večinskim narodom. Niste se zapirali v svoj krog, temveč pomagali premagovati tudi jezikovne pregrade, zaradi česar je vaše delo toliko pomembnejše. Zahvaljujem se vsem za vaše delo in čestitam za dosežke.«

Športno združenje Bor je v letih svojega delovanja preraslo v pomembno oporo telesnokulturnega življenja ne le med Slovenci, temveč v vsej tržaški pokrajini. Združilo je vse starosne strukture in je velik povezovalnik naših ljudi, pri čemer je vzgojilo tudi precej zelo dobrih športnih sekcij. »Zato moramo Boru pomagati, da bo nadaljeval svoje delo in mu omogočiti še večji razmah.« je na proslavi združenja poudaril Tone Florjančič, predsednik Telesnokulturne skupnosti Slovenije.

Spričo vsebinske usmeritve delovanja Bora, ko naj bi združenje skrbelo za športno, rekreacijsko in družabno udejstvovanje velikega števila prijateljev aktivnega razvedrila in to od najmlajših, ki obiskujejo posebno športno šolo, pa do aktivnih športnikov, rekreativcev in starejših ljudi, je zanimanje za sodelovanje s to slovensko organizacijo vse večje. In to je tudi cilj našega zamejskega športnega združenja: skrb za množičnost, tesno povezanost, sodelovanje, to je za vsestransko kakovost dela, katerega sadeži so tudi vrhunski dosežki.

Andrej Ulaga

Jože Turk odlični športnik in delavec

Trideset let kegljanja

Jože Turk dela v oddelku za prevzem in prodajo električne energije TOZD Elektro Kranj, kjer opravlja dela samostojnega KV elektromonterja. Najprej je delal v tovarni Inteks Kranj, leta 1959 pa je prišel v Elektro Kranj in ob delu opravil kvalifikacijo. Dvajset let je delal v skupini javne razsvetljave, četrto leto pa je kot elektromonter v oddelku za prevzem in prodajo električne energije.

»Opravljam dela pri zamenjavi merilnih in krmilnih naprav ter nastavljanja krmilnih naprav pri nizkonapetostnih odjemalcih.«

Vrhunski dosežki

Sogovornik je med privrženci kegljaškega športa znan kot vrhunski športnik, ki je kar 43-krat nastopil za barve Jugoslavije na svetovnih in evropskih prvenstvih.

»Ko mi je bilo 14 let, leta 1951, sem se prvič srečal s kegljanjem. Zaradi slabih gmotnih razmer v družini sem začel postavljati keglje. Tako sem se navdušil za ta šport. Od vsega začetka sem bil član Kegljjaškega kluba Triglav Kranj. Že na prvem nastopu za prvenstvo Kranja leta 1953 sem postal

klubski prvak, kar je bilo preseenečenje.«

Jožeta Turka je športna pot vodila skozi mladinske vrste, kjer je bil republiški mladinski prvak leta 1955, 1957 in 1958 in državni mladinski prvak leta 1958.

Enajst let je kegljal za člansko državno reprezentanco, največji uspehi pa so: ekipni evropski prvaki leta 1964 v Budimpešti, 2. mesto v pariž z Mirom Steržajem na svetovnem prvenstvu l. 1968 v Linzu (Avstrija).

»Na svetovnem prvenstvu v Splitu leta 1972 sem nastopil za ekipo Jugoslavije, ki je osvojila 3. mesto; med posamezniki pa sem dosegel 5. mesto na svetu.«

Navdušenje med sodelavci

»Zanimivo je, da sem leta 1959 postavil keglje na športnih igrah Elektrogospodarstva v Kranju. Takrat sem še delal v tovarni Inteks. Spoznal sem sodelovalce Elektro Kranja, ki so me povabili k njim v službo. Na športnih igrah Elektrogospodarstva Slovenije je ekipa Elektro Kranja velikokrat osvojila lovoriko najuspešnejšega moštva, pa tudi med posamezniki je Jože Turk dosegal odlične rezultate.

Veliko priznanje

»Od vsega začetka me je gnala žilica, prevzelo me je navdušenje nad keglji in kegljanjem. Volja in resen trening rodijo rezultate. Elan te žene naprej. V tridesetih letih kegljanja sem videl veliko sveta, prepotoval evropske države: Avstrijo, Zvezno republiko Nemčijo, Nemško demokratično republiko, Češkoslovaško, Francijo, Romunijo, Madžarsko ipd. spoznal pokrajine, ljudi, njihove običaje. Z leti rezultati niso več vrhunski, šport pa preraste v navado, željo in potrebo po rekreaciji.«

Jože Turk se je junija letos udeležil 15. svetovnega prvenstva v kegljanju SKEP 84, ki je bilo v dvorani Tivoli v Ljubljani. »Udeležil sem se svetovnega prvenstva kot gledalec. Kegljjaška zveza Slovenije je povabila vse stare reprezentante. V vseh disciplinah so padali svetovni rekordi, to te draži, vleče...«

Jože Turk je ob dnevu samoupravljalcev DO Elektro Gorenjska leta 1983 prejel za športne dosežke in delo odlikovanje predsedstva SFRJ: red dela s srebrnim vencem.

Drago Papler

Znamka »Planica 85« — pomoč prazniku pod Poncami

Ob 50-letnici mednarodnih tekmovanj v dolini pod Poncami in ob osmem svetovnem prvenstvu v smučarskih poletih bo Organizacijski komite Planica izdal doplačilno pošto znamko »Planica 85«. Poleg Slovenije bodo podpisale dogovor tudi ostale jugoslovanske republike in pokrajini. Znamka, veljala bo dva dinarja, bo v prodaji od 1. do 31. marca prihodnje leto, to je v mesecu, ko homo smučarski poleti na prenovljeni velikanki pod Poncami sklenili proslavljanje 50-letnice Planice.

V tem času bodo morali odpošiljatelji plačati za vse pošiljke v notranjem prometu, razen za časopise in revije, še doplačilno znamko, ki jo bodo v skupnosti jugoslovanskih ptf podjetij natisnili v nakladi 25 milijonov primerkov. Organizacijski komite Planica bo iztržek od prodanih znamk namenil za pravico in izvedbo 8. svetovnega prvenstva. A.U.

IZSLO P RI ZALOŽBI DELAVSKA ENOTNOST

V Družboslovni zbirki založbe Delavska enotnost je izšla knjiga

NADZOROVANJE IN KAZNOVANJE

avtorja
Michela Foucaulta
s podnaslovom
Zgodovina zapora

Zapirajo te, ki kradejo; zapirajo tiste, ki posiljujejo; prav tako one, ki ubijajo. Odkod nenavadna praksa in presenetljiva zamisel, da zapirajo, da bi popravili, ta načrt, ki ga prinašajo kazenski zakoniki modernega časa? Je to stara dediščina srednjeveških ječ?

Cena 1.300 dinarjev

Naročite jo lahko pri Delavski enotnosti, Celovška 43 ali Tavčarjeva ulica 5 v Ljubljani. Kupite pa jo lahko v vseh knjigarnah po Sloveniji!

Knjižnica
Sindikati št. 68

STROKOVNE PODLAGE

ki izhajajo iz Družbenega dogovora o skupnih osnovah za oblikovanje in delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo

VSEBINA

- Izhodišča za primerjanje rezultatov gospodarjenja in razporejanja čistega dohodka ter oblikovanja sredstev za osebne dohodke in skupno porabo
- Izhodišča za oblikovanje in delitev osebnih dohodkov na podlagi minulega dela za delavce TOZD v gospodarstvu
- Izhodišča za oblikovanje družbenega kataloga del in nalog
- Osnove za oblikovanje višine izplačil za posebne delovne pogoje, ki izhajajo iz razporeditve delovnega časa in se občasno ponavljajo
- Usmeritve za samopravno sporazumevanje v dejavnostih o skupnih izhodiščih in nekaterih osnovah razporejanja dohodka in čistega dohodka ter delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo
- Metodologija pristopa k oblikovanju meril delitve sredstev za osebne dohodke delavcev izven neposredne proizvodnje glede na izhodišča družbenega dogovora s primeri ugotavljanja delovnih rezultatov pri opravljanju določenih del in nalog poslovnih funkcij v OZD

Cena 200 dinarjev

Naročila pošljite na Delavsko enotnost, Celovška 43, Ljubljana ali v knjigarno Delavske enotnosti, Tavčarjeva 5, Ljubljana.

primerno darilo
za prijatelje
in poslovne sodelavce ...

...rokovnik ~ priročnik
za leto 1985

Rokovnik vsebuje:
— črtni blok za zapiske na 192 straneh v spirali
— koledar za leto 1984, 1985 in 1986
— beležni del za naslove in telefonske številke

NOVOST:
— tedenski terminski koledar po dnevih
— prozoren ovitek za vizitke

Rokovnik je oproščen plačila prometnega davka: sredstva zanj lahko namenite iz sklada za izobraževanje. Cena 450 dinarjev.

Delovnim organizacijam po želji natisnemo na ovitek ime in zaščitni znak (kar ni vračunano v ceni). Če naročnik želi dotisk propagandnih strani, se to zaračuna po posebnem dogovoru.

Podrobnejše informacije dobite tudi po telefonu (061) 320-403, za dodatke vas na vašo željo obišče tudi naš predstavnik.

Prednaročila sprejema: DELAVSKA ENOTNOST, Prodaja edicij DE, Ljubljana, Celovška 43 in Knjigarna Delavske enotnosti, Tavčarjeva 5 v Ljubljani.

NAROČILNICA

Pri Delavski enotnosti, Ljubljana, Celovška c. 43, nepreklicno naročamo:

..... Izvod(ov) Rokovnika-priročnika 1985

- a) brez sitotiska
- b) s sitotiskom (v primeru dotiska priložite film ali znak)

Naročeno pošljite na naslov

Ime in priimek podpisnika:

Datum: Podpis naročnika

(žig)

NOVO

Založba Delavska enotnost je pravkar izdala knjigo osmih avtorjev (Radovan Andrejčič, Andrej Bleiweis, Stane Galjot, Ilija Jurančič, Bogdan Lipičnik, Miran Mihelčič, Robert Ogorevc, Stane Uhan)

Delitev po delu in rezultatih dela

Vsebinsko je razdeljena na tri dele:

- I. Oblikovanje sredstev za osebne dohodke
- II. Ugotavljanje zahtevnosti dela
- III. Osebnih dohodki na podlagi delovne in dohodkovne uspešnosti delavcev.

V svojih prispevkih avtorji izhajajo iz Družbenega dogovora o skupnih osnovah za oblikovanje in delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo ter iz Strokovnih podlag (I. in II. del).

Knjiga je namenjena usposabljanju delavcev v strokovnih službah v okviru delovne ali sestavljene OZD, za hitrejše in učinkovitejše delo pri usklajevanju sporazumov in samopravnih splošnih aktov s področja dohodka in osebnih dohodkov s sporazumi dejavnosti.

Cena 690 din

UGANKARSKI KOLEDAR

v založbi Delavska enotnost v zbirki Za otroke in mladino
cena 150 dinarjev

Naročite ga lahko na naslov: Delavska enotnost, Celovška 43, Ljubljana ali Knjigarna Delavske enotnosti, Tavčarjeva ulica 5, Ljubljana.

Delavska enotnost vam pomaga v današnji vsesplošni draginji poceni, kakovostno in trajno obdariti in razveseliti otroke, mladostnike in odraslega — kar tako, ali ob delovnih in življenjskih jubilejih, ali v dnevi, ko iščemo, kaj bi dali v koš dedku Mrazu. Preberite, med kakšnimi paketi lahko izbirate!

Otroški paketi

1 PAKET

- Na olimpiado
- Zelena dolina
- Med Turki
- Skok v prihodnost
- Na grnado
- Kamena doba

Ta paket sestavlja šest stripov najboljšega slovenskega avtorja stripov Mikija Mustra. V teh stripih otroke razveseljujejo priljubljeni junaki Zvitorepec, Trdonja in Lakotnik, prav tako znani kot junaki Disneyevih risank, le da je v njih veliko manj nasilja. Cena 890 din.

2 PAKET

- Igra parov (Narodne noše sveta)
- Andrej Kovač: Ugankarski koledar
- Pobarvanka
- M. Muster: Na olimpiado
- M. Muster: Kamena doba

3 PAKET

- Andrej Kovač: Ugankarski koledar
- V. Herceg in C. Gale: V ognjenem vrtilcu
- Igra parov (Narodne noše sveta)

Drugi in tretji paket ponujata poleg stripov ugankarski koledar za leto 1985, ki z raznovrstnimi slikovnimi „skrivalicami“ silno bistri otroško oko in otroka priganja k zbranosti in vztrajnosti. Pri igri parov so tokrat ljudje v narodnih nošah s celega sveta in otrok ob igri hkrati spozna ljudstva sveta in njihova oblačila. Poleg je v paketu tudi pobarvanka s silno ljubkimi živalicami na naslovnici, ki se na notranjih straneh „gredo“ šport tako, da se jim otrok iz srca nasmeje. Cena drugega paketa je 770 din, tretjega pa 590 din.

Paketi za odrasle

1 PAKET

- Rokovnik
- Tone Ferenc in drugi: Kronologija naprednega delavskega gibanja na Slovenskem (1868-1980)
- Plaketa Tito na deščici

Paket je še posebej primeren za obdarovanje družbenopolitično aktivnih delavcev ob različnih delovnih in življenjskih jubilejih. Ker prejmejo poleg tudi Rokovnik za leto 1985, je paket „kot naročen“ tudi za dedka Mrza. Cena paketa je 1.150 din.

2 PAKET

- Andrej Kovač: Ugankarski koledar
- Franci Pavšer: Velika knjiga križank

Za ta izbor se odločite, ko želite sorodniku, sodelavcu ali prijatelju pokloniti kup vredih ur ob preverjanju in

utrjevanju bistrega očesa in znanja. Cena paketa je 550 din.

3 PAKET

- Monografija Joco Žnidaršič
- Franci Pavšer: Velika knjiga križank
- Andrej Kovač: Ugankarski koledar

Ponovno vesele ure ob križankah in ugankah! Hkrati pa vam bo obdarovanec hvaležen za knjigo fotografij znanega slovenskega fotoreporterja. Cena paketa je 990 din.

4 PAKET

- L. Milčinski, M. Tomori, F. Hočevar: Droge v svetu in pri nas
- Frederick Leboyer: Rojstvo brez nasilja
- Naš dojenček

Če ste v zadregi, kako obdariti skorajšnjo ali mlado mamo, zaupajte temu našemu izboru! Ko bo knjige prebrala, vam bo hvaležna, saj bo iz treh različnih virov na tri različne načine odkrivala čare materinstva in zahteve, ki jih otrok za svoj normalen razvoj postavlja pred njo in pred družbo. Cena paketa je 1.100 din.

5 PAKET

- Urejanje trat
- Konzerviranje z mrazom
- Bolezni in škodljivci sobnih, okenskih in balkonskih rastlin
- Naš dojenček
- Solatnice
- Gojitev malih živali
- Iz domačega lonca

Darilo za moža in ženo — družinsko darilo — torej dve muhi na en mah! S tem paketom boste razveselili oba hkrati, in razdelila si bosta po svojih konjičkih. Cena paketa je 760 din.

6 PAKET

- V. Jarc, I. Kristan, M. Mikeln, J. Šinkovec: Sam svoj gospodar
- Miran Sattler: Ljubljanski originali

Temeljito o samoupravljanju in malo nostalgije po časih, ko so v Ljubljani še živeli ljudje — originali. Darilo za vsako priložnost delovnemu človeku, ki se mora znajti v sedanjosti in rad pokuka tudi v preteklost. Cena paketa je 690 din.

Pakete lahko naročate na naslov: Delavska enotnost, Celovška 43, 61000 Ljubljana. V naročilu posebej označite, kateri paket želite.

Delavska enotnost

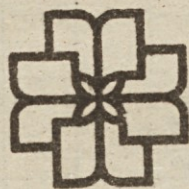
Vsem delovnim ljudem in občanom čestitajo za dan republike, 29. november, delovne organizacije:

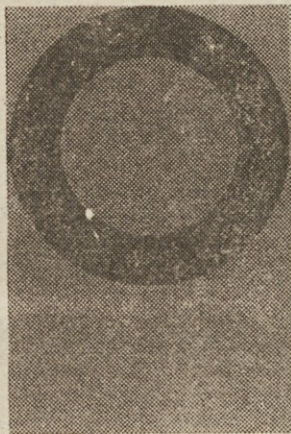
SOZD
slovenija avto
trgovina, servisi, izvoz-uvoz o. o.
Ljubljana, Celovška 150

M metalna

strojgradnja, konstrukcije in montaža
Jaskova 18, Maribor

Založba
UNIVERZUM
Grošljeva 4
61000 Ljubljana

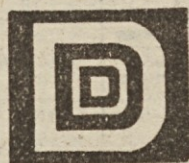

totra

Trpinčeva 39
Ljubljana

aero

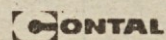
kemična, grafična in papirna industrija — celje
tozd tovarna celuloze in papirja medvode

DELOZA
tozd **ZAŠČITA**
ZAGORJE OB SAVI - Zupančičeva 13

Mercator — Mednarodna trgovina n. sol. o.

zunanja in notranja trgovina, n. sol. o.
Ljubljana, Titova 66
Telefoni: (061) 318 790

HELIOS

KEMIČNA INDUSTRIJA n. sol. o. DOMŽALE

lip
bled

lesna industrija

64260 bled
ljubljska c.32

telefon: (064) 77-661
telegram: lip bled
telex: 34525 yu lipex

Proizvodni program:

- vhodna vrata
- notranja vrata
- garažna vrata
- opažne plošče
- notranje pohištvo
- iz masivnega lesa

*Vsem delovnim ljudem
čestitamo za dan republike*

verjemite, ni prezgodaj

**Sindikalne organizacije
in vsi, ki skrbite za
novoletno obdarovanje otrok**

Založba Univerzum iz Ljubljane je že nekaj let sodelavka dedka Mrza. Pomaga mu izbirati in sestavljati novoletne pakete za otroke.

Letos smo pripravili pakete za štiri starostne skupine in sicer: do drugega leta, od 2. do 5, od 5. do 7. in od 7. do 10. leta. Za vsako skupino smo pripravili od 3 do 5 različnih paketov. Pri njihovem sestavljanju smo razen starosti otrok upoštevali tudi spoznanja o psihofizičnem razvoju otrok in primernosti igrač in slikanic za posamezna obdobja. V vsakem paketu bo igrača, slikanica in nekaj sladkarij, vse skupaj bo v lični vrečki z naslikanim dedkom Mrzom.

Cena paketov in dostave je od 233 do 584 dinarjev, odvisno pač od vsebine paketa. Povprečna cena paketa je okoli 347 dinarjev.

Za natančnejše informacije kličite (061) 571-231 tovariša Lukanca ali Lipovca. Ko boste odločali o nakupu paketov, zahtevajte, da vas obišče naš zastopnik in vam pokaže vzorce paketov.

Prosimo, oglasite se čimprej, da bomo lahko pravočasno uskladili vaše želje in naše možnosti.

Založba
UNIVERZUM
Grošljeva 4
61000 Ljubljana

IZ ZGODOVINE

Društva kmečkih fantov in deklet (3)

Državi nevarne organizacije

Pripravlja:
Branko Žunec

Kakšno mobilizacijsko vlogo so imela DKFID, še nazorneje kažejo podatki, da so v enem letu pripravili 700 raznih predavanj, 560 debatnih večerov, 300 izletov in podobno. Prav pri začetkih množičnega društvenega delovanja gre med drugim iskati utrjevanje pripravljenosti na spopad s fašizmom, če bi ta stegnil krepnje po Jugoslaviji, kar se je kasneje v resnici zgodilo. To je tem pomembnejše, ker je protiljudska politika predvojnih režimov, ob vse večji propagandni akciji fašistične pete kolone v Sloveniji, spodbujala med politično neprebujenim delom kmečkega prebivalstva prepričanje, da bo Hitler napravil red in izboljšal položaj kmetov.

Jasna idejna usmeritev je sad partije

Nesporno drži, da je bila jasna idejna usmeritev tisočev kmečkih fantov in deklet posledica požrtvovalnega dela mnogih komunistov in predvsem sad pravilne politične linije Komunistične partije, ki se je otresla sleherne oblike sektašenja. Partija ni nikoli posegala v delo Zveze DKFID s prisilo, ampak s potrpežljivim prepričevanjem in zgledom svojih članov. Zato je bil povsem umeven korak zveze in vseh njenih društev ter velikega dela članstva ob usodni prelomnici slovenskega in vseh jugoslovanskih narodov in narodnosti

— fašističnem napadu na Jugoslavijo. Zveza DKFID se je po sklepu večine njenega vodstva vključila v Osvobodilno fronto, večina članstva po vaseh pa je na lastno zahtevo prešla v Skopj, kar je edinstven primer v zgodovini naše partije.

Ob koncu naj z Dragom Košmrljem (v brošuri Prlekija v boju za svobodo, izdalo ZZDO Komunist, junija 1979) povzemamo: »DKFID so pomenila prvi pojav v zgodovini slovenske kmečke mladine, ko je stopila na pot samostojnega upravljanja s svojim prosvetnim, kulturnim in političnim delovanjem. Zakaj vse dotlej je imel kmečki človek nad seboj »varuha«, »voditelja« — klerikalnega ali liberalnega gospo-

Ljudska igra Narodni poslanec je bila v tridesetih letih tudi na sporedu videmskega društva kmečkih fantov in deklet.

da. Poslej je vzel svojo usodo kmečki človek v lastne roke. Nič čudnega, da so bili v DKFID kmečki upori priljubljena tema, ki jih je navdihovala. Čelo nekaj svojih domov so poimenovala po Matiji Gubcu. Še pomembnejša stran delovanja DKFID pa je v tem, da je partija prek njih odtrgala kleri-

kalnemu vplivu in usmerila v NOB številne člane, ki bi bili sicer zapeljani v belo gardo in narodno izdajstvo. Verjetno bi pregled nekdanjih oporišč DKFID po slovenskih vaseh pokazal, da so prav ta oporišča bila okolišči, kjer je bilo najmanj narodnih izdajalcev. Tako je vztrajno delo komuni-

stov med kmečko mladino in kmečkim prebivalstvom sploh prispevalo viden delež k temu, da je himna društev kmečkih fantov in deklet Nabrusimo kose, zvenela domače, ko so jo kmečki ljudje zaslišali iz grl partizanskih enot. «

Konec

Predvojno politično delovanje naprednih delavcev in nastanek organiziranega gibanja na območju današnje občine Mozirje je bilo do nedavnega v javnosti še premalo znano. Zbiranja gradiva se je lotil Aleksander Videčnik in na tej podlagi je občinski svet ZSS Mozirje izdal knjižico Delavsko gibanje v Gornji Savinjski dolini. Ta vsebuje vrsto prispevkov o gospodarski in socialni problematiki v tem predelu naše ožje domovine, podrobneje pa opisuje nastanek in razvoj delavskega gibanja med obema vojnoma. Zanimivejše odlomke iz te brošure bomo objavili v nekaj nadaljevanjih.

Delavsko gibanje v Gornji Savinjski dolini (1)

Življenjske razmere lesnih delavcev

Vsa pričakovanja in tudi do-
cazila potrjujejo dejstvo, da so
lesni delavci živeli med obema
vojnoma dokaj skromno, včasih
pa kar na robu revščine. Seveda
so bili časi poslovnih uspehov, ko
so bile mezde višje. Na splošno,
pa so bile življenjske razmere,
lenimo drvarjev skoraj do druge
vojne enako težke.

Drvarjevo delo velja opisati
nekoliko natančneje. Najprej je
reba poudariti, da je za nepretr-
gano delo bilo le malo pogojev.
Tudi sorazmerno male površine
gozdov, ki so jih izkoriščali, niso
omogočale dela brez prekinitve.
Če je tudi že bilo ugodno vreme,
so bili premiki tisti, na katerih je
delavec včasih izgubil tudi dan ali
zelo dva. Seveda se to ni plačalo.
Enako je bilo mogoče šteti za izgub-
ljene delovne dneve takrat, ko je
bilo slabo vreme. Oddaljenost od
doma je bila največkrat velika,
oskrba z živili pa naporna in
draga. Pri zaslužitih med boljšimi
in slabšimi drvarji ni bilo bistven-
nih razlik, ki bi spodbujale k višji
storilnosti. Na sploh je veljalo
pravilo, da so delo drvarja zmogli
le telesno trdni ljudje. Ocena

je, da so predelavci zaslužili
kajih 20% več, ostareli pa od
10% do 30% manj od povpreč-
nega zaslužka. Posebne težave
med delodajalci in delavci pa so
bile v priznanju plačila za pone-
deljke in sobote. Tudi glede poti
od drvarske kočje do delovišča so
bili spori okoli plačila. Delodaj-
alci so pač šteli za plačilo le ne-
posredno delo, oziroma proiz-
vodnjo. Drvarji so se držali obi-
čaja, da so ob ponedeljkih pričeli
z delom ob 8, oziroma 9. uri. Ob
sobotah pa so zaključili ob 15.,
oziroma 16. uri. Tako so delodaj-
alci za ta dva dni plačali največ-
krat le tri četrtine meze. Takšen
pričetek dela je bil vezan na
razne nakupe, ki so jih drvarji
morali opraviti, če so hoteli imeti
hrano in druge potrebščine na
delovišču. Sporne so bile tudi
razne prekinitve pri delu, kot ta-
krat, če se je popravljala riža, ali
če jih je za kratek čas pregnal dež
in podobno.

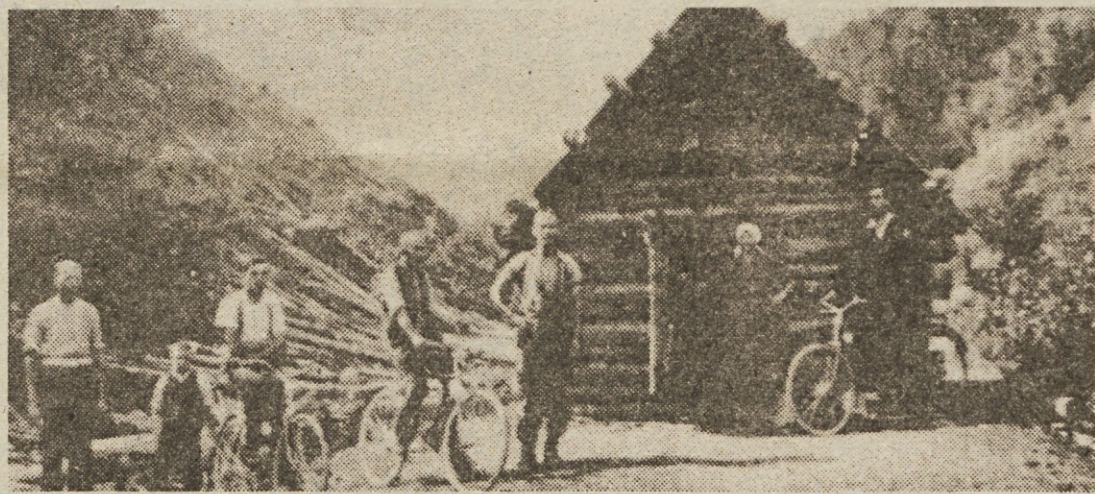
Zaslužki drvarjev so bili v
glavni odvisni od količin pose-
kanega lesa. Te količine pa so se
različno gibale in so letno odsto-
pale tudi za 50%, kar je v veliki

meri pripisati špekulacijam in
slabi opremljenosti predelovalne
industrije v tistih časih.

Glede plačila v akordnem delu
so se vnaprej dogovarjali, koliko
se je plačevalo sproti, tedensko
ali mesečno in kdaj sledi dokon-
čen obračun. Pri mezdnem delu
pa je veljalo pravilo tedenskega,
štirinajst dnevnega ali mesečnega
izplačila.

Posebno pri akordnem delu je
moral biti dogovor zelo temeljit,
da se je drvar obranil nepričako-
vanih odbitkov. Največkrat so
bili lesni trgovci lastniki trgovin
in gostiln, pa so tako na delavcu
večkrat zaslužili. Določen del iz-
plačila so včasih dajali v blagu,
oziroma hrani.

Če danes pogledamo, v kakš-
nih razmerah delajo naši gozdni
delavci, in potem na kratko pomis-
limo na tiste iz časov med
obema vojnoma, moramo ugo-
toviti, da so razmere med seboj
domala neprimerljive. Takrat so
moral na delovišče tudi po nekaj
ur daleč peš, pričetek dela pa se
je štel na kraju samega poskca.
Stanovali so v drvarskih kočah in
škorjevkah, ki so bile seveda

»Olcerska« bajta (drvarska) v Grohatu leta 1935

izredno enostavno grajene in le
začasnega pomena. Torej dokaj
primitivno in nezaščiteno biva-
nje glede na vremenske prilike,
ki v višinskih gozdovih niso
ravno mile. Tudi prehrana je bila
enolična in na hitro pripravljena.
Vedno je pač kdo izmed drvarjev
poskrbel zanjo. Kaj je bilo mo-
goče v tistih okoliščinah skuhati,
si lahko predstavljamo. Največ-
krat je bila na jedilniku zabe-
ljena polenta.

V takratnih časih postavljene
zmogljivosti pri gozdnemu delu
je treba ocenjevati s stališča
slabe tehnične opremljenosti.
Najprej moramo vedeti, da niso
veljali enotni pogoji za akord.
Ponekod so drevo posekali, ga
obelili in razžagali na 4 m dolge
hlode. Drugje so poleg tega mo-
rali vso hosto zložiti v pasove,
nekje so zahtevali še poleg vsega
spravilo do ceste, skratka
akordni pogoji niso bili povsod
enaki. Torej za kubični meter
lesa se je v akordu različno pla-
čevalo. V letu 1938 so bile
akordne cene na kub. m od 8 do
24 din. Zaslužek je torej bil odvi-
sen seveda tudi od kakovosti

gozda, saj je v gozdu z debelim
drevjem mogel drvar doseči 4 do
5 kub. m na dan, medtem, ko je
med drobnim drevjem naredil
kajne 3 kub. m. Mehek les da
pri isti ceni več zaslužka, kot trd.
Tako piše inž. Lojze Žumer, da
je delavec na Gorenjskem zaslu-
žil pri akordnem sekanju 45 do
60 din ob celodnevem delu (od
zore do mraka), v Savinjski do-
lini 40 do 50 din in na Dolenj-
skem 30 do 40 din. Torej so bile v
Sloveniji občutne razlike v plači-
lu.

Za proučevanje razmer v naši
dolini velja torej ugotovitev, da
je v letu 1938 drvar zaslužil za 16
ur dela na dan povprečno 45 din.
To bi nam služilo za izhodišče o
približni življenjski ravni takrat-
nih delavcev v gozdu.

Če torej izhajamo iz tega, da je
drvar delal povprečno 15 ur
dnevno pri povprečnem zaslužku
45 din v akordu, potem je moral
po cenah iz leta 1939 delati za
1 kg belega kruha 1,20 ure, za
1 kg bele moke 1,10 ure, za 1 kg
govejega mesa 4,45 ure, 1 kg
sladkorja v kockah 4,50 ure, za
kg olja 8 ur in za kg masti 7 ur.

Seveda, je to poenostavljen
prikaz takratnih razmerij med
cenami živil in zaslužkom. Stati-
stičnih podatkov, ki bi omogočali
natančnejšo sliko stanja, žal ni.

Današnje delovne navade so
seveda v marsičem drugačne.
Tudi tehnična oprema je povsem
spremenjena, izboljšana, tudi za
prehrano je veliko bolj poskrb-
ljeno. Skratka življenjske raz-
mere današnjega gozdnega de-
lavca so kaj težko primerljive z
drvarjem od nekdanj. Ob tem
poudarimo, da je takrat delavec
le v redkih primerih bil zavarov-
van (zdravstveno in pokojnins-
sko), prav gotovo pa nikoli, če je
šlo za delavce, ki so bili občasno
zaposleni, oziroma so bili dনার-
ji. Prav te okoliščine dajejo da-
našnjemu delavcu posebni delež
socialne varnosti, ki je nekdanji
drvar, oziroma lesni delavec ni
imel. Jasno je, da je čas prinesel
svoje. Ob tem pa ne kaže pozabi-
ti že omenjenega dejstva, da so
takratni gozdni in žagarski de-
lavci delali le določen čas in da so
bili glede tega popolnoma odvi-
sni od volje delodajalcev in ra-
zmer na trgu.

Delavska enotnost

Delavska enotnost, glasilo Zveze sindikatov Slovenije.
List je bil ustanovljen 20. novembra leta 1942

Predsednik Josip Broz Tito je Delavsko enotnost 15. no-
vembra leta 1967, ob njeni 25-letnici, odlikoval z redom za-
slug za narod z zlato zvezdo.

Izdaja ČGP Delo — tozdelavska enotnost, 61000 Ljublja-
na, Celovška cesta 43, poštni predal 313-VI; telex 31 787

Glavni urednik in direktor tozda: Dušan Gačnik
Odgovorni urednik: Franček Kavčič

Člani uredništva: Andrej Agnič (fotoreporter), Ciril Brajer
(energetika), Marjan Horvat (družbenopolitični sistem),
Meri Jurca (tajnica), Ivo Kuljaj (socialna politika), Damjan
Križnik (reportaža), Emil Lah (zunanja politika), Franci
Mulec (teh. urednik), Boris Rugej (gospodarjenje), Sonja
Seljak (lektorstvo, redakcija), Janez Sever (reportaža), An-
drej Ulaga (namestnik odgovornega urednika), Janez Voljc
(posebne naloge) in Igor Žitnik (izobraževanje, kultura).
Pomočnik direktorja tozda Milan Živkovič

Telefoni: glavni urednik in direktor tozda 322-778, odgo-
vorni urednik 313-942, pomočnik direktorja tozda 322-778,
tajništvo uredništva 313-942

Naročniška centrala 329-343, 329-347, 329-350

Založba Delavske enotnosti, Celovška c. 43, Ljubljana, od-
govorni urednik 329-350

Uredništvo: Naš delavec, skupna revija slovenskih časni-
kov in revij, Ljubljana, Celovška c. 43, 321-255.

Uredništvo Naša žena, Ljubljana, Celovška 43, 329-343 in
321-651

Center za razvijanje obveščanja v združenem delu in servis
za tisk glasil organizacij združenega dela, Ljubljana, Celov-
ška c. 43, 323-951

Ekonomsko komercialni sektor, Ljubljana, Celovška c. 43
320-403

Računovodstvo, Ljubljana, Hrvatski trg 3, 312-125 in
310-923

Žiro račun 50100-603-41502

Knjigarna galerija, Ljubljana, Tavčarjeva ulica 5, 317-870 in
312-691

Posamezna številka Delavske enotnosti 25 din, letna na-
ročnina 1 300 din. Rokopisov in nenaročenih fotografij ne
vračamo. Poština plačana v gotovini.

Tisk Ljudska pravica Ljubljana

Izdajateljski svet Delavske enotnosti: Drago Seliger (pred-
sednik), Ciril Brajer, Magda Erbenič-Bučar, Dušan Gačnik,
Alfred Golavšek, Jože Hozjan, Franček Kavčič, Vlado Kr-
vokapič, Ivo Miglič, Leopold Perc, Jože Peterkoč, Brane
Praznik, Pavel Stupnikar, Andrej Ulaga in Igor Žitnik.

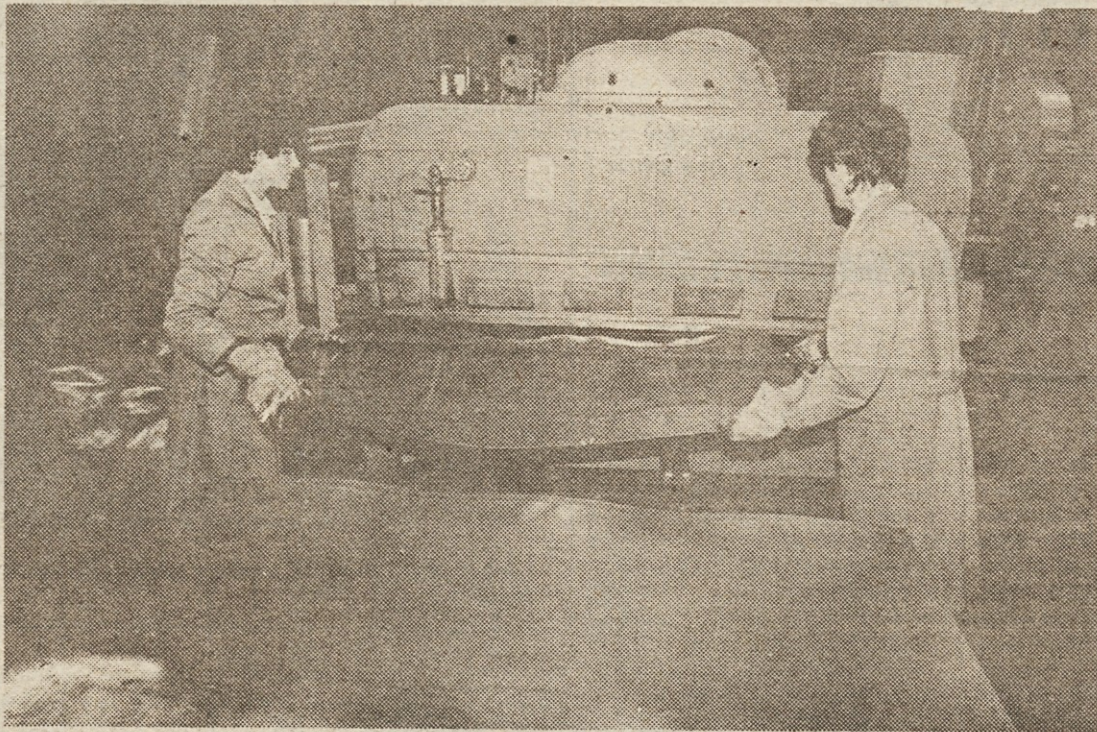

Na predlog sindikata so v Tikiju delali udarniško v proizvodnji vsak po en dan na mesec

Ni težko, če je treba

— Tudi gospodarski učinek dela administrativcev v proizvodnji je nekaj vreden, še večji pa je po mojem psihološki

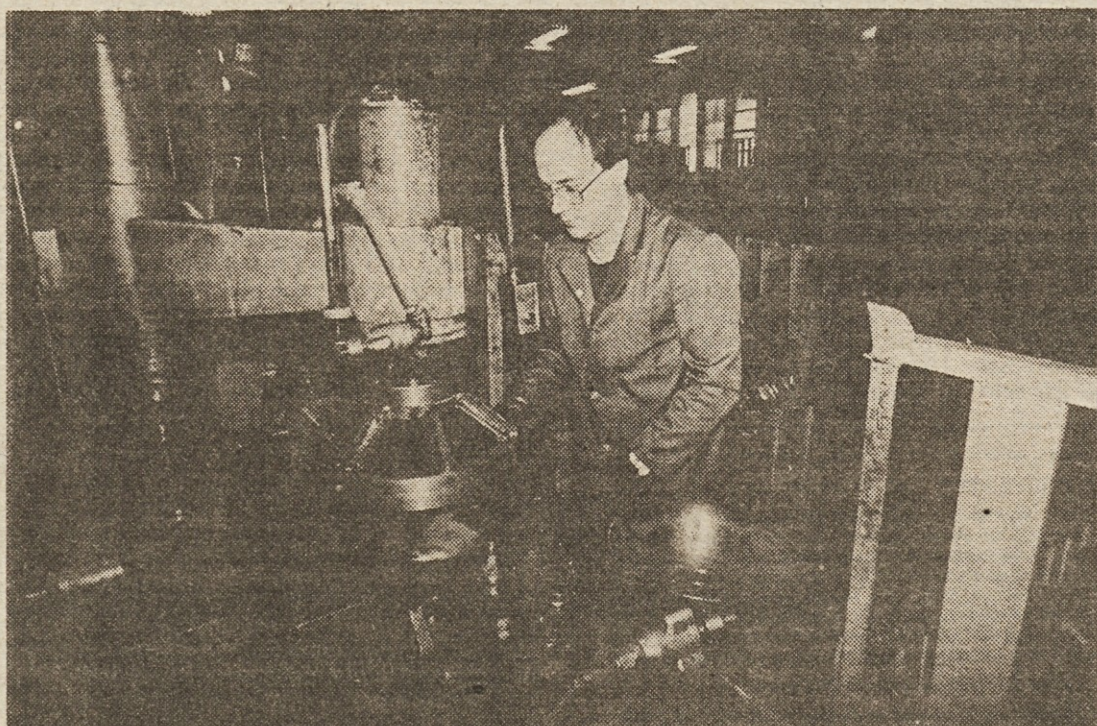

Lidija Kotar in Lojzka Lavrič sta tisto soboto obrezovali pločevino. Obe sta menili, da delo ni ne vem kako težko, da pa je vseeno bolje v administraciji.

Martina, Nina, Slavka, Breda, Marjeta, Helena, Marija... so že ob 13. uri dosegle normo in potem do konca malo pokramljale.

Odpravljanje izgube, ki nastaja tudi z avlo neperspektivnega proizvodnega programa, samo z udarništvom ni dovolj. V Tikiju si dolgotrajnejšo sanacijo predstavljajo predvsem z naložbo v plastificirnico kotlov za bojlerje. Bojlerji s plastičnimi kotli so do 20 odstotkov cenejši kot sedanji cinkani, »plastična« tehnologija pa je tudi bolj čista. Z novimi bojlerji bi bil Tiki konkurenčen tudi na zunanjih tržiščih, kjer zdaj uspešno prodajajo le manjše izdelke. V Tikiju predvidevajo, da bo prodaja bojlerjev z leti zastala, zato ne bodo povečevali proizvodnje, ampak bodo večjo pozornost namenili kakovosti bojlerjev. Spet so začeli izdelovati tudi kuhinjske nape, izdelujejo pa še izredno zanimivo kombinirano peč na elektriko in trda goriva. Nenehno pa iščejo zanimivejše in uspešnejše proizvodne programe.

— Ni težko, če je treba, je dejal direktor Tikija Korinšek, še posebej, če gre za dobro vseh nas.

Lepo, da so nam prišli pomagat tudi tisti iz pisarn, je dejala Hajdica Plažanin-Kir, ki že tri leta dela v montaži bojlerjev.

V Tikiju so se na predlog osnovne organizacije sindikata in po potrditvi delavskega sveta odločili, da bodo oktobra in novembra po en dan ali skupno 16 ur delali udarniško. Popoldne ali ob sobotah, kakor ima kdo čas. Delali bodo v proizvodnji. Tisti delavci, ki že tako vsak dan delajo za stroji ali sestavljajo znane Tikijeve bojlerje, kakor tisti, ki sicer vihte svinčnike in tolčejo po pisalnih strojih. Vsi naj bi stregli strojem in s tem povečali proizvodnjo, ki je zdaj postala zanimiva, ko je cena končnega izdelka preseгла ceno osebnih dohodkov in porabljenega materiala.

Minula sobota je bila zanje spet udarniška. Obiskali smo jih. Saj smo se udarniškega dela že tako odvadili, da je postalo zanimivo tudi za širšo javnost.

Direktorja smo zmotili pri delu za strojem za obrezovanje, direktorja ekonomsko-komercialnega sektorja ob stiskalnici, da o drugih, ki sicer delajo v pisarnah, to soboto pa so bili proizvodni delavci, ne govorimo.

Hočeš, nočeš, direktorja smo potrebovali in to drugo delovno soboto najbrž ne bo izpolnil norme. Prvič jih je namesto 1300 naredil 50 kosov več.

Skupaj z Jožetom Tomšičem — obratovodjem mehanske obdelave, Francem Hvastijo — vodjem priprave proizvodnje, Iztokom Stanovnikom — planerjem proizvodnje, Milanom Berličem — obratovodjem montaže malo litražnih bojlerjev in Marjanom Korinškom — direktorjem Tikija smo poklepetali v vodstvu proizvodnje.

Tiki, ki spada v sozd Gorenje, je bil že nekaj časa na psu. Tako so povedali. Lani so imeli skoraj 6 starih milijard izgube, letos v devetih mesecih prav toliko. Ko pa so se pred dobrim mesecem cene njihovih izdelkov dvignile, so delavci dobili večji zagon. Delali niso le za izgubo. Takšno delo seveda ni spodbujalo delavcev. Prav nasprotno. Kdo bi delal več, da bi prideloval izgubo. In kot so dejali zbrani, so tudi dobri strokovni delavci zapustili delovno organizacijo zaradi nizkih osebnih dohodkov, s katerimi jih je prizadel znani zakon o izgubarjih. Kar 20 odstotkov od skoraj 500 zaposlenih se jih je zamenjalo v nekaj mesecih.

Nišlo, so dejali. Kako naj gre, če sanacijski program delajo tisti, ki so »zafurali« podjetje. Ker se direktorji tako pogosto menjavajo kot pri nas, ne gre, so dejali.

Ostali so najbolj zagrizeni in ti so, ko se jim je vsaj malo zjasnilo, pošteno zagrizli.

— Tepe nas tudi to, ker imamo preveč administracije, je dejal direktor Korinšek. No, malo so ga popravili, ko so dejali, da tistih 50 odstotkov režij-

cev niso le administrativni delavci, ampak jih precej dela v proizvodnji, le norme nimajo.

Ko smo že začeli govoriti o administraciji pri njih in nasploh, smo slišali kar precej o tem potrebnem in nepotrebnem delu.

Dober delavec v proizvodnji je le redkokdaj dober v administraciji. In ker ta ni dober, pa še zato, ker bi rad imel še čimmanj dela, potrebuje pomočnika. Enega ali celo več. Prav tako pomankanje dobrih strokovnih delavcev v administraciji povzroča potrebo po več, a slabih delavcev. Da bi šel kdo nazaj v proizvodnjo, to mu je pod častjo, in tudi osebni dohodek je za strojem še vedno slabši. Pa še to so dejali navzoči in se spogledali: bodimo odkriti in priznajmo, da svoje otroke strašimo s proizvodnim delom, če se ne učijo in niso pripravljeni pridno študirati za doktorja ali inženirja. Boš šel pa za delavca, jim pravimo. Res je tako.

Že dober mesec od podražitve naših izdelkov smo kakor prerojeni. Delavci za strojem in v pisarnah so bolj disciplinirani. V dno prihodnost. Ne delajo le za večjo izgubo, ampak za to, da bi se jim povečal osebni dohodek, da bi dosegli tisto, za kar vsak dela, za socialno varnost. Prav to so že dalj časa v Tikiju pogrešali.

Po izračunih, ki so jih naredili pod vodstvom novega direktorja, naj bi, če bodo tako pridni, dosegli ob koncu leta pozitivno ničlo. Zagotovilo za to jim daje septembrski dohodek, ki je bil za 400 starih milijonov večji od lanskega in celotni prihodek, ki je bil kar za polovico večji. Odvisno je od nas, so dejali. Prodaja gre, le sem pa tja imamo težave z dobavitelji materiala. Tudi sozd jim pomaga tako pri izplačilu osebnih dohodkov kot s tem, da bodo morda dobili v okviru Gorenja nov proizvodni program, ki bo dopolnil, in to največ v seštevku celotnega prihodka, njihove delovne organizacije.

Kar prijetno mi je bilo, ko sem gledal mlade, ki tistega udarniškega takoj po vojni niso poznali, pa so tokrat, ker je bilo treba, delali tudi zastoj. Delali, ker so videli boljši jutri, večje osebne dohodke in nenazadnje boljše čase za svojo delovno organizacijo. Delali so udarniško tisti iz proizvodnje, ki so proizvodnega dela vajeni, in tisti iz administracije, ki so nanj že pozabili ali pa ga doslej še niso okusili. Tistim iz pisarn ni šlo najbolj gladko od rok, ne samo zaradi težkega dela, ampak zaradi tega, ker še vedno mislijo, da je ročno delo nečastno. Upajmo, da bodo tako eni kot drugi kmalu spoznali, in to tudi v kuverti ob koncu meseca, katero delo je bolj častno.